

Szentmihályi – emlékkötet

BIBLIOTHECA NATIONALIS HUNGARIAE

A „téka” szó a magyar nyelvben többféle tartalmat hordozhat. Jelenthet tokot, füzetet, tartót, táskát, falipolcot, néprajzi vonatkozásban díszes tárolóbútort. Régies értelemben azt a helyet jelöli, ahol tartanak, tárolnak valamit, például gyógyszereket (apotéka), vagy könyveket (bibliotéka). A *Nemzeti téka* címmel ellátott, jelen kötettel megindított sorozat olyan művelődéstörténeti, nyomda-, sajtó-, könyv- és könyvtár-történeti, illetve könyvtári-informatikai vonatkozású műveknek kíván a tárolóhelye lenni, melyek valamilyen módon kapcsolódnak nemzeti könyvtárunkhoz, vagy annak gyűjtőköréhez.

Az Országos Széchényi Könyvtár – a magyar nemzeti könyvtár – gyűjteményének szakszerű feltárása mellett, sorozatokba szervezett kiadványokkal is rendszeresen tájékoztatja alapításától kezdve az érdeklődőket állományáról, munkatársai tudományos kutatómunkájának eredményeiről, az intézményben rendezett konferenciák tartalmáról. A könyvtár *Nemzeti téka* című sorozata szervesen illeszkedik az intézmény jelenleg meglévő sorozati struktúrájába. Folytatója Az Országos Széchényi Könyvtár kiadványai, valamint Az Országos Széchényi Könyvtár füzetek címmel megjelent sorozatoknak, tovább kívánja vinni mindazon értékeket, melyeket az elődnek tekintett sorozatok képviseltek.

Az Osiris Kiadó közreműködésével megjelenő *Nemzeti téka* tagjai remélhetően eljutnak minden olyan magán- és közkönyvtár polcára, amelynek gyűjtőköre megegyezik, vagy hasonló a sorozat keretében kiadott művek szellemi tartalmával.

SZENTMIHÁLYI-EMLÉKKÖTET

NEMZETI TÉKA

Sorozatszerkesztő

Kégli Ferenc

Monok István

SZENTMIHÁLYI-EMLÉKKÖTET

Szerkesztette
NAGY ANIKÓ

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
OSIRIS KIADÓ
BUDAPEST, 2000

Felelős kiadó Monok István főigazgató és Gyurgyák János főszerkesztő
Kiadja az Országos Széchényi Könyvtár
Budapest, Budavári Palota F ép.
1827 Budapest
Osiris Kiadó

Minden jog fenntartva. Bármely másolás, sokszorosítás, illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulásához van kötve.

© Országos Széchényi Könyvtár – Osiris Kiadó, 2000
© Szerzők, 2000
© Nagy Anikó (szerkesztés), 2000

Szöveggondozó Gál Mihály
Sorozatterv Kurucz Dóra
Tördelő Kardos Gábor

A nyomdai előkészítés és sokszorosítás az Osiris Kft. munkája

ISBN 963 200 418 3
ISSN 1586-1163

Szentmihályi János (1908–1981)

TARTALOM

Előszó 9

Sebestyén György
Szentmihályi János pályaképe 10

Bényei Miklós
Szentmihályi János pályájának debreceni szakasza 13

Horváth Tibor
Szentmihályi János, a kolléga 20

Ferenczi Zsuzsanna
Szentmihályi János, a tanár 27

Szabó Sándor
Szentmihályi János a bibliográfia elméletéről és metodikájáról 32

Kégli Ferenc
Szentmihályi János nyomdokain 37

Bóday Pál
Szentmihályi János 1908–1981 42

Nagy Anikó – Jávor Ferencné
Szentmihályi János-bibliográfia 45

Abstracts 85

Jegyzetek 88

Előszó

Szentmihályi János születésének 90. évfordulóját ünnepelte a magyar könyvtárostársadalom 1998-ban. Az emlékülést a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Bibliográfiai Szekciója kezdeményezésére és szervezésében, az Országos Széchényi Könyvtár és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtártudományi és Informatikai Intézetének támogatásával tartottuk május 19-én az Országos Széchényi Könyvtár előadótermében.

A bensőséges hangulatú, mégis ünnepélyes alkalmat megtisztelte jelenlétével Szentmihályi János családja is – felesége (az azóta szintén elhunyt Ilu néni) meghatottan hallgatta a visszaemlékezéseket és a szakmai előadásokat.

Az emlékülés után az előadók és a hallgatók közül néhányan együtt maradtunk egy rövid időre, tovább folytatva a visszaemlékezések sorát, felidézve a szellemes kollégát, akinek vérében volt a tanítás, aki akkor is tanított, ha fehér asztal mellett beszélgetett, s akkor is sziporkázó és szórakoztató volt, amikor a katedrán ült. Ekkor merült fel az a gondolat is, hogy a tervezett –az emlékülés előadásait tartalmazó – emlékkötetben illene kiadni Szentmihályi János életmű-bibliográfiáját is. A bibliográfia két évvel később készült el, ez indokolja azt, hogy a két éve elhangzott, de ma is aktuális előadások a bibliográfiával együtt ebben az emlékkötetben jelennek meg.

Az itt következő előadások önmagukért beszélnek, szólnom kell azonban néhány szót Bóday Pál visszaemlékezéséről. Ő kollégájára és barátjára emlékezett, s előadása attól volt igazán érdekes és élvezetes, hogy a kötetlen előszó, a gondolat szárnyalása jellemezte. Mindannyiunk sajnálatára nem rögzítette hangszalag az előadást, így azt nem tudjuk ebben a kötetben megjelentetni. Szerény pótlékként tartalmazza az emlékkötet a Bóday Pál írta nekrológot, amely első ízben a Könyvtári Figyelő hasábjain látott napvilágot.

Budapest, 2000. május 25.

Nagy Anikó szerkesztő

Szentmihályi János pályaképe

Sebestyén György

Szentmihályi János pályaképét általában tömören úgy foglalják össze, hogy könyvtáros, bibliográfus és az irodalomtudományok kandidátusa volt, és ezekre építve széles körben ismert egyetemi oktatói és publikációs tevékenységet fejtett ki. Habár a fentiekben összefoglalt működését elsősorban 1949 és 1981 között fejtette ki, mégis azt kell mondanom, hogy pályájának figyelmesebb tanulmányozása rávezet bennünket arra a felismerésre, hogy Szentmihályi Jánost tulajdonképpen egész élete során a legszorosabb szálak fűzték az írásbeliség különböző hivatásaihoz, sőt nézetem szerint neki mindig is az írástudói mesterség jelentette az igazi hivatást.

Szentmihályi János 1908. július 23-án született Budapesten. Gyermekek- és ifjúkorát is a fővárosban élte meg, tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karán 1931-ben fejezte be. Már egyetemi tanulmányai alatt is tanújelét adta az írással kapcsolatos mesterségek által meghatározott érdeklődésének, jelen esetben az újságíráshoz való vonzódásának, mert ebben az időszakban a *8 Órai Újság* törvényszéki tudósítójaként működött. A budapesti egyetemi éveket londoni tanulmányok váltották fel, amelyeket Szentmihályi János 1931–1932-ben folytatott és ezek során mély, sokoldalú kapcsolatba került az angol szépirodalommal, amely nagy kihatással volt egész életére.

Neveltetése, tanulmányai és az időszak, amelyben ifjúkorában élt és küzdött, mind-mind egy olyan kiváló felkészülést eredményeztek, amelyet a legtalálóbban kiváló kollégája, majd egyetemi oktatási tevékenységének folytatója, dr. Szabó Sándor fogalmazott meg: „Ahhoz a két háború között felnövő nemzedékhez tartozott, melynek tagjai hazai vagy külföldi iskolákból kikerülve gazdag nyelvismeret birtokában európai műveltségre tettek szert, s a széles látókör, az egyetemes emberi kultúra értékeinek ismerete alkalmassá tette őket, hogy majdan a szellemi élet legkülönbözőbb területeire kerülven ott maradandót alkossanak.”¹

1935-ben Debrecenben kezdett el dolgozni, mint banktisztviselő, de az újságíráshoz itt is hű marad, mert a *Debreceni Független Újság*, majd a *Tiszántúli Független Újság* munkatársaként elsősorban mint zenekritikus szerzett hírnevet és elismerést. 1939-ben végleg feladta debreceni pozícióit és ismét Budapesten él, elsősorban fordítással foglalkozott, és itt felhasználta londoni tanulmányai során szerzett ismereteit, különösen az angol szépirodalom fordításakor.

A háborús évek nyomasztó körülményei és az egyre jobban tért nyerő antiszemitizmus Szentmihályi János életét is fenyegették. Ő az aktív ellenállás útját választotta, és 1943-ban az illegális kommunista párt tagjává vált. Pártmegbízatai során elsősorban kiadási feladatokban vett részt, így került sor arra is, hogy közreműködjön a baloldali elkötelezettségű Codex Kiadó tevékenységében. 1944-ben ismét Debrecenben találjuk, ahol az Ideiglenes Nemzeti Kormány Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumának tisztviselője volt.

1945-től – ismét Budapesten – közel két esztendőn keresztül a Magyar Kommunista Párt agitációs-propaganda osztályának munkatársaként tevékenykedett. 1947 és 1949 között a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban dolgozott, ahol a főosztályvezetői rangig vitte, azonban az 1949. év, a „fordulat éve” az ő életében is beleszólt és egy sor kellemetlenséget zúdított rá: ezek közül a legjelentősebbek, hogy kitették a minisztériumi állásából és kizárták a pártból.

Mint oly sokan, ő is a kizárásoknak, kirúgásoknak köszönhetette könyvtárosi karrierje megindulását. Az 1949–1961 időszakban az Egyetemi Könyvtárban dolgozott, olyan kiváló kollégák és barátok között, mint Pálvölgyi Endre, Tóth András, Mátrai László. Ebben az időszakban, pontosabban 1953-ban kapott meghívást az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán működő Könyvtártudományi Tanszékre, amelyen haláláig oktatott.

Az Egyetemi Könyvtárban kifejtett tevékenységét vizsgálva nézetem szerint igen jól követhető az a folyamat, amely során az olvasószolgálati munka rendkívüli odaadással és energiákkal történő felvállalása, majd az ezzel kapcsolatos elemzések és vizsgálódások hogyan vezették rá fokozatosan Szentmihályi Jánost az egyre inkább elmélyülő bibliográfiai kutatásokra. Az olvasószolgálati munka során alakult ki nála a tájékoztatás és a bibliográfia elválaszthatatlanságának koncepciója, amely azután egész életművét jellemezte. Ezt az állítást jól alátámasztják Szentmihályi Jánosnak ebben a korai korszakában megjelent munkái is: az *Olvasószolgálat* (Bp. 1953) még alapvetően csak a kiindulópont, de az ezután megírt *A természettudományok történetének tanulmányozásához szükséges segédkönyvek válogatott bibliográfiája* (Bp. 1954) valamint *A közművelődési könyvtárak legfontosabb segédkönyvei* (Bp. 1955) már jól ötvözik a két területet; ezután viszont már teljesen áttér a bibliográfia önálló területére: *A hungarika-bibliográfia néhány problémája* (Bp. 1958), ill. *Bibliográfiai alapismeretek* (Tordayné Péter Erzsébettel, Bp. 1960).

Szakmai hírneve, tekintélye gyorsan növekedett, és a magyar könyvtári élet országosan ismert és elismert alakjává vált. Mindez azt eredményezte, hogy 1961-ben felkérték, vállalja el az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központjában az egyik legfontosabb egységnek, a tudományos és szakkönyvtári osztálynak a vezetését, amely felkérésnek ő eleget is tett, és kivételesen nagy lendülettel és rátermettséggel végezte itt is munkáját. Nézetem szerint új beosztásában a legfontosabb feladatnak a hungarika-bibliográfia megteremtését tekintette, hiszen ez a terület alapvető fontossággal bírt az OSZK egész bibliográfiai tevékenységében és hiánya kellemetlen, tarthatatlan helyzet forrásává vált. Mint láttuk, Szentmihályi János már 1958 előtt is foglalkozott ezzel a kérdéssel az Egyetemi Könyvtárban, de most az elméleti kutatás mellett – amelyet egyébként igen nagyra értékelt – a gyakorlati megvalósítás kihívásaival is szembenézhetett. Végül is tíz év kemény munkájába telt, amikor 1971-ben megindulhatott a *Hungarica Külföldi Folyóiratszemle*.

Persze a hungarika-bibliográfia kiemelten kezelt vállalkozásai és harcai mellett Szentmihályi Jánost szenvedélyesen érdekelte minden, ami a bibliográfiákkal kapcsolatos volt. Foglalkozott tehát a bibliográfia és a tájékoztatás összefüggéseivel, különös tekintettel a magyar tudományos tájékoztatás hatékonyságának fokozására, és ezzel kapcsolatban folyamatosan kísérté figyelemmel az MTA tudományszervezési és tudománypolitikai intézkedéseit. Meg vagyok győződve arról, hogy személy szerint Szentmihályi Jánosnak is fontos szerepe van abban a fejlődési folyamatban, amelynek eredményeképpen a hetvenes évek végére már a magyar természettudományos és műszaki fejlesztési kutatás is magáévá tette azt az álláspontot, hogy a jó szakirodalom és az ehhez elvezető könyvtári tájékoztatás ugyanolyan nélkülözhetetlenek a korszerű kutatáshoz, mint a legmodernebb laboratóriumi berendezések és anyagok.

Igen jelentős Szentmihályi János életművében a bibliográfiai és a tájékoztatási problémák történeti megközelítésben való kutatása is. Ennek a ténynek is köszönhető, hogy a másodfokú bibliográfia, amelyet Vértessy Miklóssal közösen készített, a magyar könyvészet egyik alapvető referenzs művét képezi, és mind a hazai, mind a nemzetközi tájékoztatástudomány ezt Szentmihályi János életművében az egyik legjelentősebb, legtekintélyesebb alkotásnak tekinti.² Egyetemi tanári működése, a bibliográfia és tájékoztatás oktatása talán minden más

tárgynál jobban kívánja meg az enciklopédikus műveltséget és az ezzel párosuló nyelvtudást, amelyek terén Szentmihályi János kimagasló szintet ért el.

Szentmihályi János tudta azt is, hogy a lelkes, energikus közéleti tevékenység nemhogy akadályozza, de ellenkezőleg, megsokszorozza a jól kialakított szakmai és kutató munka hatásfokát.

1981-ben, több mint 30 éves könyvtárosi múlt után kapta meg a Szabó Ervin Emlékérmet. Ennek az elkésett és magányos kitüntetésnek minden tanítványa és barátja örült, és ebben az ünneplő, lelkes hangulatban senki sem sejtette, hogy a Sors rövidesen tragikus fordulatot hoz. Teljesen váratlanul, rövid, nem súlyosnak látszó betegség következtében hunyt el mindenki megdöbbenésére 1981. december 18-án. Pályája a magyar könyvtár- és tájékoztatástudomány legkiemelkedőbb, nemzetközi hírnevet szerzett alakjai közé helyezi.

Könyvtárosként, tudósként és egyetemi docensként megmutatott varázslatos egyénisége örökre él kollégái és tanítványai emlékezetében.

Szentmihályi János pályájának debreceni szakasza

Bényei Miklós

Kereken tíz esztendő az az időszak, amely Szentmihályi János pályájából ilyen vagy olyan módon, szorosabban vagy lazábban és hosszabb-rövidebb megszakításokkal Debrecenhez kötődik.

A fiatal jogászdoktort huszonhét éves korában vezérelte sorsa az alföldi városba. Debrecen ekkor, a harmincas évek közepén éppen túljutott fejlődésének egy sajátos, ellentmondásos, ám bizonyos értelemben látványos szakaszán. Noha a város népe is megszenvedte a gazdasági világválság rendkívüli szorításait, közben a népszövetségi kölcsönből, illetve állami támogatásból felépültek a városképet máig meghatározó létesítmények: a Déri Múzeum, az egyetem központja, a köztemető ravatalozója, a nagyerdei stadion és előtte a csónakázó tó. A városban élénk kulturális élet zajlott. Az egyetemen négy karon oktattak, volt gazdasági akadémia, hét gimnázium, három tanítóképző intézet és zeneiskola. A színházban önálló társulat játszott, működött egy amatőr szimfonikus zenekar és jónéhány kórus, évente több hangversenyt rendeztek. Szerteágazó tevékenységet folytatott és sok fővárosi vendéget hívott meg a korszak egyik legprogresszívebb művelődési társulása, az Ady Társaság, de a konzervatívabb Csokonai Kör is számos jeles eseményt szervezett. Fellendült a könyvkiadás; évről évre napvilágot látott a színvonalas *Debreceni Képes Kalendárium*; és éppen 1935-ben fejeződött be az *Új írók* című, zömmel a fiatal baloldali szerzők füzeteit tartalmazó, sikeres sorozat. Debrecenből indult útjára 1934-ben a népi írók első számottevő orgánuma, a *Válasz* és az ugyancsak őket foglalkoztató *Tiszántúli Figyelő*. Már nyolc éve létezett az európai rangú tudományos folyóirat, a *Debreceni Szemle*. A mintegy száztizenötezer lakost számláló cívis városban az évtized derekán három napilap jelent meg.³

Szentmihályi János tehát egy viszonylag pezsgő szellemi közegbe került. Mint visszaemlékező nyilatkozatából tudjuk, ekkor fővárosi banktisztviselő volt, és cége helyezte Debrecenbe 1935 elején.⁴ A világot járt, sokoldalúan művelt, nyelveket tudó fiatalember kevésnek érezte a pénzügyi munkát, másra, többre is vágott. Miután pesti joghallgatóként már dolgozott újságnál,⁵ szinte magától értetődőnek tűnt, hogy a lapok felé tájékozódott. Választását segítette, befolyásolta közvetlen környezete is. Édesanyjának második férje, a francia nemesi családból származott dr. Fernet Béla a debreceni tudományegyetem belgyógyászati klinikájának egyetemi tanára volt, az ő házában élt az ifjú Szentmihályi János is.⁶ Fernet professzor zeneszeretetről kortársai legendákat meséltek,⁷ ennél fogva nincs kizárva, hogy ő ajánlotta a szintén zenerajongó mostohafiát az egyik helyi napilap, a *Debreceni Független Újság* szerkesztőinek.⁸

A *Debreceni Független Újság* ekkor a város legrégebbi napilapja, még 1903-ban alapították, *Debreceni Független Újság* címen. A most tárgyalt időszakban kb. 3-3500 példányban nyomták, 1938. május 15-től *Tiszántúli Független Újság* címmel. Főszerkesztője és névleges kiadója Thury Levente, (1895–1958) újságíró; a tényleges tulajdonos azonban az Amerikai Egyesült Államokból időlegesen hazatért, de oda mind gyakrabban vissza-visszautazó Fáy Fischer Andor „sajtóember” és az ugyancsak amerikai magyar református lelkész, Borsy Kerekes György.⁹ Thury Levente elkötelezett polgári demokrata volt, lapját is ebben a szellemben irányította. Népszerűsítette a városfejlesztésben kiemelkedő érdemeket szerzett, konzervatív liberális Vásáry István polgármesteri erőfeszítéseit, ám őt 1935 őszén a Gömbös-kormány jobboldali hívei lemondásra kényszerítették. Ezután az újság mindinkább az

ellenzéki politikai törekvések szócsove lett. Közel állt a hajdani, 1918-as igazságügy-miniszter, a debreceni Juhász Nagy Sándor reformprogramjához – jó néhány cikkét is közölte –, támogatta a Nagy Vince-féle kísérletet, a Független Kossuth-pártot, majd ennek kudarca után az Eckhardt Tibor vezette Független Kisgazdapártot, később Bajcsy-Zsilinszky Endrét. Rokonszenvezett a Márciusi Frontba tömörült népiesekkel és egyetemi fiatalokkal, rendszeresen tudósított a Szociáldemokrata Párt helyi szervezetének akcióiról. Következésként fellépett az antiszemita megnyilvánulások és a nyilaskeresztes mozgalom ellen. Érzékenyen reagált a város szellemi életének rezdüléseire, fordulataira; például kezdettől fogva felismerte az 1936 őszen idejött Horváth Árpád igazgató színházszervező munkásságának országos jelentőségét. Belső és külső munkatársai között szép számmal megtalálhatók a debreceni, baloldali értelmiségiek képviselői: Paál Jób, az utazó riporter, a pályáját szociográfiai írásokkal kezdő Kállai Gyula, az irodalmár Kardos Albert, Kardos László és Juhász Géza, a költő Gulyás Pál stb. 1935 nyarán tért vissza a laphoz Béber László, a művészeti rovat jótollú vezetője. A zenekritikákat a fiatal, tehetséges Fáy Árpád írta.¹⁰

Tőle vette át a stafétabotot Szentmihályi János. A megállapodás pontos dátuma nem ismert. A *Debreceni Független Újság* első ízben 1935. március 27-én közölt olyan zenekritikát, amely alatt az újonc újságíró neve olvasható. Ettől kezdve közel négy esztendőn át a lap zenei közleményeinek nagy részét ő írta: hol Sz. J. vagy Szm. J. szignóval, hol teljes névvel, néha a doktori cím rövidítését – dr. – is feltüntetve. 1936 végén munkatársa lett a *Debreceni Színház* című hetilapnak is; ennek példányai azonban csak töredékesen maradtak fenn, így Szentmihályi János cikkeinek többsége szintén elkallódott. A színházi újságot Horváth Árpád adta ki és az imént említett Béber László szerkesztette; visszaemlékezése szerint Szentmihályi Jánost mindkettőjükhez barátság fűzte.¹¹

Noha szemmel láthatóan ragaszkodott a szerzőség jelzéséhez, elképzelhető, hogy a zenei rendezvényekről szóló anonim előzetes híradások némelyikét ő fogalmazta, ennek megállapítása azonban csak aprólékos filológiai vizsgálódásokkal történhetne meg. Szentmihályi János vitathatatlanul azonosítható zenei írásainak száma enélkül is magas, meghaladja a hatvanat, és ez bőven elegendőnek látszik arra, hogy zenekritikai munkásságának főbb jellemzőit felvázoljuk.

Zenei tárgyú publicisztikai változatos terjedelműek: egyaránt vannak közöttük egészen rövid, kötelességszerű tudósítások, az akkori napilapokban megszokott, egy-két gépelt oldalnyi beszámolók és hosszabb, részletesebb bírálatok, mű-elemzések, méltatások. Tartalmilag négy nagyobb csoportjuk különböztethető meg: Szentmihályi figyelemmel kísérte a városi zeneiskola nyilvános produkcióit és a helyi zenekarok, együttesek fellépéseit; rendszeresen írt a magyar és külföldi vendégművészek, kórusok hangversenyeiről; többnyire ő értékelte a Csokonai Színház opera- és balett előadásait; s végül megemlítenők zenetörténeti, zeneelméleti eszmefuttatásai. A témákat nagy valószínűséggel maga választotta meg, legfeljebb szelíd szerkesztői nógatásról beszélhetünk. Kétségtelen tény, hogy igyekezett Debrecen korabeli zenei életének hív krónikása lenni, de az is tény, hogy bizonyos, főként a protokolláris jellegű és művészileg teljesen jelentéktelen eseményekről nem írt, pontosabban nem ő írt a lapban.

Ha közleményeinek minőségi jellemzőit keressük, felvillan jó néhány olyan vonás, amely a majdani, sokunk által ismert széles látókörű, precíz bibliográfust és a szigorú, mégis jóindulatú tanárt sejteti. Szentmihályi János meggyőződéssel vallotta: „A muzsika szolgálata, bármennyire is ellentmondjon ennek a tételnek a látszat és a mai élet, az emberiség egyik legsürgősebb, legfontosabb és főként a lelket leginkább nemesítő teendője.”¹² Mintha ezt a gondolatot folytatná egy másik helyen, áttételesen azt is indokolva, mi ösztökélte a kritikusi szerep vállalására: „A művészet élvezete [...] kiragadja az embert a durva és lelket elfásító robotból, szebbé és nemesebbé tesz.”¹³ Számára a zene valamiféle misztérium, szentség, „a

jobb iránti vágyódás átélését jelenti.”¹⁴ Kései olvasója valóban úgy érzi, szinte újraélte az esztétikai élményt írás közben. Jártassága a zeneirodalomban lenyűgöző: egyaránt hozzáértéssel írt a kamarazene nagyjairól, az opera klasszikusairól, a múlt századi francia operetről, a modern muzsikáról és a népi fogantatású dallamokról; más megközelítésben Bach mélységeiről és szintetikus építkezéséről, Mozart igazmondásáról, Beethoven szférikus magasságairól, Chopin szenvedélyes és tragikus hangulatáról, Liszt robbanó hatású romantikájáról, Wagner mítoszteremtő erejéről, Offenbach csúfondáros paródiáiról, Honegger újszerű hangütéséről és a döbbenetes néger spirituálékról. A huszadik századi zenéhez különösen vonzódott, azon belül is leginkább a folklórkincsből merítő alkotásokat tisztelte. „A népi ének [...] a muzsika alfája és omegája” szögezte le nem is egyszer.¹⁵ Ugyanakkor elmarasztalta, olykor indulatosan elutasította a cigányosan nótázó mūdalt, a „tschikos és gulasch ízű kompozíciók”-at.¹⁶ Egyébként is mindig kifinomult ízléssel választotta külön az igazi értéket, a középszerűt és a talmit. A gyorsaság ellenére – hiszen általában már a rendezvény másnapján megjelent – kritikáit alaposan végiggondolta, stilisztikailag is igényesen megformálta; szívesen használta a festészeti hasonlatokat – pl. „pasztell színek” –, képzettársításai gyakran kapcsolódtak az irodalomhoz, a filozófiához, a képzőművészethez, azaz e területeken szintén átlagon felüli tájékozottsággal bírt.

Szentmihályi úgy vélte, a zene „hatása attól az összhangtól függ, melyet az előadott mű, az előadó művész és nem utolsósorban a hallgatóság lelki befogadóképessége teremt meg.”¹⁷ Beszámolóinak, bírálatainak csaknem mindegyike ezt a hármas tagolódást tükrözi. Még a nyúlfarknyi tudósításokba is becsempészett esztétikai elemzéseket a bemutatott darabokról, olykor csak egy-két találó mondatot. Az előadók (zenészek, énekesek, zenekarok, kórusok, karmesterek, táncosok stb.) értékelésénél elsődleges szempontnak a muzikalitást tekintette, alapvető elvárása volt az alkotók szellemének, érzéseinek felidézése, átélése, mintegy újraköltése. A közönségtől pedig legalább az elemi zenei ismeretek meglétét, a megértés szándékát, az érzelmi azonosulás igényét remélte; ezzel összefüggésben többször is hivatkozott kedvező külföldi, főleg párizsi és londoni tapasztalataira.

Szentmihályi János jóindulattal figyelte és a maga eszközeivel támogatta a Debreceni Zeneiskola tanárainak oktató-nevelő munkáját és a zenei ismeretterjesztésben betöltött, pótolhatatlan szerepüket. Rokonszenvezett az akkori igazgató, dr. Baranyi János zongoraművész haladó elveivel, magasra értékelte az intézmény modern és magyar szellemét, a zenepedagógiai eredményeket (különösen a leendő énekesek és zeneszerzők képzését), továbbá a kísérletező kedvet (pl. az operaelőadások rendezését). Pontosan tudta, hogy az iskolai hangversenyek mit érnek, ám komoly erőfeszítéseket tett arra, hogy egyik vagy másik növendék teljesítményében megtalálja a tehetséget, és annak már legkisebb moccanására is pozitívan, biztató szavakkal reagált.

Hasonló módon viszonyult a MÁV Filharmonikusok amatőr zenekarához. A több mint tíz évvel azelőtt alapított együttesben időnként a zeneiskola tanárai és növendékei is közreműködtek, de így sem volt képes huzamosan túllépni a zenekedvelés szintjén. Bár Szentmihályi kímélettel szemlélte a produkcióit, többször kénytelen volt megállapítani, hogy azok bizony közepes rendűek. Messzemenően elismerte viszont a tagok szorgalmát, lelkesedését, kiemelte, hogy szívből játszanak. Szintén jó véleménnyel volt az 1936-ban idehívott karmesterükről, a fővárosi Sauerwald Gézáról: tehetséges, képzett zenésznek tartotta és kiváló pedagógusnak, aki a zenekarával olykor-olykor már egy-egy nehéz feladatot is meg tudott oldani. Méltányolta a filharmonikusok koncertjeinek gondos műsorválogatását is. Eleinte úgy látta, a kényesebb ízlésnek is megfelel, sőt a kamarazene országos rangú művelője a zeneiskolai tanárokból alakult Debreceni Trió. Később visszafogottabban írt róluk, inkább igyekezetüket dicsérte.

Kevésbé volt elnéző a debreceni közönséggel szemben.

Természetesen mindig beszámolt arról, ha egyik vagy másik bemutaton, hangversenyen telt ház volt, ha a nézők lelkesen fogadták a művészeket. Bosszankodott viszont, ha széksorok maradtak üresen; sűrűn ostorozta a debreceniek közömbösségét és nem egyszer tapasztalt igénytelenségét, a modern zene iránti értetlenségét. Különösen fájlalta, hogy a közönség még saját együtteseit, zeneiskoláját sem pártolja kellően, távollétével fejezi ki közönyét. Megpróbálta ébresztgetni a helyiek lelkiismeretét; már első cikkeinek egyikében megfogalmazta: „önmagát, lelki műveltségét és városának kultúráját becsüli meg az, aki a nemes célt és talán nem 'látványos' kitűnő művészi munkát megjelenésével megtiszteli.”¹⁸

Eltérően a helyi amatőr együttesek és a zeneiskola produkcióitól, sokkal, de sokkal szigorúbb volt Szentmihályi a városban fellépő, saját hangversenyt adó vagy szólistaként közreműködő vendégművészekhez. Ilyen alkalmakkor, a Debreceni Zenekedvelők Köre Aranybika-béli bérletes sorozatán vagy az Olasz Kulturális Intézet ingyenes rendezvényein, netán más eseményeken igen magasra állította a mércét. A különbségtétel okát egyik, akár kritikai ars poeticaként is értelmezhető bírálatában magyarázta el: más a követelmény, ha a zenélést csupán kellemes időtöltésnek, szórakozásnak tekintjük és más, ha ennél többről van szó, „ha a muzsikába vetett hitünk hajlíthatatlan világnézet.”¹⁹ A hivatásos művészekkel szemben keményen és következetesen érvényesítette fentebb idézett kritériumait. Úgy vélte, csak azért, mert a fővárosból vagy idegen országból érkeztek, még nem illeti elismerés őket. Nem elégítette ki a pusztán technikai tudás, a csillogó virtuóztatás, a hatásvadászó modorosság, számára az igazi élmény – akár énekes, akár az instrumentális zene művelője az illető – az interpretált mű értékeinek felszínre hozatala, gondolati tartalmának feltárása, a mély beleélés. Nagyra becsülte az előadás kidolgozottságát is. A világ legnagyobb élő hegedűművészenek titulált Szigeti József hangversenyén éppen a meggyőző újraköltés és a technikai felkészültség tökéletes egysége ragadta magával: „A részlet nem vész el, a finomság – a művész igazi ereje – szívbe markol; de a játék mégsem aprólékos; a mű szelleme, hangulata teljes egészében tündököl és megkap.”²⁰ A „tüneményes karmester”, a fiatal Ferencsik János szuggesztív temperamentumával és lelkiismeretes gondosságával nyerte el tetszését.²¹ Dohnányi Ernő zongoraestjéről szólva pedig „a lélek külsőségmentes eleganciáját” hangsúlyozta.²² Máskor sem fukarkodott a kimagasló teljesítménynek járó dicsérő jelzőkkel, ugyanakkor szellemes észrevételekkel mutatott rá a gyengébb produkciókra, részletekre. Például Carlo Zecchi olasz zongoristát imígyen fricskázta meg: fölényes a technikája, de Beethoven és Schumann nem rokona a művésznek, csak ismerőse.”²³ Mértéktartóan vélekedett az akkortájt is gyakran felbukkanó és egyszer-egyszer Debrecenben is megforduló csodagyerekekről; bennük inkább a jövő ígérétét láttatta. Méltányos alapállását bizonyítja, hogy szinte sosem hagyta ki tudósításaiból a zongorakísérőket – többször minősítette is őket – akik között olyan nevek is találhatók, mint Kósa György vagy az ifjú Solti György.

Kritikusi munkásságának első másfél esztendejében a Csokonai Színház esetlegesen mutatott be operákat, így ebből a periódusból Szentmihályi Jánosnak mindössze egy rövid beszámolója olvasható, a Traviáta operaházi vendégekkel tartott előadásáról.²⁴ Érthető tehát, hogy nagy várakozással és bizalommal tekintett a fővárosból idepályázó Horváth Árpád bérelő-igazgatói működése elé. A debreceni zenei élet megújulását, a modern muzsika és a népi elemeken épülő kortárs magyar zene népszerűsítését, továbbá az opera újbóli meghonosítását remélte tőle. A harminchét éves Horváth a korszerű magyar színjátszás egyik megteremtője volt; a civis városban 1936 őszétől három évadon át igen nívós, nagyigényű műsorprogramot valósított meg és számos fiatal kiválóságot nyert meg társulata számára. Meghirdetett elképzeléseihez híven budapesti közreműködőkkel néhány operát is bemutatott. Művészi törekvéseiben – mint szó esett róla – messzemenően támogatta a *Debreceni (majd Tiszántúli) Független Újság*, személy szerint Szentmihályi János is. Mind a napilap, mind a Debreceni Színház hasábjain rendszeresen beszámolt a Csokonai Színház operaelőadásairól és két balett-

estjéről, először 1937. január 8-án, Mozart *Szöktetés a szerájból* című művéről. Elsősorban az volt a célja, hogy a debreceni közönséggel megértesse Horváth Árpád progresszív tevékenységének lényegét, jelentőségét és a helyi erőket felsorakoztassa áldozatos zenei, operai programja mögé. Tudatosan vállalta a városban alig hallott opusok (D'Albert: *Hegyek alján*, Gluck: *Május királynője*, Kodály: *Székelifonó*, Puccini: *Bohémélet* stb.) értelmezését és a kor jeles magyar énekeseinek (pl. Koréh Endre, Környei Béla, Szilvássy Margit, Basilides Mária) népszerűsítését. Közéjük sorolta igazgató barátja feleségét, Neményi Lilit is; jóformán ő fedezte fel, hogy milyen kitűnő operaénekesnő: a *Bohémélet* bírálatában Mimi-jét egyenesen szenzációnak nevezte.²⁵ Minden esetben dicsérőleg szólt az állandó operaházi vendég-karmester, Komor Vilmos együttesteremtő munkájáról, azaz arról, hogy egy-egy alkalomra is sikerült összekovácsolnia a szereplőket és hogy lendületének, páratlan zenei intelligenciájának köszönhetően még a MÁV Filharmonikusok Zenekara is felnőtt a feladatokhoz. Elégedetlenül, kedvetlenül emlegette viszont a jobb híján beugró helyi kórusokat. Szentmihályi sokoldalú zenei érdeklődését tanúsítják a balett-estekről közzétett elemzései. Mindkét rendezvényre a Horváth-féle koncepció részeként került sor 1937 áprilisában, illetve 1938 februárjában, és mindkétszer hatalmas sikerrel. A „káprázatos” lengyel Jan Cieplinski művészetét Szentmihályi az orosz balett elágazásaként, a népitánc, a klasszikus balett és a modern mozgásművészet ötvözeteként méltatta, Lya Karina és Millos Aurél táncában pedig „az expresszionista művészet legnépszerűbb és talán legmaradandóbb megjelenési formáját”-t látta.²⁶

Elszórt és összefüggő zeneelméleti fejtegetéseinek egyik visszatérő motívuma az a tétel, mely szerint művészet, közelebbről a muzsika a nemzeti szellem hordozója, kifejeződése. Szentmihályi János felfogása szerint a zene formanyelve nemzetközi ugyan, de tartalmában „a néplélek egy szép vagy kevésbé szép megnyilatkozása.”²⁷ Állítása igazolására a legpregnansabb példát két magyar, Bartók Béla és Kodály Zoltán zseniális, korszakos érvényű munkásságában találta meg. Mindkettőjüknél a magyar zene, a magyar lélek népi gyökereinek felkutatását, az őanyag, a folklór kincs összegyűjtését és saját művészetükbe való átemelését értékelte a legmagasabbra: „Bartók Béla és Kodály Zoltán érdeme [...], hogy a cigányzene talmi csillogásából most már biztos szemmel láthatjuk meg az igazi magyar népi zene nemes ragyogását,”²⁸ Bartók zenéje innen az egyetemes távlatokig nőtt, Kodály viszont a jellegzetes magyar kultúra, a magyar lélek szimbóluma, megtestesítője, muzsikájában „a magyarság sors kérdései lüktetnek.”²⁹ Számos írásában csodálattal hajtott fejet a kodályi életmű előtt; többször is utalt a *Marosszéki táncok* nagyszerűségére. 1937 májusában szép vallomásokkal köszöntötte a debreceni Kodály-ünnepségeket és hosszabb cikkben foglalta össze a nagy zeneszerzővel kapcsolatos gondolatait. Megható szavakkal emlékezett meg az erdélyi hegyek ősdallamait és tiszta humorát visszhangzó *Székelifonó* „lenyűgöző és elementáris” előadásáról; azt pár hónap múlva „a színházi szezon zenei koronája”-ként említette.³⁰ Sajnálkozott viszont afölött, hogy a második estére már kevesen mentek el a színházba; úgy vélte, ez is az értő debreceni közönség csekély voltának és az érdektelenségnek a bizonyítéka. Tisztelettel fordult azok felé, akik segítettek a bartóki és kodályi zene széles körű elterjesztésében, befogadásában. Különösen sokra becsülte Basilides Mária ihletett tolmácsolását. Róla egyebek között így áradozott: „hanggá vált magyar zene”; „orgonabúgású, lélekből jövő és a lélekhez ellenállhatatlanul utat találó hang.”³¹

Horváth Árpád célkitűzéseinek megvalósítását Szentmihályi más módon is igyekezett előmozdítani. Miután neve egyre ismertebbé vált a városban nívós zenekritikáival, tolla a Csokonai Színház prózai társulatának kibontakozását is hatékonyabban támogathatta. Az egyik tudósítás szerint 1937. február 11-én hozzászólt az Ady Társaság színházi vitáján is.³² Értékrendjéből e téren sem engedett: a színház csakis akkor lehet jó – írta –, ha „a tiszta, igaz és ezért szórakoztató művészet szolgálatában áll.”³³ A nemes szórakozás és a magas színvonal

egységének jegyében született három prózai bírálata. Tersánszky Józsi Jenő *Cigányok* című fordulatoss komédiáját élvezettel mutatta be; Zilahy Lajos drámája – *A szűz és a gödölye* – kapcsán pedig arra hívta fel a figyelmet, hogy a szerző a polgári osztály aktuális sorskérdéseit feszegeti. Gerald Savory *Édes otthon* című vígjátéka viszont nemigen tetszett neki, mert tartalmi elemzését megkerülte, inkább a színészek játékával foglalkozott.³⁴ Voltaképpen a zenei szakértő nyilatkozott meg abban a terjedelmesebb közleményben, ahol azt indokolta, miért kellett a színház karnagyának, Kardos Istvánnak zenét komponálni *Az ember tragédiája* helyi premierjéhez. Szerinte ez nemcsak aláfestő zene, hanem a híres mű, vagyis „az élet szövevényének összefogó szála.”³⁵

Néhány alkalommal, összesen talán tízszer Szentmihályi János kirándult a publicisztika egyéb területeire is. A *Debreceni (majd Tiszántúli) Független Újságban* napvilágot látott cikkei éles szemről, igen jó íráskészségről, itt-ott szépírói erényekről tanúskodnak. Egy karcolatában a sznobság ellen és az egyéniség védelmében emelt szót. Hasonló mondandója volt szatírába hajló tárcájának. Megrázó sorokban, a szentimentalizmust elkerülve búcsúztatott egy bal- esetben elhunyt fiatal földbirtokost. Feltűnést keltett a mostohaapja klinikáján kezelt Hubel báróval, Ferenc József egykori útimarsalljával készített, a békeidők iránti nosztalgiát is sugárzó interjú. Beszélgetett a bécsi vakok intézetének debreceni származású zongoraművész tanárával és egy magyarbarát angol íróval is. 1938 őszén riportot közölt al-dunai hajóúttjáról, valamint egész oldalas cikkben számolt be erdélyi élményeiről: a székelyek életéről, a kolozsvári irodalmárokról és Ady Endre hajdani kúriájáról.³⁶

Szentmihályi János utolsó, névvel, pontosabban szignóval ellátott publikációja 1938. december 13-án jelent meg a *Tiszántúli Független Újságban*. Ugyanez az írás, a *Bohémélet* kritikája bő két héttel később a *Debreceni Színház* 1939. január 1-jei számában is olvasható volt. A napilap hasábjain ekkorra már háttérbe szorult a művelődés, és a kulturális rendezvények száma is érzékelhetően csökkent. A revíziós hangulat és a városvezetés konzervativizmusának egyre erőteljesebb megnyilvánulása a zenei életben is stagnálást idézett elő. 1938 őszén alig volt zenei esemény a városban, jelentősnek pedig csak a színház operaelőadásai mondhatók. 1939 telén és tavaszán valamelyes élénkülés jelei mutatkoztak, de ekkor már hiába keressük Szentmihályi János nevét vagy annak kezdőbetűit a zenekritikák alatt. Visszaemlékezéséből ismert, hogy 1939 elején a bankban felmondtak neki és ezért visszaköltözött Budapestre.³⁷ Debreceni éveit, művészetszeretete és úti-riportjai igazolják Futala Tibor találó megállapítását: „teljes és kiteljesedett életet élt.”³⁸

Ezután eltelt néhány esztendő, amikor ismét szorosabb kapcsolatba került a várossal. Szintén visszaemlékezéseiből derül ki, hogy 1942–1943-ban az illegális kommunista párt – akkori nevén Békepárt – megbízásából részt vett a Codex nevű baloldali könyvkiadó munkájában. A Codex vezetője, Párczer Ferenc nehezen birkózott a fővárosi cenzúrával, ezért felvetődött annak a lehetősége, hogy néhány kiadványukat Debrecenben fogják kinyomtatni. Az a hír járta ugyanis, hogy ott kevésbé szigorú az előzetes vizsgálat. Szentmihályi János teremtette meg az összeköttetést a kiadó és a Pannonia nyomda között;³⁹ hiszen ő azt korábban ismerte, ott készült Horváth Árpád színházi hetilapja is, amelynek – mint említettük – munkatársa volt. A nyomda tulajdonosa a két Liebermann-testvér, Géza és József volt; mindketten koncentrációs táborban haltak meg. Néhány munkást foglalkoztató, színvonalasan felszerelt, ízléses nyomtatványokat előállító műhelyük a mai Piac utcának a nagyállomás felé eső részén, nagyjából a mostani megyeházával átellenben állt.⁴⁰ További kutatásokat igényel annak felderítése, hogy miért, de tény, hogy a negyvenes években – még 1944 elején is! – a debreceni cenzúrahivatal liberálisabb, elnézőbb magatartást tanúsított; ez a könyvkiadásban, így a Pannonia nyomda baloldali termékeiben és a lapok korabeli cikkeiben is megmutatkozik.⁴¹ Mindenesetre Szentmihályi közvetítésével a Codex öt füzetét nyomták itt: az első magyar nyelvű Hegel-válogatást *Ember és történelem* címmel Sándor Pál fordításában

és bevezetőjével; az erdélyi Csehi Gyula által összeállított és fordított, *Természet és társadalom* című Diderot-breviáriumot; továbbá Szentmiklósy Lajos álnéven a marxista Molnár Erik három történelmi esszéjét: *A feudalizmus kialakulása Magyarországon; Az Árpád-kori társadalom. A gazdasági alap; Az Árpád-kori társadalom. A felépítmény*.⁴² Ez volt tehát az a mozzanat, amely közvetlen közel hozta Szentmihályi Jánost a könyvkultúrához.

Végül – mintegy epilógusként – megemlítendő, hogy a munkaszolgálat és a háborús viszontagságok után 1944 decemberében és 1945 első hónapjaiban Szentmihályi János megint Debrecenben élt. A német megszállás alól felszabadult országrészek ideiglenes fővárosában megalakult Ideiglenes Nemzeti Kormány vallás- és közoktatásügyi minisztériumában kapott állást.⁴³ Emlékezete szerint pártmegbízatásból közreműködött a február 20-án indult, jórészt az ideológiai-politikai ismeretterjesztés szándékával létrehívott Szabadegyetem szervezésében.⁴⁴ Sajnálatos módon ennek a rendelkezésünkre álló forrásokban nem találtuk nyomát. A kommunisták által alapított és irányított, ám ekkor ún. népfrontos jelleggel szerkesztett újság, a *Néplap* oldalain viszont olvasható két híradás és egy rövid, pár soros tudósítás Szentmihályi János egyik előadásáról. Ezt a Szakszervezeti szeminárium nyitórendezvényeként tartotta, két részletben, 1945. április 2-án és 9-én, a szakszervezeti székházban, a ma is álló Arany János utca 2. szám alatti épületben. Címe: *Népi demokratikus kultúra*. Első felében a népiskolák és a közoktatás helyzetét bírálta; ennek további részleteiről a lap nem tájékoztatott. A második részben az egyetemekről beszélt: a jogászszellemet kárhoztatta; demokratikus és ennek feltételeként ingyenes felsőoktatást követelt. Abban reménykedett, hogy a demokratikus szellemiség áterjed a művelődés más ágaira is: „A művészetnek – mondotta – szabadság kell és a szabadságot csak a demokrácia biztosíthatja.”⁴⁵

E napokban a kormány már költözött Budapestre. Minisztériumával elutazott Szentmihályi János is. Ezzel azonban már egy új, egy másik történet kezdődött...

Szentmihályi János, a kolléga

Horváth Tibor

Előadásom mottójául az alábbi mondatot választottam:

„A professzort, akiről történetek keletkeztek és élnek tovább, már életében szeretet vette körül.”

Feladatom Szentmihályi Jánost kollégaként bemutatni. E műfaj személyesebb hangot kíván, de kevesebb lehetőség nyílik az absztrakcióra, elemzésekre, az életmű méltatására. Szívesen írnék egyszer értekező stílusban Szentmihályiról, amelyben gondolatainak indító rugóit és rejtett továbbélését is bemutatnám életművének azzal a részével együtt, amelyet nem írt le, de ugyanolyan jelentős, mint leírt része. Ez alkalommal azonban a kollégát, személyiségét akarom felidézni Önök előtt, felvillantani az életmű egy-egy vonását. Ne vegyék zokon: anekdotákat is elmondok, ha azok mondandója jellemző és általánosítható. Nézzék el ezt a pongyolaságot. Szentmihályi lenne az első, aki ezzel egyetértene.

Kétszer voltam Szentmihályi kollégája. A Könyvtártudományi és Módszertani Központban, ahol – nem közvetlenül – utóda is voltam: vezettem az általa alapított Tudományos és Szakkönyvtárak Módszertani Osztályát. Aztán az egyetemen, ahová nyugdíjazása után az ő státuszára kerültem, bár nem az ő tantárgyát vettem át. Fontosabb azonban, hogy ahhoz a baráti körhöz tartoztunk, ahol kötelező komolytalansággal beszéltünk mindenfajta komoly dolgokról. Barátok voltunk, amennyiben a korkülönbség lehetővé tette.

Először elmondanám azt az elterjedt történetet, hogy miként pottyant a szakmába. Az Ideiglenes Kormány kultuszminisztere, mint sok nyelven beszélő, külföldi egyetemeket megjáró, művelt jogászt még Debrecenben a nemzetközi kulturális kapcsolatok megújítására alkalmazta; a kormány Budapestre költözésekor követte minisztériumát. Érdekes tudni, hogy János nem adminisztrátora volt a nemzetközi, jelesül a nyugati kapcsolatoknak, hanem szervezője, létrehozója. Sok, későbbi professzoromat juttatott Angliába, Párizsba, akik az ő segítségével kaptak ösztöndíjat és utaztak oda egy vesztes világháborút megélt ország romhalmazából. Az csak természetes, hogy a fordulat évének tisztogatásakor eltávolították a minisztériumból. Boldog volt, elvégre – hogy Sándor Györgyöt idézzem szabadon – fel is akaszthatták volna. A munkanélküli János éppen sétált a Rákóczi úton, és véletlenül találkozott Mátrai Lászlóval, az Egyetemi Könyvtár igazgatójával. Pár mondatos helyzetismertető után Mátrai – akinek stílusát méltán emlegeti az utókor – így szólt: „Te János! Nincs kedved az Egyetemi Könyvtárban dolgozni? – Lesz ott egy olyan ember, akinek legalább érettségije van.” Tudniillik Mátraihoz meg az újsíttú káderek garmadáját helyezték. Aki emlékszik, akkor valóban rendszerváltozás volt a maihoz ellenkező előjellel, csak hogy az elvtársak egyáltalán nem voltak kíméletesek. Így került Szentmihályi az Egyetemi Könyvtárba. S képzeljék, ki volt szobatársa! Bibó István! Mindkettőjük szerencséjére. Mint tudják, második eltávolítása és bebörtönzése után szabadulva Bibó megint könyvtáros lett. Nem formálisan, hanem valóban. Ő építette az első tárgyszó-katalógust és a tárgyszó-kérdés legjobb szakemberévé vált.

Ebből a történetből és a kis írásból a kolléga Szentmihályi Jánosnak egyszerre két jellemvonása világosul meg. Az első, hogy minden teljesítményt igyekezett méltányolni és elismerni. Ha más szakma kapja meg a szellemi száműzetésre kárhoztatott Bibót, akkor zengene tőle a szaksajtójuk, ünnepségeket rendeznének, miegymás. A könyvtáros szakmában

nincs ilyen; nem egymás felfedezése, méltatása a cél, hanem az ellenkezője. Ez szakmánk kicsinyessége egyben. Nem ért el Szentmihályi Jánosig.

Másik jellemvonása a szakmánkba került más képzettségű kollégák megítélésére vonatkozik. A nagyobb könyvtáraknak feltétlenül hasznára vált, hogy a tudományos életből, közéletből, a művészetek tájáról kiebrudalt személyek – gyakorta hírességek – megélhetést találtak a könyvtárakban. János maga is ilyen volt. Ezeket a kollégákat két csoportba osztotta. Az elsőbe a „sértett grófnők” pózában tetszelgőket sorolta, akik a munka minimális teljesítésére rendezkedtek be, de sérelmeiket mindent lenéző felsőbbbséggel hordozták, merthogy saját megítélésük szerint legalább egy nagyköveti állás vagy tanszékvezetés dukálna kiválóságuknak. János lenézte őket. Figyeld meg – mondta egyszer – tudósak is hitványak.

Másik csoportba azok tartoztak, akik megtanulták a szakmát, tisztességgel dolgoztak. Sokan köztük a szakma elméletének kidolgozásához is hozzájárultak. Sokan voltak ilyenek: Bibó, Keresztury, Berlász Jenő, Bóday, vagy Polzovics, Kosáry, csak hogy néhányat idézzek fel. A teljesség kedvéért a szakmába kerültek között volt egy harmadik csoport, az „ejtőernyősök”. Nem tudni, kitől származik az elnevezés, de nagyon találó: az Isten tudja, honnan, miért, egyszerre valaki igazgatói állásba pottyan, mintha ejtőernyővel dobták volna oda. Legtöbbjük más helyre kiemelt káder volt, akiket onnan alkalmatlanság vagy (finoman szólva) jogsértés miatt el kellett távolítani; de valamilyen vezetés még dukált nekik. Ezt a társaságot Szentmihályi egyszerűen nem tartotta számon, mert tudatlanok voltak, nagyhangúak, tele voltak divatos frázisokkal, szinte mindegyik grafomán volt, azonnal mindent tudtak (sőt: a legjobban tudtak) és a tévedhetetlenek önhiúságával kinyilatkoztattak. „Szakmai” tudásuk nem volt más, mint szövegek ismételtetése. Szóval nincs új a Nap alatt.

A korszak megértése fontos Szentmihályi személyiségének megértésében. Amikor már nem lehetett a divatlózungok elől elbújni, János Czvittinger Dávidhoz menekült, a tudós szerzeteshez, a *Specimen Hungariae Literatae* szerzőjéhez, aki az első bibliográfus, irodalomtörténész, tudománytörténész. A korszak fő áramlatai azonban nem ezek voltak. Szentmihályi a jelszavak, a blöffök elől Czvittingerhez pártolt, az agyonfavorizált úgynevezett ajánló bibliográfiáktól meg úgy menekült, hogy hozzáfogott egy másodfokú elkészítéséhez. (Vigyázat: az ajánlók esetében nem mindig a műfajjal önmagában volt hiba, hanem a pártosságot túllihegő gyakorlattal.) Ha valaki így helyezi magát szakmai pályára, ez önmagában felér egy tüntetéssel. Elképzelem, a mai lózungok hatására mit tenne? Mivel a jelszavak se nagyon változnak, János is ugyanúgy tenne. A metainformáció valamelyik területén kötne ki. Hogy ez csak feltételezés? Persze. De ne feledjük, ő honosította meg a „referral center” terminust. (De nem azért használta az angol szót, mert sznob volt, hanem, mert nem fordítható jól magyarra.) Ő körülírta jelentését, mondta: tájékoztatás a tájékoztatásról. Élő, naprakész „másodfokú” eszköz, manapság adatbázisba szervezve. János ugyanis tudta, hogy az ellátási rendszerben létező könyvtárak működése számos könyvtárak feletti funkció lététől és színvonalától függ. Mert a könyvtári rendszer, ellátási rendszer nem azonos a könyvtárak összességével. Máig meg nem értett probléma.

A közhiedelem nagyon egyszerűsített sablonokban gondolkodik bizonyos embertípusokról. A tudós egyszerűen könyvmoly, vagy lobogó hajú ápolatlan félörült. A szótárszerkesztő meg a bibliográfus a valóságtól elrugaszkodott nem evilági lény. E sablonok nagy tévedések. Szentmihályi János ritka színes egyéniség, tele humorral, a valóság folyamait bámulatos gyorsasággal tudta megítélni. Hiányzott belőle a poroszok száraz rendszerező képessége, szervezettebben gondolkodott. Néha még pontatlan is volt. Mi sem bizonyítja ezt, hogy elődei közül legjobban Kertbeny Károlyt szerette. Ugye, emlékeznek nemzeti bibliográfiai jegyzetére. Ebben igen nagy terjedelmet szánt Kertbenynek, szinte a legnagyobbat. Mert kedvelte. Ennyi szubjektívizmust megengedett magának. Kertbeny – eredeti nevén Benkert – múlt századi színes világfi. Nem végzett iskolákat, autodidakta volt, de a legenda szerint 52

nyelvet ismert, lenyűgöző műveltsége miatt Európa szellemi életének jelentős alakjai, főleg művészek társaságukba fogadták, sokukhoz barátság fűzte. Jó értelemben vett kalandor volt, garabonciás, rajongó vándor, aki megszállottan akarta népszerűsíteni a magyar irodalmat, főleg Petőfit Európában. Az utókor bibliográfusi mivolta miatt emlékezik rá; önök a hungarika bibliográfiák kapcsán tanultak róla. Bibliográfusként gigantomániás, igazi holdfaló, a magyar és az egyetemes, szűkebben az európai műveltség kapcsolatának minden rezdülését bibliografizálni akarta. Tervei megvalósíthatatlanok voltak, ezért a kortárs, főként német bibliográfiai profik vállveregetve lenézték. Teljesítményei szerények, a régi német nyomtatványok magyar vonatkozásait írta le egy kötetben. Igaz, nem nagyon támogatták. Szentmihályit Kertbeny szándékai ragadták meg. Nem a teljesítményt ismerte el, hanem az eszmét.

Bizony, a hungarika bibliográfia ügye János éveiben veszélyes kérdés volt az emigrációs magyarság miatt. Mégis Szentmihályi volt, aki az OSZK akkori vezetőinek tudtára adta, hogy a magyar műveltséget beszorítja az aktuális politikai határok közé. Segítségére volt Bóday Pál, aki megoldotta a – mai szemmel egyszerűsége miatt már érthetetlen – problémát azzal, hogy leírta az OSZK és mindenki számára, hogy a nemzeti bibliográfia nemcsak műfaj, hanem rendszer is. Ebbe a kertbe kell besétáltatni a külföldi magyar nyelvű, bárhol élő magyar szerző – most már emlékeznek a tananyagra – munkáit. Az akkori viszonyok között ez lázadásnak minősült. De az érvek annyira védhetetlenek voltak, hogy fogcsikorgatva elindult a hungarika bibliográfia máig döcögő szekere. Persze a koncepcionális kérdéseket a pedáns könyvtári tisztviselő akkor sem értette. Összekeverték a lényegét és lényegtelenét. Példának okáért arról kezdtek vitát, hogy ki a magyar szerző? Pl. Szentgyörgyi Albert az lehetett. De Teller Ede is? Kijön az AVO! Teller neve az ördögével ért fel, ő volt a hidrogénbomba elkészítője az amerikaiak számára, szóval esküdt ellenség, az imperializmus szekértolója. Mindez pedig egy nyilvános bibliográfiában? (Nézzék el, hogy korabeli kifejezéseket használok.)

Szentmihályi kuncogott. Feltolta szemüvegét és azt mondta. Nem értem ezeket a ... vitatkozókat. Soha nem lehet kizárólag elvont formális kritériumokkal dolgozni. Mentés volt minden dogmatizmustól, mert így folytatta. Minden szakma tudja, odakint kik a magyarok. A filmesek tudják, kik a magyar rendezők, operatőrök. A fizikusok tudják, odakint kik a magyar fizikusok és így tovább. Azaz, ha felmerül egy magyar név, tudják, hogy magyar vagy nem.

Hát ilyen egyszerű. Nem tudományos konferenciák fontoskodó okfejtéseinek unalma oldja meg a kérdést, hanem a józan ész és egy kis tájékozottság. A műveletlen bibliográfusnak adhatnak ezer szempontot, akkor is tévedni fog. A műveletlenséget pedig semmi nem ellensúlyozza. Viszont sem Kertbenynek, sem néki nem volt szüksége arra, hogy a hungarikum tekintetében formális jegyek alapján döntsenek pl. szerzőkről.

Kertbeny és a hungarika bibliográfiával kapcsolatos epizód nagyvonalúságára és dogmamentességére példa. Szólnom kell azonban Szentmihályi híres ... hogy is mondjam ..., akkor toleranciának hívták, csak hogy manapság a tolerancia kifejezés lejáratódott, manipulatív divatkifejezéssé vált. Szentmihályit tényleg érdekelte mások véleménye, mások erőfeszítései, céljai. Tudott azonosulni, tudott másokat és más állapotot elfogadni, tudott elnézni. Az elfogadás és elnézés nagyon tág kereteket jelentett, nagyvonalúan szabta meg a határokat. Ám megszabta a határokat, aki pedig azon túllépett, azokat leírta a maga számára. Így kezelt kollégát, hallgatót, izmusokat, ízlést egyaránt. A hallgatókkal szemben volt talán a legtoleránsabb. Ritka esetben tagadott meg kérést és ritkán utasított vissza. Példát hoznék erre. Egész pályafutása alatt mindössze két doktori kérelmet utasított el. Az egyiket erkölcsi okokból. Másik esetben színvonallal kapcsolatos érvei voltak. Jött hozzánk mentegetőzni, hogy a kérelmet nem fogadhatja el. „Tudjátok, ismertek – ismételtette – hogy én mindenkinek ... én még soha senkit ... de nézzétek, ezt még én sem ... Ez annyira ...”

mondogatta. Pedig mi színvonalpártiak voltunk. Alig tudtuk megnyugtatni. (Önök is nyugodjanak meg, azóta megvan a doktori. Nem Szentmihályinál.) Azt akartam bemutatni, hogy a tolerancia nála nem volt sem parttalan, sem elvtelen. Nem önmaga elfogadtatásának ürügyeként használta a tolerancia érveit, hanem valóban mások megértéséért egy nagy műveltséggel megtámogatott empátia segítségével.

El kell szakadnom a személyes szférától, és a továbbiakban a tantárgyról és az egyetemről szólnék. Mint tudják, a tantárgy neve: bibliográfia. Valójában forrásismeretet takar, elnevezése is sokféleképpen él oktatásunkban. Egyike a kulcstantárgyaknak, az oktatóknak hatalmas mozgásteret biztosít, ha a tanár képes ezt kihasználni. Ha nem, a tantárgy telefonkönyvvé szűkül. Igazi megértéséhez fel kell idéznem a könyvtárszak indulását és ismét elmondanám a motivációt, amely a budapesti könyvtárszakot egyedivé tette az egész világon.

A történet a fordulat évével, a kommunista hatalomátvétellel kezdődött. Az egyetemeken hatalmas tisztogatás kezdődött, egyszerre bocsátották el az Eötvös Loránd alias Pázmány Péter Tudományegyetem professzorait, jöttek helyettük a pártelkötelezett oktatók. Nem akárkiket dobtak ki. Csak ízelítőül említek ismert neveket, Prohászka Lajost, pl. a *Vándor és bujdosó* szerzőjét, aki addig a pedagógiai tanszéket vezette. Horváth Jánost, minden idők legnagyobb irodalomtudósát. Meg a többit. Igen ám, de a régi professzori gárdából maradt néhány, mivel voltak tudományok, ahová nem tudtak pártkádereket helyezni, e tudományok nem tartoztak a pártkáderek érdeklődési körébe. Nyelvészet, régészet, orientalisztika, stb. (Mesélik, hogy Rajk kivégzésekor Zsiray és Tosu /Pais Dezső/ találkozott a folyosón. Megálltak, hosszan nézték egymást, majd Tosu megszólalt: „Kár érte. Jó nyelvész lehetett volna belőle.” Mindketten tudták, kiről van szó.) E professzorok rémülten látták az egyetem elsekélyesedését, ahol (kis túlzással) egykönyvű oktatók egyentudatú diákokat oktattak arra az egy könyvre azért, hogy majd ezt az egy könyvet kell nekik is tovább tanítaniuk. Tudomány sehol. Úgy segítettek ezen, hogy kitalálták vagy megerősítették a nem-tanár szakokat, ide telepítették a tudósképzést. A könyvtárszak ezek egyike volt. Tessék megnézni az első oktatói testületet és a tantárgyakat. Így került hozzánk a rendkívüli Mezey László a paleográfiával, hogy valaki tudjon kéziratos írást latinul olvasni, mert a történészképzés az osztályharcra volt elfoglalva, nem foglalkozott ilyen bagatell kérdésekkel, mint a források olvasása. De Varjas Béla, Dezsényi Béla, később Szauder József (tanszékvezetőnk is volt), a könyvtári praktikumra Sebestyén Géza, és mások.

Ebben a konstrukcióban a forrásismeret kulcsszerepet kapott mint a tudományosság egyik garanciája. Professzora Köhalmi Béla volt. Akár csak ma, akkor is szerettek címkéssel dolgozni. Köhalmi címkéje az volt, hogy tizenkilences veterán. Ettől szinte kikezdehetetlen volt. (Később, 1956 után rövid úton eltávolították, de ez más történet.) Ez a címke igaz is, meg nem is. Köhalmi szerepet vállalt a Tanácsköztársaságban. Valójában a Galilei Kör neveltje, tehát baloldali radikális polgár. Ne feledjék, a Galilei Kör tagja nemcsak Lukács György volt, de Hauser Arnold is, aki még rosszindulattal sem vádolható marxizmussal.

Köhalmi Béla hányatott, üldözéstől sem mentes életű, rendkívül művelt professzor. Rossz előadó. Halkan beszélt és motyogott. De aki hallani akarta, és közel ült a katedrához, annak csodás világ tárulkozott fel. A tudományos források ismertetése kapcsán maga a tudomány jelent meg. Ez arra példa, hogy a hermetikusan lezárt tudományok elszigetelése, mondom: leszigetelése nem sikerült, mert oldalösvényeken, pl. a bibliográfia tantárgyban utat tört magának a tudomány teljes pompázatával. Emlékszem, mikor Ueberweg Grundrissát magyarázta, akkor többet tudtunk meg a filozófiáról és filozófiából, mint a sokszemeszteres filozófia főtantárgyból. És jött a Bochensky sorozat, az alapművek egymás után. Hát ilyen volt ez a tantárgy. Máig emlékszem Köhalmi professzor egyik lenyűgöző előadására az ún. problémátörténeti közelítésről s módszerről. Mindegy, hogy erről egy bibliográfiai szerkezet vagy egy tudománytörténeti alpmű kapcsán beszélt.

A Thibault családban van egy epizód. Jacques, a főhős elmegy a Sorbonne-ra a nagyhírű professzortól irodalmat hallgatni. Óriási csalódás éri, mivel a nagyhírű a téma bibliográfiáját, a forrásokat adja elő. Mintha az író, Roger Martin du Gard is Jacques pártján állna. Engedjék meg, hogy védjem, de legalább magyarázzam a professzor magatartását. Egyetemről van szó, ahol nem a tananyag visszaketyegő, reprodukáló mechanikusait képezik, hanem – elvben – kreatív szellemű szakembereket. A professzor az alábbiakat gondolhatja: „Te, egyetemi polgár, lányom és fiam, személyiség vagy, legalábbis én úgy kezellek téged. Ezért néked én nem saját rögeszméimet akarom tanítani, hiába is tenném. De megtanítalak a téma forrásaira és a metodikára; a problémával néked kell majd megküzdened. Ha meg nem vagy személyiség, akkor úgylis mindegy, de legalább tájékozottabb leszel.”

Ez a rangosabb magatartás. Diák, egyetem, oktatás méltó becsülése.

Szentmihályi János ezen a téren Köhalmi folytatója, ugyanis műveltsége volt hozzá és szakmai meggyőződése is. Egyébként a tantárgy e két egymást váltó professzora nagyon különböző egyéniség volt. Két kiválóság a maga nemében.

Persze, ezt nem lehetett a levelező oktatásban érvényesíteni. Emlékszem a karon olyan oktatókra, akik levelezőn nem vállaltak előadásokat. Kis tanszéken ezt nem lehetett megtenni, mert mindenre csak egy ember volt. Szentmihályi sem szerette a levelezőket, bár tisztelet a kivételnek, mindig voltak kedves levelező hallgatói, sőt barátai. Akadtak egészen gyenge levelező évfolyamok, az idő előrehaladtával egyre több, ahol káposztafejek lapultak abból a célból, hogy diplomát szerezzenek. Arra viszont volt eset, hogy Szentmihályi azt közölte a levelező évfolyammal, hogy – most eltekintek diplomatikusabb fogalmazásától – maguknak úgyszemint lehet elmagyarázni a tananyagot, órát tartani viszont muszáj. Ezért inkább beszéljünk érdekes dolgokról.

A könyvtárszak születését és egyes tantárgyak megformálását nem azért emlegetem, hogy ne fogjon senki könnyelműen a húrok pengetéséhez, aki a képzés dolgaiba beleszól; azért sem, hogy egy tantárgy nehézségeit felvázoljam. Mert ugye, azonnal arra kell gondolniuk, hogy nincs olyan ember, aki egy egyetemi tárgyat a fenti igényességgel képes tanítani; ha több tucat tudományt kellene az említett mélységig ismerni. Szóval megvan a tradíciónak a maga keresztje. Hanem azért említettem, hogy érthetővé tegyem Szentmihályi Jánosnak egy lépését, amelyből emberi alakja leginkább megismerhető.

Borisz Paszternák 1958-ban irodalmi Nobel-díjat kapott a *Zsivágó*-ért. Ismerik a hercehurcát, Paszternák végül a díjat nem vette, nem vehette át. Szentmihályi heti rendszeres óráin folytatásokban ismertette a regényt. Ő is folytatásokban olvasta egy nyugati folyóiratban. Nem tudta elképzelni, hogy Közép-Európa legrangosabb egyetemén (a Károly Egyetemmel együtt legrangosabb) egy bölcsészhallgató ne ismerje a Nobel-díjas regényt! Tessék a helyzetet elképzelni. Működött ám a III/3-as, azonnal megtudták, hogy egy oktató mit csinál. (Emlékeztetnék arra, hogy Szabó Árpádot ennek előtte egy kijelentéséért órák alatt távolították el!) 1957-ben hatalmas (újabb) tisztogatási hullám harmadolta az oktatói kart! Szentmihályit mégsem bántották. Elég volt már a botrányokból! Bizonyára mérlegelték, hogy miből keletkezik nagyobb kár számukra, ha egy oktatót elbocsátanak, és ez könnyen nemzetközi botránnyá dagadhat, vagy ha agyonhallgatják ennek az impertinens oktatónak a kihívását. Úgy tettek, mintha különködés lenne. Pedig Szentmihályi csak a dolgát tette, mert az irodalmi tájékoztatás részeseként érezte kötelességének Paszternákra kitérni, ahogy Köhalmi tette a filozófiával, szociológiával. Csak a tananyag arányait változtatta, ezt meg amúgy is meg kell tennie minden évben. Mondom most. Akkor ez egy hihetetlen merész lépés volt, egyedülálló felsőoktatásunk történetében. A művészetet, irodalmat, tudományt nem lehetett elzárni. Nem lehetett reteszeket szerelni az iskolákra, mert íme ezernyi rejtett szalon fonódtunk össze a világgal.

Most pedig kérdezem Önöket. Honnan támadt egy kávéházi magyar értelmiséginek ekkora ereje? Miből merítette egy nem harcos ember ezt a merészséget?

Honnan?

Az európai kultúrából. Úgy tessék érteni: az európaiból. Mert Szentmihályi európai szelleme, gondolkodása, neveltetése szerint. Ez volt a lényege. Úgy volt európai, ahogyan a fű zöld, kék a tiszta ég. Töprengés nélkül, kérdőjelek nélkül. A fű nem töpreng, miért zöld, nem kérdés számára. Az ég nem kérdi, miért kék, mert természetes számára. Csak a beteg fű szül zavaros gondolatokat identitásáról, vagy ha valami csalafintaságot akar elhitetni magáról (elnézést a fű megszemélyesítéséért).

Ez a magyarázat még mindig nem elég, ha nem tudjuk, hogy ebben a kultúrában mi az a vonulat, amely a bátorságnak azt a természetes, könnyed megnyilvánulását kiváltotta egy rettegett, kíméletlen (és egyáltalán nem európai karakterű) hatalommal szemben?

Európa nyugati felében valami kiforrott egyedülállóan, amivel semmi más kultúra nem jellemezhető, a bizánci gyökerű Kelet sem. Ez a lelkiismeret szabadsága. Még egyszer: lelkiismeret és szabadság együtt. Körülbelül azt jelenti, hogy az ember lehet szegény vagy gazdag, iskolázatlan, vagy kiművelt, akárki, cselekedeteinkért és mulasztásainkért lelkiismeretünknek tartozunk elszámolással és ezen keresztül a végső bírónak. A vallási és társadalmi törvények csak segítenek ebben, de nem háríthatók rájuk a felelősség. Ebbe ereszti gyökerét az európai szabadság eszméje, ami nemcsak eszme, hanem megélt, átélt élmény is. Az európai individualizmus gyökereit is itt kell keresnünk. A valódi individualizmusét, amelyet gyakorta tévesztenek össze a magamutogatással. Az exhibicionizmus betegség, míg az individualizmus személyes felelősségvállalás. Ez Dante kultúrája. Csak ebben keletkezhet Don Quijote, az idealizmus papja, a töprengő Hamlet, a kereső Faust. Messze nem az Ószövetség determinizmusáról van szó, amelyben az ember napi cselekedeteit Jahve közvetlenül jutalmazza vagy bünteti, nem is a függőségéről Allahtól az iszlámban és más kultúrákat is említhetnék. Idézem Goldziher Ignácot. Az iszlám ... „célja nem az istennel való közösség elérése, hanem a rendeletei iránti legteljesebb odaadás tevékeny gyakorlása. Erénye és igazsága nem a jó és a tökéletes isteni eszményéhez való vágyakozó közeledés, amire csak *szabad erkölcsi* erővel lehet törekedni, hanem *önállóság nélküli, függő* igyekezet a korlátlan mindenhatóság akaratát szolgálni, hogy annak tetszését az engedelmesség révén elnyerje.”

Ezek az európai gyökerek váltották ki János érthető viselkedését. Amikor rá gondolok, gyakran idézem fel a mai szólamokat Európáról. Mert, mint tudják, most visszavezetnek minket Európába. A kérdést technikai problémaként kezelik, mert jogszabályok, szabványok, rubrikák, előírások illesztésére korlátozzák.

Mi el sem távolodtunk onnan, mert száz és száz Szentmihályi egy-egy tápláló gyökérrel, európaisággal éltetett minket.

Így volt Szentmihályi János európai. Ugyanilyen természetesen volt magyar. Jó európai, mert jó magyar. A kettőnek csak együtt van értelme, szembeállításuk felettébb gyanús manipulációt takarhat. De erről a legközelebbi Szentmihályi ülésen szeretnék beszélni, ha megélem és ha megtisztelnék felkérésükkel.

Halála előtt sokat beszélgettünk. Nem vettük komolyan betegségét. Nem is volt az. Ő mégis félt, mintha érezte volna közeli halálát. Elmondta végrendeletét, amelynek egyik szakasza úgy szólt, hogy egyházi temetést kér és szakmabéli pap temesse. „Mert meg akarom mutatni ...” Azaz, halálával is intelemre gondolt. János nem volt különösebben vallásos – ahogy tudom, bár erről nemigen beszéltünk (családja katolizált). A szakmabéli pap Kovács Zoltán, az esztergomi gyűjtemény vezetője lett volna, egy ragyogó elme, fiatal, képzett, János római tanulmányai miatt is nagyon kedvelte, mert Szentmihályi is vonzódott az itáliai szellemhez.

De Kovács Zoltánt fiatalon elvitte egy infarktus nem sokkal Szentmihályi halála előtt. Ezért Szabó Sándorral felutaztunk Egerbe Antalóczy Lajoshoz, a szakmabéli paphoz. János tanította is, szerették, tisztelték egymást. Antalóczy nagyon szépen végezte a szertartást.

Hogyan kezdődött Szentmihályi János pályafutása szakmánkban? Azzal a véletlen találkozással Mátrai Lászlóval. De egész élete azt tanúsítja, hogy azon a helyen, ahová a sors juttat minket, úgy kell munkálkodni, mintha a Gondviselés a példaadás nehéz terhével is megbízott volna.

Szentmihályi János, a tanár

Ferenczi Zsuzsanna

Milyennek láttam a Tanár urat?

Visszatekintve a hatvanas évek elejére, mikor tanítványa lehettem, úgy látom, hogy mindenekelőtt értelmiségi volt. E lassan kivesző fogalom, – mert ma jobbra csak menedzserekről és marketingigazgatókról beszélünk – olyan embert jelent, aki szellemi értéket hoz létre – vagyis alkotó. Azt hiszem, hogy a *Bibliográfia és "bibliográfia"* című 1974-es tanulmánya, vagy az *Útmutató a tudományos munka magyar és nemzetközi irodalmához* c. másodfokú bibliográfiája, publikációi hosszú sora ékesen bizonyítja a fenti állítást.

De nem csak alkotó volt, hanem szellemi értékek közvetítője is, s ha egy szóval kellene jeleznem, ezt választanám. Élő bibliográfia volt, kalauz, s a tudás, az ismeret rendkívüli örömet jelentett számára, – de legalább annyira az, hogy átadhatta, közölhette, hasznosíthatta; ha megtalálta a felhasználót, akinek éppen arra volt szüksége, amit ő tudott, írt, mondott. Teljesítette a harmadik értelmiségi funkciót is: mintát adott. Könyvtárosoknak, hallgatóknak és "civil" környezetének is.

Létével bizonyította, hogy az ember életének alapja, meghatározója, öröm és bánat lehet az ismeret, az emberiség felhalmozott tudása egy szeletének birtoklása, ennek szétsugárzása.

Nagyon sokat tudott, az általános műveltség rá valóban jellemző volt. Az ókori Róma vízvezetékeiről, Pinturicchióról, a XIX. század irodalmi szalonjairól egyaránt volt mondanivalója, említve, hogy kik, s mit írtak erről vagy arról. Úgy tűnt, egységben látja az európai és a magyar kultúrát, különösen érdekelték a kölcsönhatások.

Magyarország és Európa „viszonyának” vizsgálata vezethette a hungarika kérdéséhez, mely mindig kedves témája volt. Siralmasnak tartom, hogy külön cikkben kellett védelmeznie kiváló, informatív, kaput nyitó szellemi gyermekét a *Hungarika Irodalmi Szemlét*, állást foglalva általános jellege mellett.⁴⁶

Úgy láttam, állandó kíváncsiság élt benne, s ennek kielégítésére szolgált szenvedélyes olvasói magatartása, s nyelvtudása. (Első óránkon tőlünk is kérdezte, hogy milyen nyelveken beszélünk.) Érdeklődésének sokszínűségéből az tűnt ki, hogy a „goethe-i egészet” akarja látni, ismerni.

Kvalitásérzéke lépten-nyomon megnyilvánult. Nagy tisztelője, s bizonyos mértékig követője volt Köhalmi Bélának, akinek a modern tájékoztatásügyről vallott nézeteit mindenben osztotta. De ennek a minőség-érzékenységnek volt következménye például, hogy Szepesváry Tamást, – aki a műszaki tájékoztatás gyakorlatában kiváló teljesítményt nyújtott – alkalmazta az Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtártudományi Tanszéke. Az ő javaslatára választotta Szepesváry a természettudományi referáló és indexelő szolgáltatásokat disszertációja témájául. (Munkája később folyóiratban, majd önállóan is megjelent.) Lényeglátása összefüggött azzal, hogy felismerte a korszerű, előremutató tendenciákat. Ezt csak később értettem meg, mert hallgatóként csak azt tapasztaltam, hogy hosszú és zavaros referátumainkból azonnal kiemelte azt a három mondatot, ami lényeges és érdemben megvitatható volt.

A Könyvtártudományi Tanszéken Szentmihályi – mint munkatárs, oktató – kezdeményezésére korszerűsödött a bibliográfia-dokumentáció tantárgy. Ekkor vált a bibliográfia tájékoztatássá: a tájékoztatás alapjaival és rendszereivel foglalkoztak, lényegileg a tájékoztatás elmélete került be az oktatásba.

Az egységben-látás, illetve a korszerűsödés mint cél miatt foglalkozott olyan hangsúlyosan a nemzeti bibliográfia történetével. Azt vizsgálta és bizonyította, hogyan fejlődött ki az ilyen-olyan regisztrációkból a tájékoztatás. A bibliográfia nem öncélúan érdekelte, hanem annak tudatában, hogy nem lehet valaki szakember a terület irodalmának naprakész ismerete nélkül, s ennek a bibliográfia, illetve a bibliográfiai szolgáltatások nélkülözhetetlen eszközei.

Gondolkodása, tudása, tapasztalata alapján nyilvánvaló lett előttünk, hogy Magyarországon az információ értékelésében, alkalmazásában, technológiában az Európában, Amerikában tapasztalható legjobb színvonalra kell törekednünk. Példái, utalásai arra vonatkoztak, amit el kell érünk, amihez kapcsolódnunk kell.

A könyvtárosokról, a könyvtárosképzésről

Szentmihályi János nem készült könyvtárosnak, kényszerű pályamódosítással került az Egyetemi Könyvtárba, ahol nagy ambícióval, érdeklődéssel vetette magát a munkába, többek között megszervezve a referenzosztályt. A gyakorlatban tanulta meg azt, hogy mit jelent felhasználói problémákat megoldani, hogy mennyire fontos pontosan megérteni, hogy mire van szüksége, mit tud a kérdésről, milyen vetületre gondolt, s mindez hogyan illeszthető a tájékoztató módszerekhez. A könyvtáros szerepét mindig kitüntetettnek tartotta, s máig érnek figyelmeztető szavai: ... nem tudjuk: az igénytelenség szülte-e a tájékoztatás felkészületlenségét mind tárgyi, mind személyi vonatkozásban, vagy pedig a források hiánya, szétszórtsága, esetleg olykor a tájékoztató könyvtárosok modorbéli és tudásbéli felkészületlensége okozza-e azt, hogy az emberek nem fordulnak a könyvtárak tájékoztató szolgálatához.⁴⁷

Úgy tapasztaltam, hogy mindig szintézisben látta a könyvtárost, a könyvtárat, és a képzést.

A XX. század végén az információ létünk legfontosabb alkotóelemévé vált, s az információt szolgáltató intézmények közül a könyvtár csak egy, és nem az egyetlen.

Ma már nem panaszkodhatunk az igények hiányára sem, legfeljebb hagyományos könyvtárkép esetén tarthatunk meghökkentőnek olyan felhasználói követelményeket, melyekre pl. a közérdekű tájékoztatás, vagy az üzleti információk szolgálatok készülnek fel.

A nagy civilizációs váltás azonban, melynek tanúi és résztvevői – sajnos kevéssé alakítói vagyunk – nem vonhatja el figyelmünket arról, hogy igazi veszély a tájékoztató könyvtárosok modorbéli és tudásbéli felkészületlensége. A modort és a tudást egyaránt fontosnak tartjuk humanista és intellektuális szakmánk szempontjából.

Szentmihályi utolsó nyilatkozatából is kiderül, hogy milyen nagy jelentőséget tulajdonított az oly nehezen meghatározható, de valóságosan létező – általános műveltségnek. Gondot okozott számára, hogy a didaktikailag tantárgyakra osztott felkészítés nehezen áll össze általános és szakmai műveltséggé, tudássá.

Fontosnak tartotta az asszociativitást, elvárta a nyelvismeretet. Szükségesnek vélte a tájékozódási hajlandóságot és a kapcsolatteremtő képességet. Hivatástudatot és a pálya szeretetét kívánta.⁴⁸

Ugyanebben a nyilatkozatában jól elválasztja a sok ágra bomlott könyvtárosság három fő irányát: a történeti gyűjtemények munkatársait; a tájékoztató szakembereket, akiknek a

feladatuk a szakirodalom analízise, feltárása és az információterjesztés; és a közkönyvtárosokat, kiemelve pl. a gyermekkönyvtárosok szerepét.

Fontos tanulmányban – mely az oktatás alakításában is szerepet játszott – fogalmazta meg a tájékoztatás, mint komplex tevékenységrendszer jellemzőit, a kommunikáció egyik válfaját – a tudományokhoz való viszony szempontjából.⁴⁹

A magyar könyvtárosképzésben a változásokhoz való alkalmazkodás mellett, illetve helyett paradigmaváltásra volt szükség. A korábbi bibliológiai irány, – mely a könyvhöz/dokumentumhoz kapcsolódó széles ismeretkörre támaszkodott – mellett mindig él az empirikus irányzat: az egyes könyvtárak gyakorlatából levezetve. Az informatikai alapozású könyvtárosképzés volt az új, ahogy azt Horváth Tibor – természetesen Szentmihályi János tanítványa, majd követője az ELTE-n – megfogalmazta.⁵⁰

Szentmihályit erősen foglalkoztatta a képzés tartalma, erre utal német kutatási jelentések alapján készült szemléje, melyben idézi a lehetséges pályaképet, illetve munkaköröket:

- intenzív dokumentációs bázison alapuló tudományos-műszaki rendszerek üzemeltetője,
- információs rendszerek tervezői és szervezői,
- információs menedzserek,
- informatikai kutató és módszertani szakértő,
- a kutatás és információszerzés szakembere /elsősorban az államigazgatásban/,
- egyes szakterületek tudományos kutatói,
- "információkereskedő",
- "információ-iparos", mint vállalkozó.

A szemle végén megállapítja, hogy differenciált és integrált képzési forma látszik szükségesnek.⁵¹

A könyvtárosi pályaképről Szepesváry Tamással írt tanulmányában úgy vélekedik, hogy az ellátandó területek differenciálódnak, szól az elkövetkezendő évtizedek növekvő információs igényeiről, szakterületi helyett a problémára orientált tájékoztatás szükségességéről, a modellezés sürgető voltáról. A közös alapról való kiindulás, a képzés és továbbképzés gazdag változatossága válik szükségessé.⁵²

Tankönyvek, jegyzetek

A tankönyvek, jegyzetek mennyisége, választéka soha nem kényeztette el a hallgatókat. Ennek sokféle oka közül csak néhány: szakmánk gyorsan változó jellege, a kisszámú oktató nagy és egyre növekvő terhelése, a tankönyvírás módszertani nehézségei. A tanulást segítő jegyzetekkel jobban állunk, s e munkából Szentmihályi is részt vállalt. Gondolom, valamennyien emlékszünk a *Bibliográfia 1.*, a *Szakirodalmi tájékoztatás. Dokumentáció*, vagy *A magyar nemzeti bibliográfia* című soklenyomatban hozzáférhető jegyzeteire. (Utóbbi tárgykörben a Tanár úr mindig készült monográfia megírására, sajnos soha nem készült el.)

Az első két jegyzetre jellemző, hogy pontosan jelöli: Kőhalmi Béla előző művéből hol, mit vett át: kinek milyen véleménye van a szóban forgó témáról; magyar és külföldi könyvtárak gyakorlati tapasztalatait is beépíti; sokféle dokumentumtípusból származó információt használ fel: kutatási jelentést, módszertani útmutatót, de személyes közléseket is. A jegyzetek mindig a világra nyitnak ablakot, és nem kész, lezárt, pontokba szedhető ismereteket kínálnak, hanem

továbbgondolásra, további vizsgálódásra készítetik a hallgatót. Nagyon jellemzőnek találom Hutchings, Margaret: *Bevezetés a könyvtári felvilágosító munkába* című, magyarul 1961-ben a *Külföldi könyvtári szakirodalom* sorozatban közreadott munkája szerkesztőjeként kifejtett oktató tevékenységét.

Az eredeti mű szerzője harmincöt évi tapasztalatait adja közre. Szentmihályi az elavult fejezeteket, példákat kihagyja, a magyar gyakorlatban ritkán előforduló eseteket nálunk jellemzőbbekre cseréli. S minden fejezet végén értelmezi, magyarázza, szinte magyar viszonyokra adaptálja a problémát és a megoldást. Például az életrajzi kérdések esetében nem csak a fontos magyar forrásokat *Szinnyeit*, a *Társadalmi lexikont*, Nagy Iván, Kempelen genealógiai munkáit említi, hanem az újabb angol nyelvű műveket is, tanácsot adva használatukhoz. S természetesen a Vértesy Miklóssal együtt írt főművét, az *Útmutató a tudományos munka magyar és nemzetközi irodalmához* című könyvét is tankönyvként kezelte, használtatta. Bizonyos részeit ma is használjuk, nem belenyugodva a magyar nyelvű referáló másodfokú bibliográfia hiányába, mert a műfaj világszerte él, pl. a *Walford 7*. kiadása 1996-ban jelent meg.

Előadások, feladatok

Nagyon jó előadó volt: élő, érdekfeszítő órákat tartott. Nem tanáros pedantériával, hanem a témát megjelölve, gyakran tájékoztatási problémából kiindulva, szinte körkörösén, kezdőpontját ismeretekkel körülrakva adott elő. Bármely témát úgy kezdett, mintha tőba követ hajított volna – mondanivalóját egyre bővítette: többféle fogalmi meghatározást adott, utalt funkciókra, történetre, a felhasználás többféle módjára, megoldási lehetőségekre.

Különösen érdekessé tette óráit, hogy szinte mellékesen igen nagy művelődéstörténeti anyagot kaptunk: személyekre, ezek kapcsolataira, másirányú tevékenységükre; földrajzi helyek történeti, művészeti vonatkozásaira; tudományos iskolák eltérő jellemzőit összevetette, és mindig kiemelte a magyar vonatkozásokat. Gyakran beszélt úgy bibliográfiákról, vagy más módszerekről, hogy nem csak a várható adatokra hívta fel a figyelmet, hanem a nem nyilvánvalóra, pl. a referáló lapok mutatóinak szerepére fogalmak keresése esetén, vagy bibliográfiák adattárszerű függelékeire.

Hangsúlyozta némely művek egyedülálló, mással nehezen pótolható voltát (pl. Bompiani). Az egyes tudományok tájékoztató eszközeinél mindig utalt tudományrendszerezési problémákra, meglévő (és hiányzó!) eszközökre, szolgáltatásokra, előnyökre, hiányokra – sűrűn említve a felhasználást.

A tájékoztató feladatok megoldásakor többnyire csak az alaphelyzetet közölte - elvárta hogy a hallgató tisztázza a kérdést, megfelelő könyvtárak/módszerek segítségével felderítse a legjobb szakirodalmat, s így adja meg a választ. A könyvillusztráció esetében pl. nem csak a stílusokra, meghatározott grafikusok egyéni vonásaira volt kíváncsi, hanem arra is, hogy kerestünk, illetve találtunk-e irodalmat a stílust befolyásoló technikára is. A tory és wig pártokra vonatkozó kérdésnél megjegyezte, hogy nehéz lesz forrásértékű irodalmat találni angol módszerek nélkül. (Nem is sikerült.)

Kritikai látásmódra nevelt bennünket, arra, hogy a szakirodalmat, az eszközöket, több szempontból lássuk. Ha úgy látta, hogy valaki áttekintette a legfontosabb műveket valamely témáról, s elég alapos munkát végzett, néhány tétel esetén is megfelelőnek minősítette az illető munkáját.

Nehéz volt Szentmihályinál vizsgázni. Sokat követelt. Léteztek ugyan tételek, de ő inkább témaköröket kérdezett, kapcsolatokat, vonatkozásokat, s gyakran mondta: mit tenne ha...? És várta, hogy gyorsan asszociálva, gondolkodva – problémát oldjunk meg. Ha valaki nem tudott

válaszolni kérdésére, akkor a következő vizsgázóhoz fordult, majd valamennyi, a szobában lévő hallgatóhoz. Előfordult, hogy a megválaszolatlan kérdés visszakerült az első vizsgázóhoz. Mindent egyszerre kellett tudni, és gyorsan.

Szemléletet tanultunk, magatartást, gondolkodást, elültette bennünk a "soha nem elég a tudás" nyugtalanító és sarkaló érzését. Máig hálás vagyok érte.

Végül

A Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán folyó könyvtárosképzésben szellemével mindig jelen volt: művei kötelező olvasmányok, példáját idéztük, volt, aki szakdolgozatot írt róla. A hetvenes évek második felében tanszékünk programot indított: szerettük volna, ha hallgatóink megismerkednek a magyar könyvtárügy élő, kiemelkedő személyiségeivel. Vendégelőadónak hívtunk többeket, például Rózsa György, Kertész Gyula, Horváth Tibor, Papp István, Katsányi Sándor is járt nálunk, de mások is – ha idejük engedte – megtiszteltek bennünket.

Természetesen Szentmihályi János is volt nálunk: jó hangulatú beszélgetést folytatott hallgatóinkkal, akik megilletődve várták. Második látogatását szerveztük, mikor a megdöbbentő gyászjelentést kaptuk: gyászolják a magyar könyvtárosok.

Máig.

Szentmihályi János a bibliográfia elméletéről és metodikájáról

Szabó Sándor

„Szakom a tájékoztatás, a bibliográfia és a dokumentáció” – vallotta Szentmihályi János 1978-ban Vértessy Miklósnak egy vele készült, s a *Könyvtáros* hasábjain is megjelent beszélgetése során.⁵³ Ez a szakmai hitvallás, s mindaz, ami e mögött van, kiemelkedő, iskolateremtő tudományos munka, példaértékű emberi magatartás és humánus arra kötelez minket, utódokat, hogy most, születésének 90. évfordulója alkalmából tisztelettel és szeretettel emlékezzünk Rá, felidézve életének és tudományos tevékenységének néhány maradandó mozzanatát.

Szentmihályi János pályafutásának első két évtizede rendkívül változatos volt: dolgozott banktisztviselőként, törvényszéki riporterként, írt színházi, művészeti kritikákat, a Vallás- és Közoktatási Minisztérium vezető tisztviselőjeként szervezte a külföldi Collegium Hungaricumok munkáját, a hazai szépirodalmi könyvkiadás háború utáni elindítását.

A könyvtárüggyel csak 1949-ben, 41 éves korában került közelebbi kapcsolatba, amikor a minisztériumból távoznia kellett, és kérésére az Egyetemi Könyvtárba helyezték. A könyvtárosságot ennek ellenére kezdettől fogva nem tekintette átmenetnek, „kényszerpályának”, e szakmához hűséges maradt élete végéig. Széleskörű európai műveltségét, kiváló filológusi adottságát, kritikus és bölcs éleslátását, gazdag idegennyelv-tudását felhasználva fogott hozzá a könyvtári munka rejtelseinek, annak úgyszólván minden ágának megismeréséhez.

Az a tény, hogy Szentmihályi János végérvényesen a könyvtáros szakma mellett kötelezte el magát, nagyban köszönhető az Egyetemi Könyvtár akkori vezetőinek és munkatársainak: „Mátrai László igazgató szívesen fogadott. Ezt a gesztusát sohasem fogom elfelejteni” – emlékezett később ezekre az időkre.⁵⁴ Rövid időn belül Szentmihályi János ötlete alapján, az ő kezdeményezésére szervezték meg a könyvtárban az állandó tájékoztató szolgálatot, melynek vezetésére is ő kapott megbízást: „Kitűnő munkatársakat kaptam mindjárt az alakuláskor, olyanokat, mint Pálvolgyi Endre és Déry Miklósné. Megvolt bennük a sokoldalúság, a kellő nyelvtudás, a különböző forrástípusok és segédkönyvek ismerete...”⁵⁵ – írta visszaemlékezésében.

A későbbiekben is mindig meleg szavakkal és tisztelettel emlékezett azokra, akik különösen kezdő könyvtárosi éveiben mellette álltak, szakmai munkájában támogatták, segítették őt, így többek között Pajkossy Györgyre, Sebestyén Gézára, Bélley Pálra és Windisch Évára.⁵⁶

Szentmihályi János tehát az Egyetemi Könyvtárban került közelebbi kapcsolatba a tájékoztatással és annak műszereivel, elsősorban a bibliográfiával. Az itt szerzett élmények maradandónak bizonyultak olyannyira, hogy végképpen elkötelezte magát a bibliográfia problematikája mellett.

„Mint bibliográfus ma is abból élek, amit ott és akkor tanultam” – nyilatkozta 1978-ban.⁵⁷ Szentmihályi János könyvtárosi pályájának első éveiben a tájékoztatási feladatok ellátása mellett számos bibliográfia összeállításában vett részt. Az ő közreműködésével a könyvtár az 50-es évek első felében bibliográfiai sorozatot indított az egyetemi oktatás segítése céljából, s ez a vállalkozás vezetett el a hazai bibliográfiai teljesítmények mai napig is egyik

legismertebb művének, a Vértessy Miklóssal közösen összeállított *Útmutató a tudományos munka magyar és nemzetközi irodalmához* című mű elkészítésének és kiadásának gondolatához.

A gyakorlati bibliográfusi munka mellett azonban egyre inkább a bibliográfia elméleti kérdései kezdtek foglalkoztatni. E témakörben már az 50-es évek első felétől jelennek meg publikációi, s ennek is köszönhető, hogy már 1953-ban meghívott előadóként előadásokat tartott az Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtártudományi Tanszékén, ahol aztán 1964-től főállású oktatóként dolgozott egészen 1977-ben bekövetkezett nyugdíjaztatásáig.

Egyetemi oktatóként a tájékoztatási, bibliográfiai ismereteket tanította, melyet Köhalmi Bélától, kifejezetten az ő kívánságára vett át, „akit legkitűnőbb mesteremként becsültem és ma is meghatódok, ha tiszta emberségére gondolok” – írta 1978-ban.⁵⁸

Szentmihályi János tudományos kutatásai a bibliográfia számos területét érintették. Érdeklődésének egyik fő területe a bibliográfia *fogalma*, annak értelmezése, valamint a *bibliográfiai tevékenység értékelésének* kérdése volt.

A magyar nemzeti bibliográfia problémáinak elemzése során Szentmihályi János szembesült azzal a ténnyel, hogy a hazai szakirodalomban, különösen irodalomtörténeti munkákban elfogadott gyakorlat volt egységként kezelni egyfelől az irodalomtörténetet, a historia litterariát, tudománytörténetet, másfelől pedig a bibliográfiát, a művek, írók lajstromozását: „Irodalomtörténet, historia litteraria, tudománytörténet, könyvtörténet, bibliográfia, catalogus scriptorum állandóan egymás mellett előforduló fogalmak”.⁵⁹ Vizsgálódásai során, a bibliográfia fogalmának árnyaltabb értelmezése érdekében igyekezett magyarázatot találni, milyen okokra vezethető vissza a számbavétel, a lajstromozás és a fejlődés bemutatásának, e kétirányú tevékenységnek az elegyítése. Jelentős forrásvizsgálat után kimutatta, hogy e fogalmak keveredése három okra vezethető vissza. Ezek közül talán a legfontosabb körülmény, hogy a historia litteraria fogalma a hazai szakirodalomban mindvégig tisztázatlan maradt, s így az egy adott korban keletkezett, a fejlődést bemutató és a regisztráló művek egyaránt irodalomtörténetnek voltak tekinthetők.

A fogalomzavar fennmaradásában, Szentmihályi János kutatásai szerint, szerepe volt a pozitivistá magyarázó történetírásnak és irodalomtörténetírásnak is. A Comte-féle pozitivistá történelemszemlélet, mely a forráskutatást, a régebbi és újabb források regisztrálását állította tevékenysége középpontjába, hazánkban a múlt század 70-es éveiben terjedt el. Ugyanakkor a hazai bibliográfiai tevékenységnek ezek a legtermékenyebb évtizedei is, elég csak Szabó Károly, Szinnyei József, Petrik Géza munkásságára utalni, s éppen a személyek azonosságai miatt is az adatgyűjtő tevékenységet csábító összekeverni a fejlődést bemutató tevékenységgel. Végezetül érdemes utalni arra a körülményre, hogy a magyar szellemi történet egyes képviselői „irodalomtörténetnek nevezték minden 18. század előtti olyan szellemi terméket, mely írókra, vagy könyvekre vonatkozó ismeretanyagot leltároz.”⁶⁰

Ha az elmúlt évtizedek hazai bibliográfiai, elsősorban szakbibliográfiai tevékenységét szemügyre vesszük, a számos jelentős és igényes teljesítmény mellett elég sok kedvezőtlen jelenséggel is találkozhatunk: a bibliográfiai munkákban sok volt az esetlegesség, az ötletszerűség, de talán a „legfájóbb” az volt, hogy a bibliográfiák színvonala gyakran volt egyenetlen. A hazai szakirodalom és szakmai közvélemény nem fordított kellő hangsúlyt a bibliográfiai munka színvonalára, a bibliográfiai teljesítmények értékelésére.

Szentmihályi János volt az, aki előadásaiban és tanulmányaiban fejtette ki nézeteit a bibliográfiákkal szembeni elvárásokról, a bibliográfiai tevékenység értékelésének szempontjairól.⁶¹

A bibliográfia, mint kommunikációs eszköz, lehetővé teszi a dokumentumok azonosítását, s egyidejűleg közlést tartalmaz, informál a dokumentum létéről és tartalmáról. Azonban minden

esetben a bibliográfia tartalmának és szerkezetének összhangban kell lennie az általa elérni kívánt céllal. A bibliográfia igazi értékmérője a motiváció és az elérni kívánt közlési effektus összhangja, – írja *Bibliográfia és „bibliográfia”* című értekezésében.⁶² Állításának igazolására számos hazai példát is idéz, többek között példaértékűnek nevezve e tekintetben is Kosáry Domokos bibliográfiai kalauzát.

E témakör kapcsán kikerülhetetlen a bibliográfia elméletének egyik alapkérdése: a teljesség és szelekció problémája. Felhívja a figyelmet, hogy különösen a tudományos indíttatású bibliográfiák esetében gyakori a túlméretezettség, mely gyakran a vállalkozás kudarcához vezethet.

„A teljesség, ha ez nem a közlési effektus teljességét jelenti egyben információ redundancia, ami egyenesen gátolja a kívánt közlési effektus létrejöttét és a vízfej egyik kórokozója”.⁶³

Szentmihályi János érdeklődése az elméleti témák mellett kiterjedt a bibliográfia és tájékoztatás metodikai problémáira is. A hazai tájékoztatási és bibliográfiai tevékenységet alapjaiban érintő, elvi és gyakorlati problémákat egyaránt tisztázni igyekvő referátumot tartott 1961-ben, az I. Országos Bibliográfiai Munkaértekezleten *A társadalomtudományok szakbibliográfiáinak néhány kérdése* címmel.⁶⁴

A használói igényekből kiindulva, a hazai szakirodalomban elsőként tekintette át, rendszerezte a társadalomtudományi szakbibliográfiák jellegzetességeit, s vette sorra azokat a specifikumokat, melyek e bibliográfiákat megkülönböztetik a természet- és alkalmazott tudományok irodalmát feltáró összeállításoktól.

Szentmihályi a bibliográfiát soha nem tekintette konstans, egymástól elszigetelt produktumnak, hanem mindig hangsúlyozta, hogy azok rendszert alkotnak, egymáshoz igazodnak, egymást kiegészítik. E modern rendszerelmélet érvényesült akkor is, amikor említett referátumában megfogalmazta a hazai szakbibliográfiai tevékenység feladatait, hangsúlyozva, hogy a visszatekintő, retrospektív feltárás mellett, a nemzeti bibliográfia keretében gondoskodni kell, hogy

- a hazai felhasználók folyamatos tájékoztatást kapjanak a hazai irodalomról, hogy
- a hazai szakirodalom jelen legyen a nemzetközi feltáró rendszerekben, s hogy
- a hazai felhasználók, hazai vagy külföldi előállítású műszerek segítségével hozzájáruljanak a külföldi irodalomhoz.

Természetesen nem csupán a bibliográfiai tevékenység kereteit és feladatait jelölte ki, hanem felvállalta a hazai bibliográfiai tevékenység mindenre kiterjedő kritikai bemutatását is.

Szentmihályi Jánost a bibliográfia és tájékoztatás számos területe foglalkoztatta, azonban a nemzeti bibliográfia és a hungarika irodalom számbavételének problémája állt hozzá legközelebb. Fontos és izgalmas feladatnak tekintette a nemzeti irodalom regisztrálásának, a nemzeti bibliográfia kialakulásának, indítékainak vizsgálatát. Számos előtanulmány után az 1973-ban készült kandidátusi disszertációjában összegezte erre irányuló kutatásainak eredményét.⁶⁵

A nemzeti bibliográfiák kialakulásában több, gyakran országonként eltérő motívum játszott közre. E bibliográfiák létrejöttének körülményeit a bibliográfia-történetírás lényegében azonosan ítéli meg, csupán néhány részletkérdésben van eltérés az egyes kutatók nézetei között. Megoszlanak a vélemények pl. abban a kérdésben, hogy a nemzeti bibliográfia megalakításában ki a prioritás. Ugyanis Angliában egyidejűleg két humanista, John Leland és John Bale igyekeztek feltárni az angliai könyvtárakban őrzött könyveket és egyéb régiségeket, hogy e nemzeti kultúrkincset az utókor számára megőrizték. Szentmihályi János kutatásai

nyomán már bizonyítottnak tekinthető, hogy a nemzeti bibliográfia megalkotásában John Leland-é az első. Ugyancsak nem egységes a kutatók nézete a tekintetben, hogy a 16. században létrejött vásári katalógusok tekinthetők-e a kurrens nemzeti bibliográfia korai megjelenési formáinak. „A bibliográfiatörténet egyes művelői – így Besterman és Malclès – kétségbe vonják a *Messkatalogok* bibliográfia jellegét”⁶⁶, hiszen mint Besterman vallja, „a jegyzékek nem egyebek, mint a könyvkereskedői forgalomba lévő művek jegyzékei.”⁶⁷ Szentmihályi viszont – joggal – azon az állásponton van, hogy „félesztendő német könyvtermése a frankfurti és lipcei vásárokon a maga fizikai valóságában együtt volt. Az a lajstrom tehát, mely ezeket a könyveket rendszerezve leírja, a nemzeti könyvtermés kurrens lajstromával, a kurrens nemzeti bibliográfiával egyenértékű.”⁶⁸

A magyar nemzeti bibliográfia története során, különösen a II. világháborút követő évtizedekben háttérbe szorult az ország határain kívül megjelent magyar kiadványok regisztrálása. Szentmihályi János következetesen fáradozott annak érdekében, hogy a nemzeti bibliográfiai feldolgozás kiterjedjen ezeknek a nyomtatványoknak a számbavételére is: „ez kedvenc témám, szívügyem”, nyilatkozta ő maga.⁶⁹ Már 1958-ban tanulmányt jelentetett meg a Magyar Könyvszemlében, melyben irodalomtörténeti alapozással kísérletet tett a „hungarica” meghatározására és a „hungarica” regisztrálás követendő irányelveinek a kijelölésére.⁷⁰ Később, mint a MTA I. Osztálya Könyvtörténeti és Bibliográfiai Bizottságának tagja, Dezsényi Bélával, Havasi Zoltánnal és Tarnai Andorral közösen szabályzattervezetet készített a Bizottság számára a „hungarica” meghatározásáról. Elengedhetetlen követelménynek tekintette és a nemzeti bibliográfia által nyilvántartandók közé sorolta a külföldön megjelent magyar nyelvű nyomtatványokat. „Ha tehát retrospektív nemzeti bibliográfiáink hézagainak pótlásáról beszélünk, úgy nemcsak arra kell gondolnunk, hogy az egyes időszakokra vonatkozóan nem áll rendelkezésünkre nemzeti bibliográfia, hanem arra is, hogy a retrospektív nemzeti bibliográfia anyagát, ha az szükséges, a külföldön megjelent magyar nyelvű művek leírásával is pótoljuk ... A külföldi magyar nyelvű irodalom bibliográfiai feltárása olyan feladat, melyet helyettünk más nem végezhet”.⁷¹ Mindezt természetesen vonatkoztatta a kurrens nemzeti bibliográfiára is. Viszont, „ha a nemzeti bibliográfiával szemben ennél nagyobb követelményeket állítunk fel, a nemzeti bibliográfia legpregnansabb jellemzőjét, azt, ami a nemzeti bibliográfia legnagyobb gyakorlati értéke, a teljességet megvalósítani nem lesz képes.”⁷² Az elmondottakból adódóan „a magyar vonatkozású művek, a hungaricumok bibliográfiája ennek következtében kizárólag külföldön megjelent idegen nyelvű műveket regisztrál.”⁷³

Az Országos Széchényi Könyvtárban az 1970-es évek elején teremtdtek meg a feltételek a hungaricumok számbavételére, s a Szentmihályi János által felvázolt elgondolásoknak megfelelően 1971-ben elindították a *Hungarica Külföldi Folyóiratszemlét*, mely 1976 után *Hungarika Irodalmi Szemle* címen jelent meg, s ennek szerkesztésére is ő kapott megbízást.

Szentmihályi János a bibliográfia elméletének és metodikájának kutatása mellett sokat tett a bibliográfia és tájékoztatás „rangemeléséért”.

Behatóan foglalkozott a bibliográfia és tájékoztatás oktatásának, a tájékoztatási szakemberek képzésének kérdéseivel, számos oktatási program, képzési koncepció kidolgozásában vett részt. Mint a FID, a Nemzetközi Dokumentációs Szövetség képzési bizottságának magyar tagja, tevékenyen közreműködött a szervezet munkájában. Számos nemzetközi konferencián tartott előadást a tájékoztatás és annak oktatásának problémáiról. Sokat publikált külföldi folyóiratokban, ezt a lehetőséget is felhasználta, hogy a külföldi szakmai közvéleményt informálja a hazai tájékoztatási és bibliográfiai munkálatokról, eredményekről.

Nyugalombavonulása után is aktív részese maradt a szakmai közéletnek: rendszeresen részt vett tudományos konferenciákon, szakmai rendezvényeken, ahol naprakész tájékozottságával,

bölcs éleslátásával segítette elő a felmerülő problémák megoldását. Napjaink kutatója, ha a bibliográfia és tájékoztatásügy kérdéseivel foglalkozik, előbb-utóbb kikerülhetetlenül Szentmihályi nevével, kutatási eredményeivel fog találkozni. Személyében és munkásságában szerencsésen volt jelen a hagyomány és történetiség, a klasszikus humán műveltség, valamint a modern korszerű szemlélet, az informatikai problémák iránti fogékonyság.

A legmaradandóbbat – úgy vélem – mégis azzal alkotta, hogy majd negyedszázadon át könyvtáros generációk sokaságát oktatta a tudomány tiszteletére, s egyben példát mutatott emberi és szakmai tisztességből.

Azok tudjuk ezt igazán, akik részesei lehettünk ennek.

Köszönjük.

Szentmihályi János nyomdokain

Kégli Ferenc

Az 1919–1944 között külföldön nyomtatott magyar nyelvű könyvek bibliográfiai adatbázisának programja

Amint Szabó Sándor előadásában is hallhattuk, Szentmihályi János munkásságát nyomon követve a könyvtár- és információtudomány számos táját bejárhatnánk, így a tájékoztatás, vagy a bibliográfia, különösen pedig a nemzeti bibliográfia vidékét. Életműve egészéből az utóbbit, azon belül is a területi és a nyelvi alapú nemzeti bibliográfia elválaszthatatlan egységéről vallott nézetét kívánom kiemelni. Ebben kívánt ugyanis az Országos Széchényi Könyvtár Retrospektív Bibliográfiai Osztálya Szentmihályi János nyomdokain haladni akkor, amikor az 1921–1944 közötti évek magyarországi könyvészetének befejezéséhez közeledve, időszerűnek tartotta elkészíteni egy olyan társbibliográfia tervét, amely a korszak külföldi magyar nyelvű könyveinek a regisztrálását tűzte ki elérendő célként.

A történeti alapok

Mielőtt a terv konkrét ismertetésére rátérnék, engedjék meg, hogy bemutassam azokat a történeti alapokat, melyekből ez a program eredeztethető.

Az első világháborút követően – Csehszlovákia és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság létrejöttével, illetve Ausztria és Románia területének megnagyobbodásával egy időben – magyarországi szempontból nézve, külföldivé váltak azok a nyomdatermékek, melyek a Kárpát-medencében élő magyarság szomszédos államokba került részének életét, politikai, tudományos és művészi tevékenységét örökítették meg. Ezek a kiadványok azonban nem szerepelnek az 1936–1941 közötti évekre vonatkozó, az OSZK által közreadott éves könyvészetekben, mivel e kötetek – a nyomdai kötelezpéldányokra alapozva – csakis a hazai kiadványok bemutatására vállalkozhattak. Fitz József, a könyvtár akkori igazgatója, az indító kötet bevezetőjében mégis fontosnak tartotta megfogalmazni azt, hogy a magyar nemzeti bibliográfia gyűjtőköre valójában „nemcsak a magyarnyelvű irodalmat öleli fel, hanem a Magyarországon megjelent idegennyelvűt is; kiterjeszkedik a külföldön megjelent magyarnyelvű sajtótermékekre, de magyar szerzőktől idegen nyelveken megjelent műveire is, sőt idegen szerzők idegennyelvű, de magyarvonalozású közleményeire is.”⁷⁴

Fitz a gyakorlatban is meg kívánta valósítani a magyar nemzeti bibliográfia teljességét. Azt tervezte, hogy az 1936-os tárgyévűtől meglévő köteteket, illetve a szintén csak a hazai kiadványokat közlő, 1941-ben már „munkába vett” 1921–1935-ös ciklus-bibliográfiát két másik sorozattal egészíti ki: az egyik az elcsatolt területek magyar könyvészetét, a másik a külföldi idegen nyelvű, de magyar vonatkozású irodalom könyvészetét.⁷⁵

A „nemzeti” és a „hungarika” bibliográfia fogalmának szétválása

A Széchényi Könyvtárnak az 1940-es évek első felében nem volt meg a lehetősége a területi, nyelvi és tartalmi szempontú nemzeti bibliográfia tervezett együttesének a megvalósítására. A könyvtár által 1946-ban indított kurrens Magyar Nemzeti Bibliográfia szintén csak területi alapelvű lett, vagyis a Magyarországon nyomtatott dokumentumokat regisztrálta és

regisztrálja a nyomdai kötelezpéldányok szolgáltatására támaszkodva. (A kurrens nemzeti bibliográfia jelenlegi rendszere e koncepcióval teljesíti az egyetemes bibliográfiai számbavétel nemzetközi programjából fakadó kötelezettségeket.) Elképzelhető, hogy a kiadvány címe is hozzájárult ahhoz, hogy a „nemzeti”-nek nevezett bibliográfiai műfaj tartalmának korábbi egységes értelmezése az ötvenes években kezdett átalakulni. Talán nemcsak bibliográfia-elméleti, hanem politikai-ideológiai szempontok is domináltak akkor, amikor a „nemzeti” fogalmából kikerültek a határon túl keletkezett magyar nyelvű, magyar vonatkozású vagy magyar szerző által írt művek, s ezek bibliográfiáját „hungarika” elnevezéssel illették, természetesen megtartva a két műfaj szoros kapcsolatát.

Szentmihályi János a nemzeti bibliográfia tartalmáról

Szentmihályi János volt az, aki elsőként törekedett e merev fogalmi szétválasztás feloldására. A Magyar Könyvszemlében, 1958-ban közzétett tanulmányában áttekintette addigi retrospektív nemzeti jellegű bibliográfiáinkat, azt vizsgálva, hogy a külföldön megjelent magyar vonatkozású művek esetében a szerkesztők milyen hungarikum-szempontokat vettek figyelembe. Összegzésül azt állapította meg, hogy Szabó Károly, Petrik Géza, Kertbeny Károly, Ballagi Aladár, Apponyi Sándor, Kont Ignác, Gragger Róbert a „legkülönbözőbben értelmezték a hungarikumok jellegét”. Szentmihályi fontosnak tartotta annak tisztázását, hogy „a külföldön megjelent magyar vonatkozású nyomtatványok közül melyek azok, amelyeknek nyilvántartása a nemzeti bibliográfia feladata”. Arra a következtetésre jutott, hogy a hungarika fogalmába csakis a hazánkra vonatkozó idegen nyelvű műveket kell érteni, a külföldön megjelent magyar nyelvű műveket viszont a nemzeti bibliográfiának kell regisztrálnia, mivel ezek nemzeti irodalmunk részei.⁷⁶

Szentmihályi János tehát a magyarországi és a magyar nyelvű nyomtatványokat már 1958-ban szerves egységnek tekintette, s ilyen szemlélettel hívta fel a figyelmet a hiányzó bibliográfiákra. Szabó Sándor már idézte, de itt is el kell mondanunk megállapítását: „Ha tehát retrospektív nemzeti bibliográfiánk hézagainak pótlásáról beszélünk, úgy nemcsak arra kell gondolnunk, hogy az egyes időszakokra vonatkozóan nem áll rendelkezésünkre nemzeti bibliográfia, hanem arra is, hogy retrospektív nemzeti bibliográfiánk anyagát, ha az szükséges, a külföldön megjelent magyar nyelvű művek leírásával is pótoljuk.”⁷⁷

A hungarikumok bibliográfiai regisztrációjának keretterve

Amikor 1958-ban Szentmihályi leírta a fenti mondatokat, a két világháború közötti évekre vonatkozóan valóban még csak szórványosan álltak rendelkezésre bibliográfiai források. Azóta már megjelent Komjáthy Miklósné, majd Kertész Gyula szerkesztésében az 1921–1944 közötti Magyar könyvészet hét alapkötete,⁷⁸ nyomdában (pontosabban már kötészetben) van az alap- és középfokú iskolai tankönyveket tartalmazó III/A kötet, a Retrospektív Bibliográfiai Osztályon pedig folyik a betűrendes mutató szerkesztése. E kötetek megjelenésével teljessé válik majd a két világháború közötti időszak magyarországi könyvészete.

De térjünk vissza a külföldi magyar nyelvű művek témájához! 1977–78-ban készült el a könyvtári hungarika dokumentumok bibliográfiai regisztrálásának országos keretterve. A keretterv a könyvtári dokumentumok magyar vonatkozásaival kapcsolatban abból indul ki, miszerint a nemzeti vonatkozásoknak négy alapvető kategóriája ismert: I. nyelvi, II. területi, III. személyi /intézményi/, IV. tartalmi. A dokumentum a nyomtatványok vonatkozásában egyebek mellett azt tartalmazta, hogy elsőként az 1801–1918 között Magyarországon keletkezett és bibliográfiailag még nem regisztrált könyvek adatainak gyűjtését majd közreadását vegye tervébe az OSZK. Ezzel párhuzamosan és azonos módon kellene eljárni az 1801–1920 között külföldön megjelent magyar nyelvű könyvekkel, míg az 1921–1944 között

külföldön nyomtatott magyar nyelvű könyvek bibliográfiai összefoglalása – a javaslat szerint – „későbbi feladatnak látszik”.⁷⁹

A történeti áttekintést folytatva elmondható még, hogy Szentmihályi János 1981-ben, egyik közleményében ismét utalt arra, hogy az RMNy valamennyi kötetének megjelenését követően sem lesz az 1800 utáni korszakra vonatkozóan olyan nemzeti bibliográfiánk, amely regisztrálja az anyanyelven megjelent irodalom teljességét. A területiális alapozású nemzeti bibliográfiai szolgáltatások mellett továbbra is ugyanúgy szükségesnek tartotta „a hungarika jellegű bibliográfiai szolgáltatások közül azokat, amelyek a külföldön megjelent magyar nyelvű nyomtatványok számbavételére és analízisére irányulnak”.⁸⁰

Az említett keretterv húsz évvel ezelőtt készült, s az óta körülményeink alapjaiban változtak meg. Egyetértve a kerettervben felsorolt bibliográfiák szükségességével, az a meggyőződésünk, hogy a külföldön nyomtatott magyar nyelvű könyvek korszakainak regisztrálási sorrendjén változtatni érdemes.

A motiváció és közlési effektus összhangja

Melyek azok a megváltozott körülmények, amelyek a két világháború közötti évek külföldi magyar nyelvű nyomtatványainak feldolgozását előbbre sorolják? Az 1990-es évek első felében a környező országokban megerősödtek azok az intézetek, intézmények és egyesületek, melyek egyebek mellett célul tűzték ki a helytélő magyarságra vonatkozó honismereti, helytörténeti, művelődéstörténeti, néprajzi stb. irodalomnak, a régióban élő vagy élt magyar szerzők szép- és szakirodalmi műveinek kurrens és retrospektív gyűjtését, tudományos feldolgozását. Tovább folynak és kiteljesednek a magyar emigráció életére, tevékenységére vonatkozó bel- és külföldi tudományos kutatások is.

Az 1921–1944 között nyomtatott hazai könyvek bibliográfiáját szerkesztő Retrospektív Bibliográfiai Osztály Szentmihályi János véleményével egyezően szintén összetartozónak tekinti egy korszak nyelvi és területi szempontú hungarikumait. Csakis a hazai és a külföldi nyomtatványok együttes áttekintését biztosító bibliográfiai apparátus képes a határoktól független hungarológiai kutatások megalapozására.

Az elvi megfontolások mellett léteznek gyakorlati szempontok is. A korszak retrospektív hazai könyvészetének előállítása során a szerkesztőség olyan tapasztalatokra tett szert, melyeket kár lenne veszendőbe hagyni. Továbbá az 1921–1944-es évkör hazai anyagának összeállításához még a munkálatok kezdetén megkapta az osztály azoknak a katalóguscéduláknak a másolatát, melyek a korszak feldolgozott OSZK-állományáról készültek. Az adrema-levonatok között olyanok is voltak, melyek külföldön megjelent művek leírását tartalmazták. Ezek a cédulák akkor – a majdani felhasználás reményében – elkülönítésre és megőrzésre kerültek az osztályon.

Kertész Gyula irányításával a Retrospektív Bibliográfiai Osztály már 1990-ben, egy (a Magyarágkutatás – TS 4/5 – c. program által támogatott) pályázat segítségével, előkészületeket tett az időszak külföldi magyar nyelvű könyveit tartalmazó sorozatának megindítására.⁸¹ Ennek kapcsán kezdődött meg (majd létszámcsökkenés következtében abbamaradt) a Monoki István által készített, Románia 1919–1940 közötti magyar nyelvű könyveit feldolgozó kéziratos bibliográfia tételeinek szerkesztési kontrollja. (Az osztály bibliográfiai kezdeményezése lényegében Fitz József ötven évvel korábbi elképzelését kívánta megvalósítani.)

A felsoroltak talán elegendően bizonyítják a Szentmihályi János által elvárt összhangot a tervezett bibliográfia motivációja és elérni kívánt közlési effektusa között.⁸²

A tervezett bibliográfiai adatbázis célja

A következőkben ismertetett program a Kertész Gyula által készített és az OSZK vezetése által elfogadott távlati terv⁸³ kibővített változata, amely a hungarika-kutatás és -feldolgozás koncepciójának felvázolásakor figyelembe kívánja venni az információ-feltárás és -terjesztés jelenlegi hazai állapotát és várható fejlődését. Az elképzelés nem nyomtatott kötetek egyedi megszerkesztésének hagyományos formájából indul ki (bár ezek kiadását is szükségesnek tartjuk), hanem egy adatbázis létrehozásának a gondolatából. Olyan adatbázisból mely mind a dokumentumtípusok, mind pedig az időhatárok szempontjából a későbbiekben bővíthető.⁸⁴

A program kiindulásként egy könyveket regisztráló bibliográfiai adatbázis megvalósítását jelöli meg. Az adatbázis megnevezése: Magyar Nemzeti Bibliográfia. Külföldi magyar nyelvű nyomtatványok. Könyvek. 1919–1944. Célként azt fogalmaztuk meg, hogy

- a külföldön, 1919–1944 között nyomtatott magyar nyelvű könyvek és könyvjellegű kiadványok online hozzáférhető adatbázisa legyen;
- tartalmazza a gyűjtőkörbe tartozó dokumentumok OSZK állományának, a hazai és külföldi könyvtárak vonatkozó állományának, illetőleg a gyűjteményekben már fel nem lelhető, csak bibliográfiai forrásból ismert dokumentumoknak az adatait;
- az AMICUS egyik tagkönyvtáraként részévé váljon az OSZK integrált számítógépes rendszerének, a NEKTÁR-nak (a Nemzeti Könyvtári Átfogó Információs Rendszernek);
- más könyvtárak a rekordok exportjával és importjával az adatbázis felhasználói és építői lehessenek;
- a két világháború között külföldön nyomtatott magyar nyelvű könyvek és könyvjellegű kiadványok olyan adatbázisává váljon, amely hasznosítható a hazai és külföldi könyvtárak retrospektív konverziója során;
- lehetővé tegye különböző szempontú bibliográfiai kiadványok megszerkesztését.

A gyűjtőkör és a feldolgozás főbb szempontjai

Bizonyára feltűnt Önöknek, hogy a gyűjtőkör időhatára az 1919-es évvel kezdődik. Úgy érzem, hogy szükséges az 1921–1944-es Magyar könyvészhhez képest módosult intervallumot, illetve az ehhez kapcsolódó földrajzi elhatárolást részletesebben megindokolni. Ismeretes, hogy az első világháborút lezáró békeszerződés, melyet a magyar delegáció 1920. június 4-én írt alá a versailles-i Trianon palotában, s a nemzetgyűlés november 13-án iktatott törvénybe, a ratifikálásokat követően 1921. július 26-án lépett életbe. A békeszerződés nyomán hivatalosan is más államokhoz került egykori magyarországi területek nagy része azonban gyakorlatilag már 1918 decembere óta nem volt magyar fennhatóság alatt.⁸⁵

Az elszakadt területek nyomdái már nem küldhettek kötelespéldányokat az OSZK számára, így az 1911–1920 közötti éveket átfogó, Kozocsa Sándor által szerkesztett könyvészet⁸⁶ csak hiányosan tartalmazhatja e nyomdák utolsó kétévi termékeit. Az adatbázis tételeinek gyűjtőköri időhatára így tehát csak minimálisan duplikálná Kozocsa könyvészetét. Figyelembe kell venni azt is, hogy a határon túlra került magyarságra vonatkozó kutatások, a magyar kisebbségi bibliográfusok által szerkesztett munkák is 1919-et tekintik kezdő évüknek. Az előbbieken túl tekintettel kell lenni az 1918–19-es forradalmakat követő emigráció aktív publikációs tevékenységére is. A felsorolt szempontok – véleményem szerint – mind azt támasztják alá, hogy a korszak töretlen bibliográfiai áttekintését csakis az 1919-es kezdőév biztosítja.

Nem tartoznak természetesen a gyűjtőkörbe az 1938–1941 közötti években visszacsatolt részek nyomdatermékei, mivel azok nem minősülnek külföldi nyomtatványoknak. Ezek az 1921–1944-es Magyar könyvészetben megtalálhatók.

A feldolgozandó dokumentumok gyűjtőkörét a korszak hazai nyomtatványait regisztráló könyvészzel egyezően határoztuk meg. Az adatbázisba kerülő dokumentumok feldolgozása a hatályos magyar és nemzetközi szabványok figyelembevételével történik. A gyűjteményes műveket analitikusan tárjuk fel. A bibliográfiai adatok rögzítése és a tartalmi feltárás figyelembe kívánja venni az OSZK-katalogusok retrospektív konverziójának lehetséges szempontjait is.

Az adatbázis feltöltése több szakaszból áll. Elsőként a legjobban előkészített terület, a romániai magyar nyelvű dokumentumok retrokonverziójára kerül sor.⁸⁷ (Számuk 7000-8000 kötet között becsülhető.) Ezt követi a két világháború közötti Csehszlovákia (1939. március 14-e után csak Szlovákia), Jugoszlávia és Ausztria területén nyomtatott dokumentumok bevitele. A munkafolyamat a továbbiakban térhet át a többi európai, illetve Európán kívüli ország anyagának a feldolgozására.

A Retrospektív Bibliográfiai Osztály már megkezdte egyes országok vonatkozásában a magyar nyelvű nyomtatványok bibliográfiai regisztrációját segítő források, segédletek összegyűjtését.⁸⁸ Hasznosítani fogjuk az OSZK Hungarika Dokumentációs Osztálynak azokat a szolgáltatásait, melyek az adatbázis gyűjtőkörét érintik.⁸⁹

Egy online hozzáférhető adatbázis megléte sem teszi szükségtelenné – véleményünk szerint – a bibliográfiai tételek országonként való közreadását (egyenként vagy összevontan) nyomtatott kötet, illetve CD-ROM formájában. A közreadás feltétele az adott ország vonatkozó dokumentumainak relatív teljességű feltártsága, továbbá az előzetes igényfelmérés pozitív eredménye, s nem utolsósorban a költségek megfelelő pénzügyi támogatottsága. A nyomtatott kötetek természetes módon illeszkednének a korszak meglévő ciklusbibliográfiájához, hozzáférhetővé tennék a bibliográfiai információkat a számítógépes hálózathoz csatlakozni nem tudók számára is.

Az elfogadott távlati terveink alapján készített, és itt az emlékülésen csak a fő célkitűzéseiben ismertetett programunkat ez év folyamán kívánjuk a könyvtár különböző vezetői szintjein jóváhagyásra előterjeszteni. A véleményeztetés, a felmerülő észrevételek, az esetleg javasolt módosítások végrehajtása után lehet – az érintett társosztályokkal egyeztetve – a munka ütemezését megtervezni, s várhatóan 2000 táján (másfél év múlva) a munkát megkezdeni.

Köszönöm Bényei Miklósnak, az MKE Bibliográfiai Szekciója elnökének, az emlékülés megszervezőjének, hogy teret adott elképzeléseink bemutatására, mivel ezáltal lehetőség nyílik arra, hogy programunk szélesebb körben is ismertté válva támogatást kapjon akár megfontolandó kritika, akár pozitív megerősítés formájában.

Tudom, hogy mindnyájan egyetértünk abban, hogy a magyar nyelven megjelent művek a magyar nemzet kulturális örökségét képezik. Másokkal egyetemben mi is azt gondoljuk, hogy egy olyan ország esetében, mint hazánk, ahol a XX. század második évtizedének történelmi változásai következtében a nemzethez tartozó alkotó magyarság jelentős része a környező országokban nemzetiségként kisebbségi létbe kényszerült, más jelentős része pedig szét-szóródott a nagyvilágban, minden szempontból fontos és időszerű a külföldre került magyarság szellemi termékeinek teljes körű bibliográfiai számbavétele.⁹⁰ Szentmihályi Jánost idézem befejezésként, aki egy riportban ezt mondta: „Olyan feladatokról van itt szó, melyeket helyettünk, bibliográfusok helyett más nem végez el.”⁹¹

Szentmihályi János 1908–1981

Bóday Pál

– A professzor úr...? – hitetlenkedett a Vörös Postakocsi pincére, amikor meghallotta, hogy – évtizede már csütörtöki vendége – Szentmihályi János meghalt. – Az lehetetlen, hiszen még a napokban is itt volt nálunk!

– Meghalt...? – döbrent meg a késve kapott hírre egyik soproni könyvtáros. – Hiszen nemrég járt nálunk...

Aztán kiderült, hogy a vendéglőben már több hete nem volt, és Sopronban az év tavaszán járt.

Hát ez az utánozhatatlan adottság, az emberi kapcsolatok megteremtésének minden körülmények közötti képessége az, ami velünk, különböző rendű, rangú és korú ittmaradottakkal makacsul kimondatja:

– Az lehetetlen! Hiszen még...

Mert a Szentmihályi Jánossal való találkozások hangulata időtlenül frissen élt – és él – az emberekben. Amely jelenséget igen nehéz volna magyarázni. Tudása kétségkívül imponáló volt. Tájékozottsága csillogó. A könyvtároskodás tájain tökéletesen otthon volt és a tájékoztatás – sok esetben zsakutkákkal, buktatókkal bővelkedő – útjait mindnyájunknál jobban ismerte.

És a halála feletti méltatlankodásunk első szavai, gondolatai mégsem a tudóst illetik, nem szakmánk, hivatásunk nagy veszteségét panaszolják, hanem megdöbben, sőt szemrehányóan csattannak fel:

– Az lehetetlen!

Mert hiszen „nemrég” – 1937 valamelyik nyári délutánján lehetett – még ott ült barátaival a debreceni Sántha eszpresszóban (az egyetlen ilyen „műintézet” volt akkor a városban), ahol valamiről hevesen beszélgettek. Hogy miről? Lehet, az angol regényről, de az sincs kizárva, hogy az abesszin helyzetről. Vagy éppen B. L. kisasszonyról, a város egyik legcsinosabb leányzójáról. Eközben belépett Béber László hírlapíró, a Debreceni Független Újság olvasószerkesztője és – már leültében – elkezdte mondani: „Hát idefigyeljete, az óriási...”

És miután a gyülekezet tájékozódott az „óriásról” – Debrecenben ilyesmi akkor is adódott – hivataloskodva felemelte tekintetét, miközben zsebéből két színházjegyet húzott elő:

– Csika, este elmész a színházba és írsz a Pirandello darabról! Lehet öt flekk. Ülj le és kezdj hozzá! De siess, mert a holnapi lapban jön! – És Szentmihályi János („civilben” bankhivatalnok, más nevén „Csika”) felállt, két kézzel igazította meg világoskék, fehérpettyes csokornyakkendőjét és elkészönt. Az ajtóból még cinkosan visszaszólt:

– Ne féljete, a csillár nem esik le! – Ami is utalás arra a híres sajtótörténeti esetre, mikor az egyszeri hírlapíró előre leadta a színkritikát, de este az előadás elmaradt, mert a nézőtéren leszakadt a csillár. A kritika viszont megjelent a lapban.

A Pirandello darab kritikáját – pontosan öt gépelt oldalon – természetesen még aznap este bevitte a szerkesztőségbe. Nyugodtan megírhatta már az előadás előtt, mert a szöveget –

Karinthy Frigyes fordításában – jól ismerte és a próbákön többször ott volt, mivelhogy a színház igazgatójához, a kitűnő Horváth Árpádhoz is bensőséges barátság fűzte.

Mert az ő esetében mindig a barátságok, az emberi kapcsolatok jelentették a legbiztosabb pontot. Ha úgy adódott, ez volt számára a menhely, máskor pedig a műhely. Vagy egyszerre mindkettő. Ezekről a debreceni időkről mondta néhány évvel ezelőtt a „Könyvtáros sorsok – könyvtáros pályák” sorozatcím alatt megjelent interjúbán: „Olyan baráti köröm alakult ki, amelyre máig is szeretettel emlékszem.”

És ha az emlékezésnél – az ő emlékezésénél – tartunk, maradjunk még ennél az interjúnál. 1939-ben – sokadmagával – elveszti állását. Később megfosztják hírlapírói tollától is. A következő, rettenetes éveket azonban – szerencsével – túléli. 1944-ben ismét Debrecenben van mint a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tisztviselője és mint kommunista párttag.

Hát ez az, amire ő 1978-ban is emlékezett. Sőt arra is, hogy szabadegyetemet szervezett, ahol – így mondta: „1919 óta Magyarországon először nagy nyilvánosság előtt marxista filozófiát és történelem-szemléletet adtak elő”. – Annak ellenére emlékezett erre, hogy 1949-ben – ebben sem volt egyedül – kitétték a minisztériumból és a pártból is. De ő nem lépett a „nagy tiszták” soraiba a több mint három évtized folyamán sem. Nem bontotta ki, nem lobogtatta a mostanában divó objektivitás, pártatlanság (retrospektív!) zászlaját; egykori hiteit, „szerelmeit” nem tagadta meg, nem lett hozzájuk hűtlen. (Ha azok sok esetben őhöz hűtlenek is lettek.)

Mint sokan mások, ő is a könyvtár csendes és „ártalmatlan” falai közé került. Itt megismerkedett a katalóguscédulákkal, találkozott a segédkönyvekkel, amelyek közül sokat ismerősként üdvözölhetett. És egy évtized során – Magyarországon elsőnek – korszerű referenz szolgálatot épített ki az Egyetemi Könyvtárban. Lassan a tolla is előkerült; most már nem hírlapcikkeket, hanem tanulmányokat írt a tájékoztató munkáról, a bibliográfiáról, a dokumentációról. A hatvanas évek elejére pedig elkészült a Vértessy Miklóssal közösen szerkesztett bibliográfiai kézikönyv is. Előadott az egyetemen, dolgozott a Könyvtártudományi és Módszertani Központban és az Országos Széchényi Könyvtárban. És nemcsak hallgatóinak adott ismereteket az egyetemi katedráról, hanem mindenkori munkatársai is tanítványként csatlakoztak hozzá.

Itt érlelődött meg benne a nemzeti bibliográfia korszerű szervezeti felépítésének gondolata, és itt fogalmazta meg legteljesebben – és talán mindmáig legpontosabban – a hungarika-bibliográfia koncepcióját. És nem elégedett meg a Könyvszemle-beli 1958-as tanulmányának erkölcsi sikerével. („Ez kedvenc témám.”) Hanem mintegy másfél évtized szívós munkájával – tollal és „körömmel” – elérte, hogy elgondolása megvalósulhatott, amiben vezető emberek, hívek és famulusok egyaránt támogatták. Nemcsak a felsorakoztatott érvek igazsága toborozta „segédcsapatait”, hanem az ügybe vetett hite is vonzotta a támogatókat.

Folytatta – talán az elmúltaknál szerencsésebb körülmények között – a magyar bibliográfia, ezen belül is a nemzeti bibliográfia történetének azt a sorsszerű hagyományát, hogy a jelentős teljesítményeket, a történeti mérföldkövek lerakását a szakmai vértzet mellett – vagy talán annak előtte – valamilyen militáns indulat, hit eredményezte. Mert Czvittinger Dávid nem azért írta-e meg a Speciment, mivel bizonyos Reinmann nevezetű irodalomtörténész kétségbe vonta a magyar irodalom, a magyar tudományosság létét? De több mint másfél évszázaddal később így vallja meg hitét Szabó Károly is: „meg vagyok győződve, hogy egy-egy XVI. és XVII. századi magyar munka, mellyel őseink az Európát akkor foglalkoztató szellemi közdelemben tevékenyen részt vettek, a magyar nép becsületét a mívelt világ előtt nem kevésbé emeli, mint az általuk ugyanakkor a szabadság és nemzetiség érdekében vívott egy-egy ütközet véres dicsősége.”

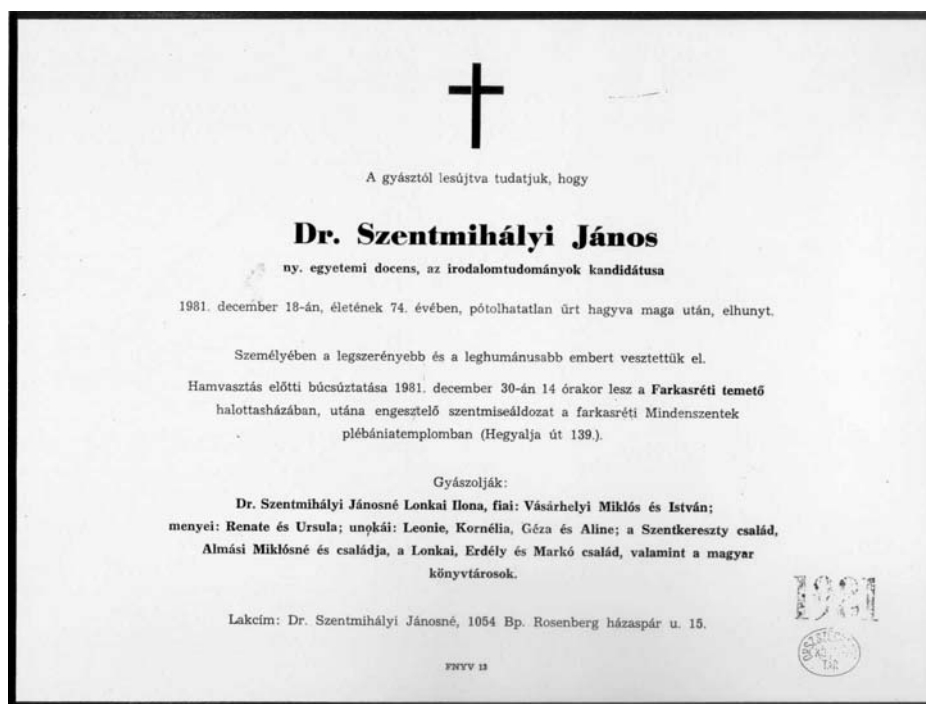
Szentmihályi János évtizedes hungarika-„kampánya” is ennek az évszázados erőfeszítésnek, erudíciónak része: megmutatni a világnak, hogy – mutatis mutandis – mi nemcsak futballozni tudunk (tudtunk!), hanem van irodalmunk és tudományos életünk is. És ezt ma nemcsak a világnak, hanem az országnak is meg kell mutatni. Ezt is szolgálja a hungarika-bibliográfia.

Az értékelő és mérlegelő értelem még oldalakon át folytathatná – és a magyar bibliográfiatörténet szerzői minden bizonnyal folytatják is – Szentmihályi János helyének kijelölését. Még pontosabban megállapítják majd tudományos munkásságának jelentőségét és hatását.

És majd mikor ezeket a kiforrott, kiérlelt dolgozatokat olvassuk egyetértően és illendő módon, a pirosabroszos asztaloknál, időnként a bejáratú ajtóra pillantunk. Senki sem szól, csak kis idő múlva jegyzi meg a pincér:

– A professzor úr ma késik... – Mi pedig magunkban azt gondoljuk, hogy valóban, már nagyon sokat késik...

A nekrológ eredeti megjelenése: Könyvtári Figyelő 28. évf. (1982) 1. sz. p. 5–7.

Szentmihályi János-bibliográfia

Szerkesztette
NAGY ANIKÓ

Összeállította
JÁVORI FERENCNÉ

Lezárva: 1999. december 31.

Tájékoztató

A bibliográfia Szentmihályi János teljes névvel vagy szignóval ellátott műveit (könyveit, tanulmányait, cikkeit), fordításait, ismertetéseit, továbbá a műveire, illetve a személyére vonatkozó irodalmat tartalmazza.

A tételek sorrendje 1935–1939 között, amikor Szentmihályinak csak hírlapokban és hetilapokban jelentek meg írásai, megegyezik megjelenésük sorrendjével.

1943-tól egy adott éven belül az alábbi szempontok szerinti csoportokban, betűrendben követik egymást a tételek:

- művei,
- fordításai,
- ismertetései,
- róla szóló írások.

Szentmihályi egyes műveinek ismertetéseit az adott mű altételeként tartalmazza a bibliográfia, a róla szóló tételek címe dőlt betűvel szerepel.

Az egyes tételekben Szentmihályi teljes nevét vagy a doktori címmel kiegészített nevét csak abban az esetben tüntettük fel, ha az adott mű társszerzője vagy közreműködője (fordító, összeállító, szerkesztő stb.) volt. Minden esetben feltüntettük a teljes névtől eltérő névhasználatát. A bibliográfia törzsrészét névmutató, címmutató és műfaji mutató egészíti ki.

A *névmutató*ban álló betűvel szerepelnek a szerzők, társszerzők – funkciómegnevezés nélkül. Szentmihályi János neve után megadjuk szerzői, illetve közreműködői funkcióit.

Dőlt betűvel tartalmazza a névmutató azon személyek vagy testületek nevét, akik/amelyek az egyes művek tárgyát képezik. Lehetőség szerint egységesített nevet adtunk meg, egy-két esetben a közkeletű név szerepel.

A *címmutató*ban valamennyi mű címét megadtuk, a Szentmihályiról szóló művek címét dőlt betűvel. Ismertetések esetén a mutató tartalmazza mind az ismertetés, mind az ismertetett mű címét. (Nem szerepelnek a mutatóban a sorozati címek.)

A *műfaji mutató* az egyes műveket műfajuk szerint csoportosítja.

Köszönetet mondunk Gyöngyösi Istvánnénak, aki hozzájárult ahhoz, hogy szakdolgozatát az összeállításnál alapul vegyünk, a szakdolgozat tételeit átszerkesztettük jelen bibliográfia elveinek megfelelően.

Kérjük mindazokat, akiknek tudomásuk van olyan Szentmihályi-tételről, amelyik nem szerepel a bibliográfiában, értesítse a szerkesztőt, hogy a későbbiekben módot találjunk jelen bibliográfia kiegészítéséhez.

Budapest, 2000. május 16.

Nagy Anikó szerkesztő

A bibliográfiában használt címrövidítések

ÁGK h.	Állami Gorkij Könyvtár híradó
Akt. inf. dok.	Aktualne problemy informaczi i dokumentaczi
DFÚ	Debreceni független újság
DSZ	Debreceni színház
Élet irod.	Élet és irodalom
Inform. mat.	Informacie a materialy
KF	Könyvtári figyelő
Kv. kvt. könyvt.	Könyv, könyvtár, könyvtáros
Kvt. h.	Könyvtári híradó (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest)
Kvt. levlap	Könyvtári levelező/lap
M. hírl.	Magyar hírlap
M. kvszle.	Magyar könyvszemle
M. nemz.	Magyar nemzet
Miroir lettres hongr.	Miroir des lettres hongroises
MKE évkv.	A Magyar Könyvtárosok Egyesületének évkönyve
New Hung. quart.	New Hungarian quaterly
Olv. nép	Olvasó nép
Orv. könyvt.	Orvosi könyvtáros
OSZK évkv.	Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve
OSZK h.	OSZK híradó
Sov. bibliogr.	Sovetskaâ bibliografiâ
Társ. szle.	Társadalmi szemle
TFÚ	Tiszántúli független újság
TMT	Tudományos és műszaki tájékoztatás

1935

1.

Benedetto Mazzacurati csellóestje *In:* DFÚ 70. sz. (márc. 27.), p. 6.

2.

Szendy Tihamér hegedűestje / Sz. J. *In:* DFÚ 81. sz. (ápr. 9.), p. 8.

3.

A debreceni református leánygimnázium hangversenye / Sz. J. *In:* DFÚ 83. sz. (ápr. 11.), p. 9.

4.

Debreceni Trió Beethoven estje / Sz. J. *In:* DFÚ 87. sz. (ápr. 16.), p. 6.

5.

A városi zeneiskola növendékhangversenye / Sz. J. *In:* DFÚ 108. sz. (máj. 12.), p. 11.

6.

A hét énekesnő és az izmos hegedűs / Sz. J. *In:* DFÚ 109. sz. (máj. 14.), p. 6.

A városi zeneiskola növendékhangversenye című cikk helyreigazítása (→ 5. tétel)

7.

A finn egyetemi énekkarok hangversenye / Sz. J. *In:* DFÚ 131. sz. (jún. 9.), p. 10.

8.

A városi zeneiskola zongoraverseny győzteseinek hangversenye / Sz. J. *In:* DFÚ 131. sz. (jún. 9.), p. 10.

9.

A MÁV Filharmónikus [sic!] zenekar hangversenye / Sz. J. *In:* DFÚ 137. sz. (jún. 18.), p. 9.

10.

Ballada a talicskává változott csodálatos kocadisznóról / Sz. M. J. *In:* DFÚ 141. sz. (jún. 23.), p. 10.

11.

Esetem a szegényemberrel / Sz. M. J. *In:* DFÚ 152. sz. (júl. 7.), p. 13–14.

12.

Egy strandtelepes emlékiratai / Sz. M. J. *In:* DFÚ 170. sz. (júl. 28.), p. 8–9.

13.

Séta a nyomorúság körül / Sz. M. J. *In:* DFÚ 187. sz. (aug. 18.), p. 14–15.

14.

Cigányok a bíró előtt / Sz. M. J. *In:* DFÚ 234. sz. (okt. 13.), p. 14.

15.

Szigeti József *In:* DFÚ 238. sz. (okt. 18.), p. 8.

16.

Halott temetőkön át : korhadt fejfák és mohos, kidülő sírkövek között a Hatvan uccai temetőben : séta az elköltözött és elfelejtett halottak birodalmában / Sz. M. J. *In:* DFÚ 240. sz. (okt. 20.), p. 13–14.

17.

Krupinszky László Liszt-plakettje / Sz. M. J. *In:* DFÚ 249. sz. (okt. 31.), p. 4.

18.

Krupinszky László Liszt-plakettje / Sz. M. J. *In:* DFÚ 250. sz. (nov. 3.), p. 16.

Másodközlés (az első közlés → 17. tétel)

19.

Tatjana Menotti dalestje *In:* DFÚ 265. sz. (nov. 21.), p. 9.

20.

Traviata / Sz. J. *In:* DFÚ 285. sz. (dec. 14.), p. 6.

21.

A filharmonikusok hangversenye / Sz. J. *In:* DFÚ 287. sz. (dec. 17.), p. 8.

1936

22.

Bokor Margit ária- és dalestje *In:* DFÚ 19. sz. (jan. 24.), p. 7.

23.

Höchtl Margit zongoraestje / Sz. J. *In:* DFÚ 23. sz. (jan. 29.), p. 4.

24.

A Zenekedvelők Körének Liszt-hangversenye *In:* DFÚ 34. sz. (febr. 11.), p. 5.

25.

Benedetto Mazzacurati csellóestje *In:* DFÚ 66. sz. (márc. 19.), p. 4.

26.

A MÁV. filharmonikusok hangversenye / Sz. J. *In:* DFÚ 70. sz. (márc. 24.), p. 7.

27.

Hajdu Béla festőművész kiállítása / Szm. J. *In:* DFÚ 90. sz. (ápr. 19.), p. 2.

28.

A zeneiskola gyermekopera estje / Sz. J. *In:* DFÚ 123. sz. (máj. 29.), p. 7.

29.

A zeneiskola magyar-estje *In:* DFÚ 131. sz. (jún. 9.) p. 7.

30.

Debrecen és a modern zene *In:* DFÚ 256. sz. (nov. 8.), p. 10.

31.

Találkozásom a nagy színésszel *In: DFÚ 262. sz. (nov. 15.), p. 9.*

32.

A MÁV. Filharmonikus Zenekar hangversenye *In: DFÚ 263. sz. (nov. 17.), p. 7.*

33.

Casella *In: DFÚ 268. sz. (nov. 22.), p. 7.*

34.

Casella és Bonucci hangversenye / Sz. J. *In: DFÚ 269. sz. (nov. 24.), p. 7.*

35.

A legbutább nő *In: DFÚ 280. sz. (dec. 6.), p. 7.*

1937

36.

Szöktetés a szerályból : operaelőadás a Csokonai-színházban *In: DFÚ 5. sz. (jan. 8.), p. 7.*

37.

Értékek összefogása *In: DSZ 3. sz. (jan. 15.), p. 7.*

38.

Yves Tinayre hangversenye *In: DFÚ 11. sz. (jan. 15.), p. 7.*

39.

Antonio Janigro hangversenye / Sz. J. *In: DFÚ 20. sz. (jan. 26.), p. 7.*

40.

D'Albert opera a Csokonai-Színházban *In: DSZ 5. sz. (jan. 29.), p. 5.*

Hegyek alján

41.

A debreceni belklinika betegszobájában beszél Ferenc Józsefről útimarsallja, akihez 20 éven át egyetlen szót sem szólott a császár, pedig állandó útitársa volt : az ősz császár, aki még családja tagjaival is szárnysegéde üzenetein át érintkezett és Schratt Katalin, az uralkodó legendás „barátja”, aki előtt egyedül volt ember I. Ferenc József *In: DFÚ 25. sz. (jan. 31.), p. 9–10.*

Riportalany: Hubel Keresztély, Olengo bárója

42.

Az Új Magyar Vonósnégyes hangversenye *In: DFÚ 27. sz. (febr. 4.), p. 7.*

43.

Cigányok *In: DFÚ 32. sz. (febr. 10.), p. 7.*

Tersánszky Józsi Jenő három felvonásos vígjátéka

44.

A Máv. Filharmonikusok hangversenye *In:* DFÚ 32. sz. (febr. 10.), p. 7.

45.

Carlo Zecchi hangversenye *In:* DFÚ 37. sz. (febr. 16.), p. 7.

46.

Hegyek alján *In:* DFÚ 45. sz. (febr. 25.), p. 9.

D'Albert operája

47.

A szűz és a gödölye / (Sz. J.) *In:* DFÚ 59. sz. (márc. 13.), p. 9.

Zilahy Lajos darabja

48.

A városi zeneiskola jubiláris hangversenye / dr. Sz. J. *In:* DFÚ 66. sz. (márc. 23.), p. 8.

49.

Égigérő fa *In:* DFÚ 81. sz. (ápr. 13.), p. 9.

Szabó Emil gyermekoperája

50.

Guila Bustabo hangversenye *In:* DFÚ 82. sz. (ápr. 14.), p. 7.

51.

Élményszerű kísérőzenét szerzett „Az ember tragédiája”-hoz Kardos István *In:* DSZ 16. sz. (ápr. 16.), p. 4.

52.

Jan Cieplinski lengyel balettje / Sz. J. *In:* DFÚ 87. sz. (ápr. 20.), p. 7.

53.

Margherita Cossa ária- és dalestje / Sz. J. *In:* DFÚ 89. sz. (ápr. 22.), p. 7.

54.

A Máv Filharmonikusok szezonzáró hangversenye *In:* DFÚ 104. sz. (máj. 11.), p. 7.

55.

Bazilides Mária *In:* DSZ 20. sz. (máj. 14.), p. 2.

56.

A filharmonikusok műsora körül *In:* DFÚ 110. sz. (máj. 19.), p. 6.

Sauerwald Géának, a MÁV Filharmonikus Zenekar karmesterének levele a máj. 11-én megjelent kritikára (→ 55. tétel), és Szentmihályi János válasza

57.

Kodály Zoltán *In:* DFÚ 112. sz. (máj. 21.), p. 7.

58.

A debreceni Kodály-ünnepségek első napja *In:* DFÚ 112. sz. (máj. 21.), p.7.

Tóth Aladár bevezető előadásával

59.

Ünnepi Kodály-est a Csokonai színházban *In:* DFÚ 113. sz. (máj. 22.), p. 7.

60.

Hová lett Debrecen zenei szervezettsége? *In:* DFÚ 114. sz. (máj. 23.), p. 6.

61.

A debreceni Paul Emmerich, a wieni vakok intézetének zongoraművész tanára : debreceni származásáról, debreceni tanáiról beszél : a vak számára nagyobb élmény a zene / (Sz. J.). *In:* DFÚ 168. sz. (júl. 28.), p. 4.

62.

Magyar hangverseny / (Sz. J.). *In:* DFÚ 184. sz. (aug. 15.), p. 12.

A Nyári Egyetem hangversenye

63.

Szigeti József hangversenye *In:* DFÚ 242. sz. (okt. 26.) p. 4.

64.

A lonjumeau postakocsis / Sz. J. *In:* DFÚ 250. sz. (nov. 5.), p. 7.

Adam vígoperája

65.

A Máv. Filharmonikusok hangversenye / (Sz. J.). *In:* DFÚ 259. sz. (nov. 16.), p. 9.

66.

Dr. Dohnányi Ernő zongoraestje *In:* DFÚ 264. sz. (nov. 21.) p. 8.

67.

Cornevillei harangok / Sz. J. *In:* DFÚ 271. sz. (nov. 30.), p. 9.

Planquette operettje

68.

Béber László és Horváth Árpád az Ady Társaság Színházi Szabadegyetemén In: DFÚ 34. sz. (febr. 12.), p. 4.

Szentmihályi János hozzászolt Béber László előadásához

1938

69.

Tosca / Sz. J. *In:* DFÚ 4. sz. (jan. 6.), p. 7.

Puccini operája

70.

Aubrey Pankey dalestje *In:* DFÚ 9. sz. (jan. 13.), p. 7.

71.

A debreceni vegyesdandár filharmonikus hangversenye / (Sz. J.) *In:* DFÚ 13. sz. (jan. 18.), p. 7.

72.

Magyar Kultúrest / Sz. J. *In:* DFÚ 27. sz. (febr. 4.), p. 7.

73.

Édes otthon : színházi bemutató / Sz. J. *In:* DFÚ 28. sz. (febr. 5.), p. 7.

Gerald Savory vígjátéka

74.

A Máv. Filharmonikusok hangversenye / Sz. J. *In:* DFÚ 30. sz. (febr. 8.), p. 7.

75.

Anna Maria Guglielmetti hangversenye / Sz. J. *In:* DFÚ 32. sz. (febr. 10.), p. 7.

76.

Lya Karina és Millos Aurél balett-estje / Sz. J. *In:* DFÚ 39. sz. (febr. 18.), p. 7.

77.

Alice Mary Anderson hangversenye / Sz. J. *In:* DFÚ 45. sz. (febr. 25.), p. 7.

78.

A berlini filharmonikusok kamarazenekari estje *In:* DFÚ 54. sz. (márc. 8.), p. 6.

79.

A Városi Zeneiskola operaestje / Sz. J. *In:* DFÚ 65. sz. (márc. 22.), p. 9.

80.

Gioconda de Vito hegedűestje / Sz. J. *In:* DFÚ 72. sz. (márc. 31.), p. 7.

81.

Beszélgetés Mr. Barker-rel, Magyarország nagy barátjával *In:* DFÚ 75. sz. (ápr. 3.), p. 15.

82.

A Máv. Filharmonikusok hangversenye / Sz. J. *In:* DFÚ 76. sz. (ápr. 5.), p. 9.

83.

Feri / Sz. J. *In:* DFÚ 108. sz. (máj. 14.), p. 3.

Wolf Ferencről

84.

A zeneiskolai zongoraverseny győzteseinek hangversenye / Sz. J. *In:* TFÚ 115. sz. (máj. 22.), p. 12.

85.

A Városi Zeneiskola tanárainak hangversenye / Sz. J. *In:* TFÚ 116. sz. (máj. 24.), p. 9.

86.

Éneklő ifjúság *In:* TFÚ 123. sz. (jún. 2.) p. 7.

87.

A Városi Zeneiskola zeneszerző növendékeinek szerzői estje / Sz. I. *In:* TFÚ 136. sz. (jún. 19.), p. 10.

88.

Végig az Aldunán *In:* TFÚ 209. sz. (szept. 25.), p. 8.

89.

Brassótól váradig : riport az erdélyi magyarság életéről, a proletár-székelyekről, Adyról s az örökség havasokról *In:* TFÚ 221. sz. (okt. 9.), p. 8.

90.

Károlyi Gyula zongoraestje *In:* TFÚ 272. sz. (dec. 10.), p. 9.

91.

Bohémek : operaelőadás a Csokonai-színházban / Sz. J. *In:* TFÚ 274. sz. (dec. 13.), p. 9.

Puccini operája

1939

92.

„Bohémek” *In:* DSZ 1. sz. (jan. 1.), p. 2.

Puccini operája

1943

93.

Kiállítások *In: Vigilia* ápr., p. 157–158.

Mednyánszky László, Farkas István műveiről

94.

Kiállítások *In: Vigilia* máj., p. 198.

Kádár Béla, Lehel Mária, Pap Gyula műveiről

95.

A Szépművészeti Múzeum új szerzeményeinek kiállítása *In: Vigilia* okt., p. 395–396.

96.

Széljegyzetek a francia festőművészek kiállításához *In: Vigilia* nov., p. 434.

97.

Sorsom az ég / Thornton Wilder ; ford. Szentmihályi János. – [Bp.] : Vigilia, [1943]. – 280 p.

Eredeti cím: Heaven's my destination

1945

98.

Szakszervezeti szeminárium *In: Néplap* ápr. 1., p. 7.

Szentmihályi János „Népi demokratikus kultúra” címmel, ápr. 2-án tartandó előadásáról

99.

Szentmihályi dr. előadása az értelmiség neveléséről a szakszervezeti szemináriumon *In: Néplap* ápr. 11., p. 2.

1946

100.

Demokratikus iskolapolitika *In: Társ. szle.* 1. sz., p. 40–45.

1947

101.

Az angol nép története / A. L. Morton ; ford. Szemerényi Oszvald, Szentmihályi János. – Bp. : Hungária, [1947]. – 2 db.

102.

Sorsom az ég / Thornton Wilder ; ford. Szentmihályi János. – Bp. : Élet, 1947. – 238 p.

Sötér István Wilder-tanulmányával

Eredeti cím: Heaven's my destination

1949

103.

Le développement de l'opéra en Hongrie. – fotoill. *In:* Miroir lettres hongr. 6. sz., p. 37–41.

Az opera fejlődése Magyarországon

1952

104.

Az olvasószolgálat kérdései / [közread. a] budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. – Bp. : Közokt. Jegyzetellátó. – 2 db.

[I. félév]. – 1952. – 32 p.

II. félév. – 1953. – 34 p.

Több utánnyomásban megjelent

105.

A könyvtáros a pártoktatás segítője *In:* Könyvbarát 10. sz., p. 2–3.

1953

106.

Olvasószolgálat / [közread. az] Eötvös Loránd Tudományegyetem. – Bp. : Felsőoktatási Jegyzetellátó, 1953–1954. – 3 db

1. r. 1953. 46 p.

2. r. [1. köt.] 1953. [2], 47–76. p.

2. r. [2. köt.] 1954. [2], 78–173. p.

Több utánnyomásban megjelent.

1954

107.

Kölcsönzési és olvasótermi munka : az olvasótermi munka segédeszközei : az olvasótermi katalógus és a kézikönyvtár. – [Bp.] : Jegyzetell., 1954. – 17 p.

108.

Magyarország huszadik századi történetének tanulmányozásához szükséges bibliográfiák és segédkönyvek válogatott bibliográfiája. – Bp. : Tankönyvkiadó, 1954. – 33 p. – (Bibliográfiák az egyetemi oktatás számára ; 2.)

109.

Tudományos könyvtáraink olvasói katalógusával kapcsolatos vitaülés anyaga (1954. június 26.) / előadó Szentmihályi János ; felkért hozzászólók Csűry István, Schneller Károly. – [Bp.] : OSZK, 1954. – 32 p.

110.

A természettudományok, különösen a magyar természettudományok történetének tanulmányozásához szükséges bibliográfiák, segédkönyvek, tudományos összefoglalások, valamint az újabb magyar tudománytörténeti irodalom válogatott bibliográfiája *In: A tudománytörténet kérdései : cikkgyűjtemény / szerk. Nádor György. – Bp. : Akad. K., 1954., p. 153–206.*

111.

Kempelen Farkas egy könyvtárról *In: A könyvtáros 3. sz., p. 24.*

A nagyszombati egyetem könyvtáráról

112.

Olvasói katalógus tudományos könyvtárainkban / Máthé Lydia In: A könyvtáros 8–9.sz., p. 7–8.

Szentmihályi János referátumáról

1955

113.

A közművelődési könyvtárak legfontosabb segédkönyvei. – Bp. : OSZK, 1955. – 48 p. – (Módszertani útmutató ; 14.)

114.

A tudományos könyvtárak olvasószolgálatának néhány kérdéséről / Szentmihályi János, Török Bálint. – Bibliogr. lábjegyzetben. – Összefogl. orosz nyelven *In: M. kvszle 1–2. sz., p. 29–40.*

115.

Titus Andronicus. Jegyzetek : [bevezető tanulmány] *In:* Shakespeare összes drámái / szerk. Kéry László. 3. kötet, Tragédiák. – Bp.: Új Magyar Könyvkiadó, 1955., p. 1260–1261.

Shakespeare összes drámái, 4 kötetes kiadás

(→ még: 116., 144. tételek)

116.

Titus Andronicus. Jegyzetek : [bevezető tanulmány] *In:* Shakespeare összes drámái / szerk. Kéry László. 4. kötet, Tragédiák. – Bp.: Új Magyar Könyvkiadó, 1955., p. 628–633.

Shakespeare összes drámái, 6 kötetes kiadás

(→ még: 115., 144. tételek)

117.

Cours de bibliographie / Louise-Noëlle Malclès. – Genève ; Lille : Droz–Giard, 1954. – 331 p.

Ismert. *In:* M. kvszle 1–2. sz., p. 156–157.

1956

118.

A könyvtári tájékoztatás módszereiről. – Bibliogr. lábjegyzetben. – Összefogl. angol nyelven *In:* M. kvszle 1. sz., p. 1–14.

119.

Thomas Mann magyarul megjelent művei és a magyar Thomas Mann irodalom : bibliográfia / [összeáll.: a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtárának tájékoztató-bibliográfiai szolgálata, Szentmihályi János, Déri Miklósné, Pálvölgyi Endre]. – Bp. : Tankönyvkiadó, 1956. – 32 p. – (Bibliográfiák az egyetemi oktatás számára ; 7.)

119a

Ismert.: Az első nagyigényű Thomas Mann bibliográfia / –é– *In:* A könyvtáros 1960. 9. sz., p. 693.

A cikk Hans Bürgin bibliográfiáját ismerteti, de hírt ad „Thomas Mann magyarul megjelent művei és a magyar Thomas Mann irodalom” című bibliográfiáról is

120.

A world bibliography of bibliographies / Theodore Bestermann. – 3. ed. – Vol. 1– . – Genéve : Societas Bibliographica, 1955–

Ismert. *In:* M. kvszle 2. sz., p. 165–167.

1957

121.

Czvittinger „Specimen”jének egyik forrása *In: M. kvszle 4. sz., p. 372–374.*

122.

Néhány szó a magyar „egyetemi” bibliográfiákról. – Bibliogr. lábjegyzetben *In: M. kvszle 3. sz., p. 305–307.*

1958

123.

A hungarica-bibliográfia néhány problémája. – Bibliogr. lábjegyzetben. – Összefogl. német nyelven *In: M. kvszle 2. sz., p. 109–117.*

Különlenyomatban is megjelent.

124.

Bibliothek – Bibliothekar – Bibliothekswissenschaft : Festschrift Joris Vorstius zum 60. Geburtstag dargebracht. – Leipzig : Harrasowitz, 1954. – 440 p.

Ismert. *In: M. kvszle 3. sz., p. 293–294.*

1959

125.

Bibliográfiai alapismeretek. – Bp. : OSZK KMK, 1959. – 39 p. – (A középfokú könyvtárosképzés jegyzetei. Bibliográfia ; 1.)

126.

A Budapesti Tudományegyetem a Tanácsköztársaság idején : adatgyűjtemény / [összeáll. Szentmihályi János, Hexendorf Edit, Pálvölgyi Endre ; az Egyetemi Könyvtár történetére vonatk. adatokat gyűjt. Tóth András]. – Bp. : Tankönyvkiadó, 1959. – 67 p. – (Bibliográfiák az egyetemi oktatás számára ; 12.)

127.

Néhány szó az Orvostudományi Dokumentációs Központ kiadványairól *In: M. kvszle 2. sz., p. 228–229.*

128.

Mennyei ügyekben utazom / Thornton Wilder ; [ford. Szentmihályi János] ; [bev]. Valkay Sári. – 2. kiad. – Bp. : Magvető, 1959. – 214 p.

1. kiadása Sorsom az ég címen jelent meg. – Eredeti cím: Heaven's my destination

129.

A magyar kémiai irodalom bibliográfiája 1946–1955 / Gáspár Margit. – Bp. : Akad. K., 1958.

Ismert.: Sz. J. *In: M. kvszle 2. sz., p. 253.*

1960

130.

Bibliográfia : jegyzet a felsőfokú könyvtárosképző tanfolyam számára / [közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. – Bp. : OSZK KMK, 1960. – 54 p.

Több utánnyomásban megjelent.

131.

Bibliográfiai alapismeretek / Szentmihályi János, Tordayné Péter Erzsébet. – Bp. : OSZK KMK, 1960. – 107 p. – (A könyvtárosképzés füzetei. Középfok)

Több utánnyomásban megjelent

132.

Hogyan segítheti a szakkönyvtár a vidék szakembereit? *In:* OSZK h. 5. sz., p. 111–112.

133.

A magyar nemzeti bibliográfia / [közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. – Bp. : OSZK KMK, 1960. – 33 p. – (A középfokú könyvtárosképzés jegyzetei. Bibliográfia ; 2.)

Több utánnyomásban megjelent.

134.

A magyar bibliográfiák bibliográfiája : 1956–1957 / összeáll. Bélley Pál, Ferenczyné Wendelin Lídia. – Bp. : OSZK, 1960. – 223 p.

Ismert.: Megjelent A magyar bibliográfiák bibliográfiája 1956–1957 *In:* OSZK h. 9. sz., p. 204.

1961

135.

Az ajánló bibliográfia időszerű problémái *In:* A könyvtáros

I. [rész] 5. sz., p. 266–269.

II. [rész] 6. sz., p. 339–341.

136.

A bibliográfia kérdéseivel foglalkozó újabb külföldi irodalom : válogatott jegyzék / Molnár Ágnes, Szentmihályi János *In:* KF 5. sz., p. 343–360.

137.

Két egyetemi jegyzet margójára *In:* M. kvszle 1. sz., p. 88–90.

Kóhalmi Béla professzor oktatási módszeréről

138.

A magyar nemzeti bibliográfia : egyetemi jegyzet / [közread. az] Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. – Bp. : Tankönyvkiadó, 1961. – 37 p.

Több utánnyomásban megjelent

139.

Nemzeti bibliográfiai, társadalomtudományi, természettudományi és alkalmazott tudományi bibliográfiai munkabizottságok együttes ülése. Hozzászólások. Szentmihályi János *In:* Országos Bibliográfiai Munkaértekezlet : Gödöllő, 1961. szeptember 18–21. / sajtó alá rend. Bereczky László. – Bp. 1961., p. 191–192.

140.

Az OKT Könyvtárpolitikai és olvasószolgálati szakbizottságai... *In:* A könyvtáros 1. sz., p. 40.

141.

Az országos bibliográfiai munkaértekezlet előkészületeiről *In:* OSZK h. 7–8. sz., p. 171–172.

142.

Az országos bibliográfiai munkaértekezlet után *In:* OSZK h. 9–10. sz., p. 197–199.

143.

A társadalomtudományok szakbibliográfiáinak néhány kérdése *In:* Országos Bibliográfiai Munkaértekezlet : Gödöllő, 1961. szeptember 18–21. / sajtó alá rend. Bereczky László. – Bp. 1961., p. 95–111.

144.

Titus Andronicus. Jegyzetek : [bevezető tanulmány] *In:* Shakespeare összes művei / szerk. Kéry László. – 4. köt. Tragédiák. – Bp. : Európa, 1961., p. 606–610.

(→ még: 115., 116. tételek)

145.

Bevezetés a könyvtári felvilágosító munkába / Margaret Hutchins ; [átd., a hazai viszonyoknak megfelelően kieg. és] szerk. Szentmihályi János. – Bp. : OSZK KMK, 1961. – 219 p. – (Külföldi könyvtári szakirodalom ; 10.)

Eredeti cím: Introduction to reference work

146.

Tájékoztató a tudományos kutatás tervezésének, igazgatásának és szervezésének irodalmáról : a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának kiadványa

Ismert. *In:* A könyvtáros 9. sz., p. 574–575.

147.

Az országos bibliográfiai munkaértekezlet In: A könyvtáros 11. sz. p. 644–650.

A tudósítás hírt ad Szentmihályi János referátumáról is.

1962

148.

Rekomendatelnâ bibliografiâ v Vengrii / Ânos Szentmihaji *In:* Sov. bibliogr. 6., p. 85–90.

Az ajánló bibliográfia Magyarországon

149.

A szakirodalmi ellátás szervezeti és tartalmi kérdései Csehszlovákiában / Mátyán Gyula, Szentmihályi János. *In:* KF 8. sz., p. 337–350.

150.

Szakirodalmi tájékoztatás, dokumentáció. – Bp. : Tankönyvkiadó, 1962. – 100 p.

Kiegészítés Köhalmi Béla: Bibliográfia 2. c. jegyzetéhez. – Több utánnymásban megjelent.

151.

A tanuló dolgozók és a magyar könyvtárügy egysége. *In:* A könyvtáros 6. sz., p. 319–320.

Hozzászólás Dobos Piroska, Vértés György és Kiss Jenő cikkeihez, amelyek A könyvtáros 1961. 10., 12. és 1962. 3. számaiban jelentek meg

152.

A társadalomtudományok szakbibliográfiáinak néhány kérdése. – Bibliogr. lábjegyzetben *In:* M. kvszle 2–3. sz., p. 148–170.

153.

Tájékoztató munka a könyvtárakban / Douglas John Foskett ; ford. Szentmihályi János. – Bp. : OSZK KMK, 1962. – IV, 105 p. – (Külföldi könyvtári szakirodalom ; 20.)

Eredeti cím: Information service in libraries

154.

Abbreviaturae Cyrillicae : cirillbetűs könyvészeti rövidítések válogatott jegyzéke / összeáll. Moravek Endre, Weger Imre. – Bp. : OKT, 1961. – 138 p.

Ismert.: Cirillbetűs rövidítésgyűjtemény / Sz. J. *In:* A könyvtáros 12. sz., p. 743.

155.

Bevezetés a szakirodalmi dokumentációba a műszaki és természettudományok területén / Polzovics Iván. – Bp. : OMKDK

Ismert.: Dokumentáció és bibliográfia *In:* A könyvtáros 5. sz., p. 274–275.

156.

Könyvtári munka a mezőgazdasági kutatóintézetekben ; A mezőgazdasági statisztika legújabb forrásai ; Mezőgazdasági kézikönyvtár nagyobb közművelődési könyvtárak részére

Ismert.: Kiadványok a mezőgazdasági szakirodalom jobb felhasználásáért *In:* A könyvtáros 12. sz., p. 757–758.

157.

Kurrens külföldi folyóiratok a magyar könyvtárakban ; Kurrens periodikus kiadványok jegyzéke ; Időszaki kiadványok jegyzéke a könyvtár állományában levő, nem folyóirat jellegű periodikákról

Ismert: Újabb tájékoztató kiadványok a külföldi folyóiratokról / Sz. J. *In:* A könyvtáros 12. sz., p. 758.

1963

158.

A bibliográfia és az irodalomtörténet. – Bibliogr. *In:* OSZK évkv. 1961–62., p. 132–133.

159.

A select bibliography of English-American literature, arts and science published in Hungary in 1962 *In:* New Hung. quart. no. 11, p. 199–208.

Az 1962-ben Magyarországon megjelenő angol–amerikai irodalom, művészet és tudomány válogató bibliográfiája

160.

A tudományos és szakkönyvtárak vezetőinek tanácskozása / Sz. J. *In:* A könyvtáros 2. sz., p. 72–73.

161.

Útmutató a tudományos munka magyar és nemzetközi irodalmához / Szentmihályi János, Vértesy Miklós ; [közrem.] Aggházy Mária, Allidiatorisz Irma [et al.]. – Bp. : Gondolat, 1963. – 730 p.

161a

Ismert.: Horváth Tibor *In:* A könyvtáros 1963. 11. sz., p. 693–694.

161b

Ismert.: Köhalmi Béla *In:* M. kvszle 1964. 1. sz., p. 102–103.

161c

Ismert.: Somogyi Anna *In:* OSZK h. 1963. 4. sz., p. 110.

1964

162.

Beszámoló jelentés a Fédération Internationale de la Documentation = „Nemzetközi Dokumentációs Szövetség” (FID) „Training of documentalists” = „Dokumentalisták képzése” (TD) Szakbizottságának 1964. május 20–25. tartott üléséről / [összeáll.] Szentmihályi János. – Bp. : OMFB, 1964. – [1], 47 p.

163.

A könyvtártudományi kutatásokra kiírt pályázat eredménye és tanulságai / Sz. J. *In:* M. kvszle 3. sz., p. 272.

164.

Szakkatalógusunk új elhelyezéséből adódó feladatok / Sz. J. *In:* OSZK h. 9. sz., p. 242–244.

165.

Az új nemzeti könyvtár tájékoztató munkája : a tájékoztató munka feladatai, keretei és módszerei : tervtanulmányi vázlat. – Bp. : [OSZK], 1964. – 8 p.

166.

A korszerű szakirodalmi dokumentáció / Lázár Péter

A Mérnöki Továbbképző Intézet előadássorozatának kötetei

Ismert. *In:* Könyvtáros 7. sz., p. 438.

167.

Krúdy világa / gyűjtötte és írta Tóbiás Áron. – Bp. : FSZEK, 1964. – 730 p.

Ismert. *In:* M. kvszle 4. sz., p. 389.

168.

Könyvtárunk Kollégiumának üléséről *In:* OSZK h. 5. sz., p. 122.

Az OSZK Kollégiuma 1964. ápr. 20-án tárgyalta Szentmihályi János tervtanulmányát (→ 165. tétel)

1965

169.

A könyvtári tájékoztató munka szerepe a műszaki irodalmi tájékoztatás országos rendszerében ; Az OMKDK-nak, mint a műszaki irodalmi tájékoztatás országos szervezeti központjának könyvtári tájékoztatási feladatai *In:* A műszaki könyvtárügy helyzetét és fejlődésének irányait tükröző könyvtári koncepció kidolgozása : 12–504/DÁB. – Bp. : OMFB –DÁB, 1965., p. 84–92.

170.

Megjegyzés Kemény G. Gábor cikkéhez *In:* OSZK h. 1. sz., p. 17–18.

A történettudományi kutatás aktuális kérdései és könyvtárunk szakkönyvtári funkciói c. cikk az OSZK híradó 1964. 9. számában jelent meg

171.

A műszaki szakirodalmi dokumentáció oktatásának jelenlegi helyzete Magyarországon. – Bibliogr. lábjegyzetben. – Összefogl. angol, orosz nyelven *In:* TMT 7. sz., p. 539–551.

172.

A társadalomtudományi kutatás és tudományszervezés tájékoztatási problémái / Rózsa György. – Bp. : Akad. K., 1965. – 174 p.

Ismert. *In:* M. kvszle 4. sz., p. 372–373.

1966

173.

A magyar műszaki irodalom keletkezésének, kiadásának vizsgálata a műszaki tájékoztatás szempontjából. a/, A magyar műszaki szakirodalom keletkezésének, kiadásának vizsgálata : tanulmány. – [Bp.] : [OMFB], 1966. – 1, 14 p.

174.

Az Országos Könyvtári [sic!] és Dokumentációs Tanács október 18-án Kaposvárott tartotta ülését / Sz. J. In: M. kvszle 4. sz., p. 389.

175.

Orvosi szakkönyvtáros konferencia / Sz. In: M. kvszle 3. sz., p. 269–270.

176.

An introductory bibliography to the study of Hungarian literature / Albert Tezla. – Cambridge Mass. : Harvard Univ. Pr., 1964. – 290 p.

Ismert. In: M. kvszle 1. sz., p. 106–107.

177.

A magyar néprajztudomány bibliográfiája 1945–1954 / szerk. Sándor István. – Bp. : Akad. K., 1965. – 463 p.

Ismert. In: M. kvszle 1. sz., p. 105–106.

1967

178.

The fundamental core of the curriculum / by János Szentmihályi In: International Conference on Education for Scientific Information Work. – The Hague : FID, 1967., p. 121–124.

179.

A tudományos tájékoztatás szakembereinek képzéséről tartott nemzetközi konferencia = International Conference on Education for Scientific Information Work In: M. kvszle 4. sz., p. 379–383.

180.

Útjelentés az International Conference on Education for Scientific Information Work és a FID/TD Képzési Bizottsága ülésén való részvétetről. London, 1967. április 1–10. – Bp. 1967. – 14 lev.

1968

181.

Bibliográfia. 1., Az általános jellegű bibliográfiai tájékoztatás elmélete, gyakorlata és forrásai / közread. az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. – Bp. : Tankönyvkiadó, 1968. – 187 p.

A kiadvány Kőhalmi Béla Bibliográfia c. jegyzete szövegének felhasználásával készült. – Több utánnymásban megjelent

182.

Iványi-Grünwald Béla angol Hungarica gyűjteménye *In:* M. kvszle 1. sz., p. 106–108.

A gyűjtemény katalógusát Czigány Lóránt készítette el.

183.

A magyar szakkönyvtárak szakbibliográfiai tevékenysége : az IFLA bibliográfiai bizottsága számára készült jelentés tervezete *In:* M. kvszle 3. sz., p. 278–282.

184.

A tudományos tájékoztatás elméletének kialakulása. – Bibliogr. – Összefogl. angol, orosz, német nyelven *In:* TMT 8–9. sz., p. 597–621.

185.

Magyar életrajzi lexikon / főszerk. Kenyeres Ágnes. 1. köt. A–K. – Bp. : Akad K., 1967. – 1039 p.

Ismert. *In:* M. kvszle 2. sz., p. 223–226.

186.

A tudományos tájékoztatás fejlődése hazánkban 1945–1965 / Kőhalmi Béla. – Bp. : OKDT, 1967. – 574 p. – (Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács kiadványa ; 25.)

Ismert. *In:* M. kvszle 1. sz., p. 113–116.

1969

187.

1919 és a szocialista könyvtárügy : beszélgetés Kőhalmi Bélával / [riporter] Szentmihályi János *In:* Népművelés 3. sz., p. 6–7.

188.

A műszaki könyvtárügy helyzetét és fejlődésének irányait tükröző szakkönyvtári koncepció / készítették Szentmihályi János, Benedek Jenő [et al.]. – Bp. : OMKDK, 1969. – 90 p.

189.

Bibliographie des écrivains français de Belgique 1881–1960. – Vol. 3. H–L. – Bruxelles : Academie Royale de Langue et de Littérature Française, 1968.

Ismert.: A legújabbkori belgiumi francia irodalom bibliográfiája / Sz. J. *In:* M. kvszle 2. sz., p. 181.

190.

Informatika, kommunikáció, dialógus : megjegyzések Szentmihályi János tanulmányához / Györe Pál. – Bibliogr. – Összefogl. angol, német és orosz nyelven *In*: TMT 4. sz., p. 245–257.

Szentmihályi János tanulmánya → 184.tétel

1970

191.

Helyünk a világban *In*: M. hírl. júl. 25., Hét vége mell. p. I.

A Hungarica Külföldi Folyóiratszemle próbaszámáról

192.

Kóhalmi Béla : 1884–1970 *In*: TMT 2. sz., p. 89–92.

193.

A magyar könyvtárügy 25 éves fejlődésének főbb irányai. – Bibliogr. *In*: TMT 3. sz., p. 183–202.

194.

Mennyei ügyekben utazom / Thornton Wilder ; ford. Szentmihályi János *In*: Szent Lajos király hídjá ; Mennyei ügyekben utazom ; Caesar / Thornton Wilder. – [Bp.] : Európa, 1970., p. 87–248.

Eredeti cím: Heaven's my destination

195.

Szakirodalmi kalauz / szerk. Pataky Ernő, Bereczky László. – Bp. : NPI, 1969. – 692 p.

Ismert.: A tudományos és szakkönyvtárak gyűjtőköri kódexe *In*: Könyvtáros 9. sz., p. 525–527.

196.

Tájékoztató szolgálat a tudományos és szakkönyvtárakban / Frey Tamásné. – Bp. : NPI, 1969. – 247 p. – (A KMK kiadványai ; 34. sz.)

Ismert. *In*: KF 3. sz., p. 273–274.

197.

Új hungarika bibliográfia / [riporter] Somkuti Gabriella *In*: OSZK h. 5–6. sz., p. 87–90.

A beszélgetés résztvevői Haraszty Gyula és Szentmihályi János

1971

198.

A III. Országos Könyvtárügyi Konferencia *In:* M. kvszle 1. sz., p. 73–76.

199.

Bibliographische Arbeit im Ungarn. – Bibliogr. lábjegyzetben *In:* Biblos (Wien) no. 1, p. 1–8.

A bibliográfiai munka Magyarországon

200.

Hungarica külföldi folyóiratszemle / közread. az Országos Széchényi Könyvtár ; szerk. Szentmihályi János. – 1. évf. 1/2. füz. (1971)– 6. évf. 4. füz. (1976). – Bp. : OSZK, 1971–1976. – 28 cm

Negyedévenként. – Utóbb: Hungarika irodalmi szemle (1977–1989)

Előszó: Szentmihályi János

200a

Ismert.: Csúry István *In:* KF 1972. 5. sz., p. 553–558.

200b

Ismert.: Bibliografia zahraničných hungarík / M.P. *In:* Čítateľ 1972. čís. 11, p. 421–422.

A külföldi hungarika bibliográfia

201.

A primér dokumentumok jövője – az ún. hagyományos dokumentumok tartalmi és formai jegyeinek alakulása az elkövetkező 10 évben *In:* Orv. könyvt. 4. sz., p. 379–380.

202.

Tájékoztatás a tájékoztatásról. – A 3. Országos Könyvtárügyi Konferencián elhangzott előadás szövege *In:* Könyvtártudományi tanulmányok 1970. [megj.: 1971.], p. 380–384.

203.

Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába / Kosáry Domokos. 1. [köt.]. – Bp. : Tankönyvkiadó, 1970. – 890 p.

Ismert. *In:* M. kvszle 2–3. sz., p. 255–257.

204.

Hungarian authors : a bibliographical handbook / Albert Tezla. – Cambridge, Mass. : Belknap Press, 1964. – 792 p.

Ismert. *In:* M. kvszle 2–3. sz., p. 253–255.

1972

205.

A bibliográfiákat használók oktatása. – [Bp.] , 1972.

Kézirat. – Az IFLA 1972. augusztus 26-tól – szeptember 2-ig Budapesten rendezett 38. ülészekán elhangzott előadás szövege. – Orosz és angol nyelven is

206.

Didaktische Probleme der Ausbildung verschiedener Kategorien von Nutzern : der Dialog zwischen den Schöpfern und den Nutzern der wissenschaftlichen und technischen Information
In: Dokumentation/Information 17., p. 75–98.

A különböző felhasználói típusok képzésének didaktikai problémái : párbeszéd a műszaki-tudományos információk alkotói és felhasználói között

207.

A FID/ET nemzetközi szeminárium az informatikai képzés problémáiról : Veszprém, 1972. szeptember 14–16. – Összefogl. angol, orosz, német nyelven *In: TMT 11–12. sz., p. 809–821.*

208.

A tudományos tájékoztatás elméletének kialakulása. – Bibliogr. *In: Az informatika egyes elvi kérdései / szerk. Homoródiné Botond Éva. – Bp. : OMKDK, 1972., p. 32–50.*

Másodközlés (az első közlés → 184. tétel)

209.

Users' needs in bibliography : training of users in the field of bibliography

In: IFLA annual 1972., p. 130–131.

A használók bibliográfiai igényei : a bibliográfiákat használók oktatása

210.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Francia Nyelv és Irodalom Tanszék. Bibliográfiák

Az 1969-ben indult sorozat első két tagja Kozocsa Sándor munkája

Ismert.: Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Francia Tanszékének bibliográfia-sorozata *In: M. kvszle 3–4. sz., p.296–298.*

1973

211.

Interdisciplinárne väzby v oblasti vedeckých informácií / Szentmihályi, J., Szepesváry, T. ; preložil Vladimír Šimo *In:* Inform. mat. 99., p. 30–39.

A tájékoztatóstudomány interdiszciplináris összefüggései

212.

A magyar és magyar vonatkozású irodalom regisztrálásának, a nemzeti bibliográfia kialakulásának indítékai. – Kandidátusi értekezés ; [Magyar Tudományos Akadémia] (Bp.), 1973. – 1973. – 338 fol. ; 30 cm

213.

A magyar és magyar vonatkozású irodalom regisztrálásának, a nemzeti bibliográfia kialakulásának indítékai. Kandidátusi értekezés tézisei. – Bp. : MTA, 1973. – 25 p.

214.

Powiązania międzydyscyplinarne dziedziny informacji naukowej / János Szentmihályi, Tamás Szepesváry *In:* Akt. inf. dok. no. spec., p. 18–22.

A tájékoztatóstudomány interdiszciplináris összefüggései

1974

215.

Bibliográfia és „bibliográfia” : a bibliográfiai tevékenység értékelésének szempontjai. – Bibliogr. lábjegyzetben. – Összefogl. német nyelven *In:* M. kvszle 1–2. sz., p. 98–108.

216.

Interdisciplinary implications / János Szentmihályi, Tamás Szepesváry. – Bibliogr. *In:* Proceedings of the International Seminar on Education in Information Science. – Bp.: OMKDK Technoinform, 1974., p. 17–21.

217.

Proceedings of the International Seminar on Education in Information Science : Veszprém, Hungary, 14–16 September, 1972 / International Federation for Documentation Committee Education and Training ; [ed. J. Szentmihályi]. – Bp. : OMKDK Technoinform, 1974. – 189 p. – (FID ; 507.)

1975

218.

Demokratikus iskolapolitika *In:* A magyar értelmiség történetéhez. 2., 1945–1948. Dokumentumok / szerk. Somlai Péter. – Bp. : Oktatási Minisztérium, 1975., p. 278–288.

Másodközlés (az első közlés → 100. tétel)

1976

219.

A könyvtári tájékoztatás oktatásának tartalma és módszere *In: Könyvtáros 1. sz., p. 25–27.*

220.

Poslediplomnoe obučenie informacionnyh rabotnikov v Vengerskoj Respublika / A. Duz, I. Kis, Â. Sentmihaji, T. Sepesvari *In: Problemy sozdaniâ i razvitiâ MSNTI 1., p. 14–16.*

A tájékoztató szakemberek posztgraduális képzése a Magyar Népköztársaságban

1977

221.

The development of the profession and its influence on the training of librarians and information specialists / Janos Szentmihalyi *In: Common features of training of information specialists : proceedings of the FID/ET Technical Meeting 8–11 June 1976 at IRANOR, Madrid / ed. Thomas Seeger, Gernot Wersig. – Frankfurt am Main : DGD, 1977., p. 32–37.*

A szakma fejlődése és hatása a könyvtárosok és tájékoztatási szakemberek képzésére

222.

A felhasználók igényei, elemzése, módszerek *In: Szakirodalmi tájékoztatás, szöveggyűjtemény. – Bp. : Tankönyvkiadó, 1977., p. 219–228.*

223.

Hungarika irodalmi szemle / közread. az Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Szentmihályi János. – 6.[!7.] évf. 1. füz. (1977. jan./márc.)–19. évf. 4. füz. (1989. okt./dec.). – Bp. : OSZK, 1977–1989. – 28 cm

Negyedévenként. – Előbb: Hungarica külföldi folyóiratszemle (1971–1976)

Szentmihályi János neve utoljára az 1982. évi 1. számon szerepel

224.

Irodalmi bibliográfia : [szócikk] *In: Világirodalmi lexikon / fel. szerk. Király István. – 5. köt. – Bp. : Akad. K., 1977., p. 164–167.*

225.

New trends in application of different sources of scientific, cultural and technical information and its impact in education *In: The future of information specialists training : proceedings of the FID/ET Technical Meeting 25–26 May 1977 at CINTE, Warsaw, Poland. – Warszawa : CINTE, 1977., p. 1–11.*

Új irányzatok a tudományos, kulturális és műszaki tájékoztatás forrásainak alkalmazásában, és ezek hatása az oktatásra

226.

Szakirodalmi tájékoztatás, szöveggyűjtemény / összeáll. Szentmihályi János, Szepesváry Tamás. – Bp. : Tankönyvkiadó, 1977. – 314 p.

1978

227.

Az ajánló bibliográfia problémái. – Bibliogr. *In:* Bibliográfiai tanulmányok : segédanyag a bibliográfiai továbbképző tanfolyamhoz. – Bp. : OSZK KMK, 1978., p. 173–179.

228.

A bűnöző költő, avagy A bűnöző és a költő *In:* M. nemz. dec. 12., p. 8.

Listius Lászlóról

229.

Eltűnt-e Tompa Mihály „rejtélyes” végrendelete? *In:* M. nemz. júl. 13., p. 7.

230.

A könyvtáros, dokumentációs és tájékoztatási pálya : pályaképelemzés egy integrált képzési rendszer kialakítása szemszögéből : irodalmi szemle *In:* KF 3. sz., p. 281–289.

231.

Szacom: tájékoztatás, bibliográfia, dokumentáció : beszélgetés Szentmihályi Jánossal / [riporter] Vértessy Miklós *In:* Könyvtáros 1. sz., p. 19–22.

1979

232.

Együtműködés a képzésben – tanműhelyek *In:* Könyvtáros 10. sz., p. 580–581.

Az MKE XI. Vándorgyűlésén, Vályi Gábor előadásához tartott korreferátum

(→ még: 235. tétel)

233.

Könyvtárügyi reformok és törekvések Nagy-Britanniában : ahol a megújult szervezet a működő szolgáltatások javítását segíti elő *In:* Könyvtáros 5. sz., p. 280–286.

234.

Tudós a pult mögött : beszélgetés a könyvtárosképzésről / [riporter] Polgár Ernő *In:* Élet irod. 34. sz. (aug. 25.), p. 7.

Beszélgetés Szentmihályi Jánossal

1980

235.

[Korreferátum a társadalomtudományi együttműködésről] *In:* MKE évkv. 1979. [megj.: 1980.] p. 63–66.

Az MKE XI. Vándorgyűlésén, Vályi Gábor előadásához tartott korreferátum

(→ még: 232. tétel)

236.

Kőhalmi Béla. Egy könyvtárosi életpálya és tanulságai. – Bp. : [MTA], 11 lev.

A Magyar Tudományos Akadémia és a Kulturális Minisztérium Könyvtörténeti és Bibliográfiai Munkabizottsága megalakításának 25. és Kőhalmi Béla halálának 10. évfordulója alkalmából rendezett emlékülésen elhangzott előadás szövege

237.

Egy könyvtárosi életpálya és tanulságai : emlékezés Kőhalmi Bélára. – Bibliogr. lábjegyzetben. – Összefogl. francia nyelven *In*: M. kvszle 2. sz., p. 109–116.

238.

A könyvtárosi pályakép : változások, fejlődési tendenciák / Szentmihályi János, Szepesváry Tamás *In*: KF 2. sz., p. 153–158.

239.

Az olvasás a gyorsuló időben *In*: Olv. nép júl., p. 40–42.

240.

UNISIST irányelvek az információs képzés tanterveinek fejlesztéséhez / W. L. Saunders ; [tömörítette] Szentmihályi János *In*: KF 2. sz., p. 213–217.

Eredeti cím: UNISIST. Guidelines for curriculum for information studies

241.

A magyar bibliográfiák bibliográfiája 1974–1976 / [összeáll. az] Országos Széchényi Könyvtár Magyar Nemzeti Bibliográfia szerkesztősége ; fel. szerk. Gajtkó Éva. – Bp. : OSZK, 1979. – 507 p.

Ismert. *In*: KF 6. sz., p. 637–638.

242.

Outlines of modern librarianship

Ismert.: Széljegyzetek egy hasznos könyvsorozat olvasása közben *In*: KF 6. sz., p. 630–632.

1981

243.

Felkiáltójelek a külföldi hungarika irodalom kurrens bibliográfiai feltárása kapcsán : reflexiók Mohor Jenőnek a Könyvtári Figyelő 1981. 2. számában megjelent cikkéhez *In*: KF 5. sz., p. 356–365.

Mohor Jenő cikke „Kérdőjelek a külföldi hungarika-irodalom kurrens bibliográfiai feltárása körül” címen jelent meg

244.

Nemzetközi megbeszélés a könyvtáros, információs és levéltáros szakemberképzés közös problémáiról *In*: KF 3. sz., p. 217–218.

Beszámoló a FID, az IFLA és a ICA oktatással foglalkozó szekciói 1980. dec. 12–13-án Frankfurtban tartott konferenciájáról

245.

Magyar Könyvészet 1921–1944 : a Magyarországon nyomtatott könyvek szakosított jegyzéke
7. Magyar irodalom. – Bp. OSZK, 1980. – 647 p.

Ismert. *In:* KF 4. sz., p. 306–307.

246.

Magyar Nemzet Repertórium (1938–1939) / összeáll. Kendéné Palágyi Erzsébet. – Bp. :
Petőfi Irod. Múz., 1980. – 391 p.

Ismert. *In:* M. kvszle 3. sz., p. 250–252.

247.

Kiváló népművelők és népművészek kitüntetése *In:* Népszabadság aug. 18., p. 7.

A kitüntetettek között: Szentmihályi János

248.

Szabó Ervin-emlékérem *In:* TMT 10. sz., p. 438.

A kitüntetettek között: Szentmihályi János

249.

Szabó Ervin-díjas könyvtárosok 1981 *In:* Könyvtáros 11. sz., p. 667.

A kitüntetettek között: Szentmihályi János

250.

„*Vannak feladatok, amelyeket csak mi végezhetünk el*” : beszélgetés Szentmihályi Jánossal a
könyvtári tájékoztatásról, a bibliográfia szerepéről, helyéről / [riporter] Tripolszky László *In:*
Népszabadság júl. 12., p. 15.

1982

251.

New perspectives for reference service in academic libraries / Raymond G. McInnis. –
London : Greenwood Press, 1978. – 351 p.

Ismert.: A tájékoztató szolgálat új távlatai a tudományos könyvtárakban *In:* KF 1. sz., p. 97–
98.

252.

Szentmihályi János levele a nemzetiségi dokumentáció ügyében *In:* ÁGK h. 1. sz., p. 14–16.

Tóth Gyulának, az Állami Gorkij Könyvtár igazgatójának

253.

Események, krónika 1981... / összeáll. Gerő Gyula *In:* Könyvtáros 9. sz., p. 559.

Hír Szentmihályi János haláláról

254.

„*Gyászolják ... a magyar könyvtárosok*” / Futala Tibor *In:* TMT 1–2. sz., p. 39.

Szentmihályi Jánosról

255.

Könyvtáros, Népművelés / A.G. In: M. nemz. máj. 7., p. 4.

Pár sor Szentmihályi Jánosról is

256.

*Milyen legyen a korszerű könyvtáros? : tudós, szervező, informátor / [riporter] Gárdonyi Béla
In: Kisalföld jan. 16., p. 8.*

Beszélgetés Szentmihályi Jánossal

257.

*Milyen legyen a korszerű könyvtáros? : tudós, szervező, informátor / [riporter] Gárdonyi Béla
In: Könyvtáros 4. sz., p. 222–223.*

Beszélgetés Szentmihályi Jánossal

Másodközlés (az első közlés → 256. tétel)

258.

Szentmihályi János 1908–1981 In: Kvt. h. 1981. [megj.:1982.] 4. sz., p. 48.

259.

Szentmihályi János 1908–1981 In: Könyvtáros 2. sz., p. 107.

260.

Szentmihályi János 1908–1981 / Bóday Pál In: KF 1. sz., p. 5–7.

261.

Szentmihályi János 1908–1981 / Sz.S. In: M. kvszle 3. sz., p. 278.

262.

Szentmihályi János (1908–1981) / V. W. É. In: OSZK h. 1–2. sz. p. 13.

263.

Szentmihályi János a KMK-ban / Bereczky László In: OSZK h. 1–2. sz. p. 14–15.

264.

Tétova mozdulatok / Sonnevend Péter In: OSZK h. 1–2. sz., p. 15.

Szentmihályi Jánosról

1985

265.

*Szentmihályi János életrajzi bibliográfia / Gyöngyösi Istvánné. – Szakdolgozat ; Berzsenyi
Dániel Tanárképző Főiskola (Szombathely), 1985. – 240, [14] p.*

1998

266.

Szentmihályi János emlékülés / Győri Erzsébet *In:* Kv. kvt. könyvt. júl., p. 48–49.

Szentmihályi János születésének 90. évfordulója alkalmából rendezett emlékülésen elhangzott köszöntő

267.

Szentmihályi János a bibliográfia elméletéről és metodikájáról / Szabó Sándor. – Bibliogr. – Összefogl. angol és német nyelven *In:* KF 2. sz., p. 239–244.

Szentmihályi János születésének 90. évfordulója alkalmából rendezett emlékülésen elhangzott előadás szövege

268.

Szentmihályi János, a tanár / Ferenczi Zsuzsanna. *In:* Kv. kvt. könyvt. júl., p. 49–53.

Szentmihályi János születésének 90. évfordulója alkalmából rendezett emlékülésen elhangzott előadás szövege

269.

Szentmihályi János nyomdokain : az 1919–1944 között külföldön nyomtatott magyar nyelvű könyvek bibliográfiai adatbázisának programja / Kégli Ferenc. – Bibliogr. a jegyzetekben. – Összefogl. angol és német nyelven *In:* KF 2. sz., p. 244–250.

Szentmihályi János születésének 90. évfordulója alkalmából rendezett emlékülésen elhangzott előadás szövege

270.

Szentmihályi János-emlékülés : 1998. május 19. / Nagy Anikó *In:* Kvt. levlap 6–7. sz., p. 21–22.

1999

271.

Szentmihályi János és életműve / Ercsényi Diána. – Szakdolgozat ; Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola (Eger), 1999. – 52 fol. : ill.

Névmutató

- A.G. → Antal Gábor
- Aggházy Mária 161
- Allidiatorisz Irma 161
- Anderson, Alice Mary* 77
- Antal Gábor 255
- Barker, Vernon Duckworth (riportálány) 81
- Bazilides Mária* 55
- Bélley Pál* 134
- Benedek Jenő 188
- Bereczky László 263
- Bereczky László* 195
- Berlini Filharmonikusok* 78
- Bestermann, Theodore* 120
- Bóday Pál 260
- Bokor Margit* 22
- Bonucci, Arturo* 34
- Bustabo, Guila* 50
- Casella, Alfredo* 33, 34
- Cieplinski, Jan* 52
- Cossa, Margherita* 53
- Czigány Lóránt* 182
- Czvittinger Dávid* 121
- Csűry István 109, 200/a
- Debreceni Református Leánygimnázium* 3
- Debreceni Trió* 4
- Debreceni Vegyesdandár Zenekara* 71
- Déri Miklósné 119
- Dobos Piroska* 151
- Dohnányi Ernő* 66
- dr. Sz. J. → Szentmihályi János
- Dúzs János 220
- é- → Lékay Ottó
- Emmerich, Paul (riportálány) 61
- Eötvös Loránd Tudományegyetem (Budapest)
(közreadó) 104
- Eötvös Loránd Tudományegyetem (Budapest).
Bölcsészettudományi Kar 138, 181
- Eötvös Loránd Tudományegyetem (Budapest).
Könyvtár 119
- Ercsényi Diána 271
- Farkas István* 93
- Fédération Internationale de la Documentation* →
International Federation for Documentation
- Ferenczi Zsuzsanna 268
- Ferenczyné Wendelin Lidia* 134
- FID* → *International Federation for Documentation*
- FID/TD* → *International Federation for Documentation. Training of documentalista*
- Foskett, Douglas John 153
- Frey Tamásné* 196
- Futala Tibor 254
- Gajtkó Éva* 241
- Gárdonyi Béla (riporter) 256, 257
- Gáspár Margit* 129
- Gerő Gyula 253
- Guglielmetti, Anna Maria* 75
- Gyöngyösi Istvánné 265
- Györe Pál 190
- Győri Erzsébet 266
- Hajdu Béla* 27
- Haraszty Gyula (riportálány) 197
- Hexendorf Edit 126
- Horváth Tibor 161/a
- Höchtl Margit* 23
- Hubel Keresztély, Olengo bárója (riportálány) 41
- Hutchins, Margaret 145
- International Conference on Education for Scientific Information Work (1967) (London)* 179, 180
- International Federation for Documentation. Training of documentalista (1967) (London)* 180
- International Federation for Documentation. Training of documentalista (1964) (Varsó)* 162
- International Seminar on Education in Information Science (1972) (Veszprém)* 207, 217
- Iványi-Grünwald Béla* 182
- Janigro, Antonio* 39
- Kádár Béla* 94

Kardos István 51
Károlyi Gyula 90
Kégli Ferenc 269
Kempelen Farkas 111
Kendéné Palágyi Erzsébet 246
Kenyeres Ágnes 185
Kiss István 220
Kiss Jenő 151
Kodály Zoltán 57
Kosáry Domokos 203
Kozocsa Sándor 210
Kőhalmi Béla 150, 181, 161/b
Kőhalmi Béla 137, 186, 192, 236, 237
Kőhalmi Béla (riportalan) 187
Könyvtáros 255
Krupinszky László 17, 18
Lázár Péter 166
Lehel Mária 94
Lékay Ottó 119/a
Listius László 228
Lya Karina 76
M.P. → Maruniak, Peter
Malclès, Louise-Noëlle 117
Mártyán Gyula 149
Maruniak, Peter 200/b
Máthé Lydia 112
MÁV Filharmonikus Zenekar 9, 21, 26, 32, 44, 54, 65, 74, 82
Mazzacurati, Benedetto 1, 25
McInnis, Raymond G. 251
Mednyánszky László 93
Menotti, Tatjana 19
Millos Aurél 76
Mohor Jenő 243
Molnár Ágnes 136
Moravek Endre 154
Morton, Arthur Leslie 101
Nagy Anikó 270
Nagyszombati Egyetem. Könyvtár 111
Nemzetközi Dokumentációs Szövetség → International Federation for Documentation

Népművelés 255
Országos Bibliográfiai Munkaértekezlet (1961) (Gödöllő) 139, 141, 142, 143, 147
Országos Könyvtári és Dokumentációs Tanács → Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács
Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács. Ülés (1966) (Kaposvár) 174
Országos Könyvtárügyi Konferencia (3.) (1970) (Budapest) 198
Országos Könyvtárügyi Tanács 140
Országos Orvostudományi Dokumentációs Központ (Budapest) 127
Országos Széchényi Könyvtár (Budapest) 164, 165
Országos Széchényi Könyvtár (Budapest). Könyvtártudományi és Módszertani Központ 130, 133
Orvosi Könyvtárosok és Orvostanácsadók Országos Értekezlete (4.) (1966) (Budapest) 175
Pálvölgyi Endre 119, 126
Pankey, Aubrey 70
Pap Gyula 94
Pataky Ernő 195
Polgár Ernő (riporter) 234
Polzovics Iván 155
Rózsa György 172
Sándor István 177
Sauerwald Géza 56
Saunders, W. L. 240
Schneller Károly 109
Somkúti Gabriella (riporter) 197
Somogyi Anna 161/c
Sonnevend Péter 264
Sz. → Szentmihályi János
Sz. I. → Szentmihályi János
Sz. J. → Szentmihályi János
(Sz. J.) → Szentmihályi János
Sz. M. J. → Szentmihályi János
Sz.S. → Szabó Sándor
Szabó Sándor 261, 267
Szemerényi Oszvald 101
Szendy Tihamér 2

- Szentmihályi János* 68, 98, 99, 112, 119/a, 147, 161/a, 161/b, 161/c, 168, 190, 200/a, 200/b, 247, 248, 249, 253, 254, 255, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271
- Szentmihályi János (felelős szerkesztő) 223
- Szentmihályi János (fordító) 97, 101, 102, 128, 153, 194
- Szentmihályi János (fordító, szerkesztő) 145
- Szentmihályi János (összeállító) 119, 126, 162, 226
- Szentmihályi János (riportálany) 197, 231, 234, 250, 256, 257
- Szentmihályi János (riporter) 41, 61, 81, 187
- Szentmihályi János (szerkesztő) 200, 217
- Szentmihályi János (szerző) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 100, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 113, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 129, 130, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 146, 148, 150, 151, 152, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 189, 191, 192, 193, 195, 196, 198, 199, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 215, 218, 219, 221, 222, 224, 225, 227, 228, 229, 230, 232, 233, 235, 236, 237, 239, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 251, 252
- Szentmihályi János (társszerző) 56, 114, 131, 136, 149, 161, 188, 211, 214, 216, 220, 238
- Szentmihályi János (tömörítő) 240
- Szentmihályi János- emlékülés (1998) (Budapest)* 270
- Szepesváry Tamás 211, 214, 216, 220, 226, 238
- Szigeti József* 15, 63
- Szm. J. → Szentmihályi János
- Tezla, Albert* 176, 204
- Tinayre, Yves* 38
- Tóbiás Áron* 167
- Tompa Mihály* 229
- Tordayné Péter Erzsébet 131
- Tóth Aladár* 58
- Tóth András 126
- Tóth Gyula* 252
- Török Bálint 114
- Tripolszky László (riporter) 250
- Új Magyar Vonóséggyes* 42
- V. W. É. → Windisch Éva, V.
- Vályi Gábor* 232, 235
- Városi Zeneiskola (Debrecen)* 5, 8, 28, 29, 48, 79, 84, 85, 86, 87
- Vértes György* 151
- Vértesy Miklós 161
- Vértesy Miklós* 161/a, 161/b, 161/c
- Vértesy Miklós (riporter) 231
- Vito, Gioconda de* 80
- Weger Imre* 154
- Wilder, Thornton 97, 102, 128, 194
- Windisch Éva, V. 262
- Wolf Ferenc* 83
- Zecchi, Carlo* 45
- Zenekedvelők Köre* 24

Címmutató

- 1919 és a szocialista könyvtárügy 187
- Abbreviaturae Cyrillicae 154
- Az ajánló bibliográfia időszerű problémái 135
- Az ajánló bibliográfia problémái 227
- Alice Mary Anderson hangversenye 77
- Az angol nép története 101
- Anna Maria Guglielmetti hangversenye 75
- Antonio Janigro hangversenye 39
- Aubrey Pankey dalestje 70
- Ballada a talicskává változott csodálatos kocadiszról 10
- Bazilides Mária 55
- Béber László és Horváth Árpád az Ady Társaság Színházi Szabadegyetemén* 68
- Benedetto Mazzacurati csellóestje 1, 25
- A berlini filharmonikusok kamarazenekari estje 78
- Beszámoló jelentés a Fédération Internationale de la Documentation = "Nemzetközi Dokumentációs Szövetség" (FID) "Training of documentalists" = "Dokumentalisták képzése" (TD) Szakbizottságának 1964. május 20–25. tartott üléséről 162
- Beszélgetés Mr. Barker-rel, Magyarország nagy barátjával 81
- Bevezetés a könyvtári felvilágosító munkába 145
- Bevezetés a szakirodalmi dokumentációba a műszaki és természettudományok területén 155
- Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába 203
- Bibliográfia 130
- Bibliográfia és "bibliográfia" 215
- A bibliográfia és az irodalomtörténet 158
- A bibliográfia kérdéseivel foglalkozó újabb külföldi irodalom 136
- Bibliográfia. 1., Az általános jellegű bibliográfiai tájékoztatás elmélete, gyakorlata és forrásai 181
- Bibliográfiai alapismeretek 125, 131
- A bibliográfiákat használók oktatása 205
- Bibliographie des écrivains français de Belgique 1881–1960 189
- Bibliographische Arbeit im Ungarn 199
- Bibliothek - Bibliothekar - Bibliothekswissenschaft 124
- Bohémek 91
- "Bohémek" 92
- Bokor Margit ária- és dalestje 22
- Brassótól varadig 89
- A Budapesti Tudományegyetem a Tanácsköztársaság idején 126
- A bűnöző költő, avagy A bűnöző és a költő 228
- Carlo Zecchi hangversenye 45
- Casella 33
- Casella és Bonucci hangversenye 34
- Cigányok 43
- Cigányok a bíró előtt 14
- Cornevillei harangok 67
- Cours de bibliographie 117
- Czvittinger "Specimen"jének egyik forrása 121
- D'Albert opera a Csokonai-Színházban 40
- Debrecen és a modern zene 30
- A debreceni belklinika betegszobájában beszél Ferenc Józsefről útimarsallja 41
- A debreceni Kodály-ünnepségek első napja 58
- A debreceni Paul Emmerich, a wieni vakok intézetének zongoraművész tanára 61
- A debreceni református leánygimnázium hangversenye 3
- Debreceni Trió Beethoven estje 4
- A debreceni vegyesdandár filharmonikus hangversenye 71
- Demokratikus iskolapolitika 100, 218
- The development of the profession and its influence on the training of librarians and information specialists 221
- Le développement de l'opéra en Hongrie 103
- Didaktische Probleme der Ausbildung verschiedener Kategorien von Nutzern 206
- Dr. Dohnányi Ernő zongoraestje 66
- Édes otthon 73
- Égigérő fa 49
- Együttműködés a képzésben - tanműhelyek 232
- Élményszerű kísérőzenét szerzett "Az ember tragédiájá"-hoz Kardos István 51
- Eltűnt-e Tompa Mihály "rejtélyes" végrendelete? 229

- Éneklő ifjúság 86
- Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Francia Nyelv és Irodalom Tanszék. Bibliográfiák 210
- Értékek összefogása 37
- Események, krónika 1981...* 253
- Esetem a szegényemberrel 11
- A felhasználók igényei, elemzése, módszerek 222
- Felkiáltójelek a külföldi hungarika irodalom kurrens bibliográfiai feltárása kapcsán 243
- Feri 83
- A FID\ET nemzetközi szeminárium az informatikai képzés problémáiról 207
- A filharmonikusok hangversenye 21
- A filharmonikusok műsora körül 56
- A finn egyetemi énekkarok hangversenye 7
- The fundamental core of the curriculum 178
- Gioconda de Vito hegedüestje 80
- Guila Bustabo hangversenye 50
- "Gyászolják ... a magyar könyvtárosok"* 254
- Hajdu Béla festőművész kiállítása 27
- Halott temetőknél át 16
- Hegyek alján 46
- Helyünk a világban 191
- A hét énekesnő és az izmos hegedűs 6
- Hogyan segítheti a szakkönyvtár a vidék szakembereit? 132
- Hová lett Debrecen zenei szervezettsége? 60
- Höchtl Margit zongoraestje 23
- Hungarian authors 204
- Hungarica külföldi folyóiratszemle 200
- A hungarica-bibliográfia néhány problémája 123
- Hungarika irodalmi szemle 223
- Időszaki kiadványok jegyzéke a könyvtár állományában levő, nem folyóirat jellegű periodikákról 157
- A III. Országos Könyvtárügyi Konferencia 198
- Informatika, kommunikáció, dialógus* 190
- Interdisziplinárne vāzby v oblasti vedeckých informácií 211
- Interdisciplinary implications 216
- An introductory bibliography to the study of Hungarian literature 176
- Irodalmi bibliográfia 224
- Iványi-Grünwald Béla angol Hungarica gyűjteménye 182
- Jan Cieplinski lengyel balettje 52
- Károlyi Gyula zongoraestje 90
- Kempelen Farkas egy könyvtárról 111
- Két egyetemi jegyzet margójára 137
- Kiállítások 93, 94
- Kiváló népművelők és népművészek kitüntetése* 247
- Kodály Zoltán 57
- [Korreferátum a társadalomtudományi együttműködésről] 235
- A korszerű szakirodalmi dokumentáció 166
- Kőhalmi Béla : 1884–1970 192
- Kőhalmi Béla. Egy könyvtárosi életpálya és tanulságai 236
- Kölcsönzési és olvasótermi munka 107
- Könyvtári munka a mezőgazdasági kutatóintézetekben 156
- A könyvtári tájékoztatás módszereiről 118
- A könyvtári tájékoztatás oktatásának tartalma és módszere 219
- A könyvtári tájékoztató munka szerepe a műszaki irodalmi tájékoztatás országos rendszerében 169
- A könyvtáros a pártoktatás segítője 105
- A könyvtáros, dokumentációs és tájékoztatási pálya 230
- Könyvtáros, Népművelés* 255
- Egy könyvtárosi életpálya és tanulságai 237
- A könyvtárosi pályakép 238
- A könyvtártudományi kutatásokra kiírt pályázat eredménye és tanulságai 163
- Könyvtárunk Kollégiumának üléséről* 168
- Könyvtárügyi reformok és törekvések Nagy-Britanniában 233
- A közművelődési könyvtárak legfontosabb segédkönyvei 113
- Krúdy világa 167
- Krupinszky László Liszt-plakettje 17, 18
- Kurrens külföldi folyóiratok a magyar könyvtárakban 157
- Kurrens periodikus kiadványok jegyzéke 157
- A legbutább nő 35

- A lonjumeau postakocsis 64
- Lya Karina és Millos Aurél balett-estje 76
- A magyar bibliográfiák bibliográfiája 134
- A magyar bibliográfiák bibliográfiája 1974–1976 241
- Magyar életrajzi lexikon 185
- A magyar és magyar vonatkozású irodalom regisztrálásának, a nemzeti bibliográfia kialakulásának indítékai 212, 213
- Magyar hangverseny 62
- A magyar kémiai irodalom bibliográfiája 1946–1955 129
- Magyar Könyvészet 1921–1944 245
- A magyar könyvtárügy 25 éves fejlődésének főbb irányai 193
- Magyar Kultúrest 72
- A magyar műszaki irodalom keletkezésének, kiadásának vizsgálata a műszaki tájékoztatás szempontjából. a\, A magyar műszaki szakirodalom keletkezésének, kiadásának vizsgálata 173
- Magyar Nemzet Repertórium (1938–1939) 246
- A magyar nemzeti bibliográfia 133, 138
- A magyar néprajztudomány bibliográfiája 1945–1954 177
- A magyar szakkönyvtárak szakbibliográfiai tevékenysége 183
- Magyarország huszadik századi történetének tanulmányozásához szükséges bibliográfiák és segédkönyvek válogatott bibliográfiája 108
- Margherita Cossa ária- és dalestje 53
- A MÁV Filharmonikus [sic!] zenekar hangversenye 9
- A Máv Filharmonikusok szezonzáró hangversenye 54
- A MÁV. Filharmonikus Zenekar hangversenye 32
- A MÁV. filharmonikusok hangversenye 26
- A Máv. Filharmonikusok hangversenye 44, 65, 74, 82
- Megjegyzés Kemény G. Gábor cikkéhez 170
- Mennyei ügyekben utazom 128, 194
- Mezőgazdasági kézikönyvtár nagyobb közművelődési könyvtárak részére 156
- A mezőgazdasági statisztika legújabb forrásai 156
- Milyen legyen a korszerű könyvtáros?* 256, 257
- A műszaki könyvtárügy helyzetét és fejlődésének irányait tükröző szakkönyvtári koncepció 188
- A műszaki szakirodalmi dokumentáció oktatásának jelenlegi helyzete Magyarországon 171
- Néhány szó a magyar "egyetemi" bibliográfiákról 122
- Néhány szó az Orvostudományi Dokumentációs Központ kiadványairól 127
- Nemzeti bibliográfiai, társadalomtudományi, természettudományi és alkalmazott tudományi bibliográfiai munkabizottságok együttes ülése. Hozzászólások. Szentmihályi János 139
- Nemzetközi megbeszélés a könyvtáros, információs és levéltáros szakemberképzés közös problémáiról 244
- New perspectives for reference service in academic libraries 251
- New trends in application of different sources of scientific, cultural and technical information and its impact in education 225
- Az OKT Könyvtárpolitikai és olvasószolgálati szakbizottságai... 140
- Az olvasás a gyorsuló időben 239
- Olvasói katalógus tudományos könyvtárainkban* 112
- Olvasószolgálat 106
- Az olvasószolgálat kérdései 104
- Az OMKDK-nak, mint a műszaki irodalmi tájékoztatás országos szervezeti központjának könyvtári tájékoztatási feladatai 169
- Az országos bibliográfiai munkaértekezlet* 147
- Az országos bibliográfiai munkaértekezlet előkészületeiről 141
- Az országos bibliográfiai munkaértekezlet után 142
- Az Országos Könyvtári [sic!] és Dokumentációs Tanács október 18-án Kaposvárott tartotta ülését 174
- Orvosi szakkönyvtáros konferencia 175
- Outlines of modern librarianship 242
- Poslediplomnoe obučenie informacionnyh rabotnikov v Vengerskoj Respublika 220
- Powiązania międzydyscyplinarne dziedziny informacji naukowej 214
- A primér dokumentumok jövője - az ún. hagyományos dokumentumok tartalmi és formai jegyeinek alakulása az elkövetkező 10 évben 201

- Proceedings of the International Seminar on Education in Information Science 217
- Rekomendatelnâ bibliografiâ v Vengrii 148
- A select bibliography of English-American literature, arts and science published in Hungary in 1962 159
- Séta a nyomorúság körül 13
- Sorsom az ég 97, 102
- Egy strandtelepes emlékiratai 12
- Szabó Ervin-díjas könyvtárosok 1981* 249
- Szabó Ervin-emlékérem* 248
- A szakirodalmi ellátás szervezeti és tartalmi kérdései Csehszlovákiában 149
- Szakirodalmi kalauz 195
- Szakirodalmi tájékoztatás, dokumentáció 150
- Szakirodalmi tájékoztatás, szöveggyűjtemény 226
- Szakkatalógusunk új elhelyezéséből adódó feladatok 164
- Szakom: tájékoztatás, bibliográfia, dokumentáció* 231
- Szakszervezeti szeminárium* 98
- Széljegyzetek a francia festőművészek kiállításához 96
- Szendy Tihamér hegedűestje 2
- Szentmihályi dr. előadása az értelmiség neveléséről a szakszervezeti szemináriumon* 99
- Szentmihályi János (1908–1981)* 262
- Szentmihályi János 1908–1981* 258, 259, 260, 261
- Szentmihályi János a bibliográfia elméletéről és metodikájáról* 267
- Szentmihályi János a KMK-ban* 263
- Szentmihályi János életrajzi bibliográfia* 265
- Szentmihályi János emlékülés* 266
- Szentmihályi János és életműve* 271
- Szentmihályi János levele a nemzetiségi dokumentáció ügyében 252
- Szentmihályi János nyomdokain* 269
- Szentmihályi János, a tanár* 268
- Szentmihályi János-emlékülés* 270
- A Szépművészeti Múzeum új szerzeményeinek kiállítása 95
- Szigeti József 15
- Szigeti József hangversenye 63
- Szöktetés a szerályból 36
- A szűz és a gödölye 47
- Tájékoztatás a tájékoztatásról 202
- Tájékoztató a tudományos kutatás tervezésének, igazgatásának és szervezésének irodalmáról 146
- Tájékoztató munka a könyvtárakban 153
- Tájékoztató szolgálat a tudományos és szakkönyvtárakban 196
- Találkozásom a nagy színésszel 31
- A tanuló dolgozók és a magyar könyvtárügy egysége 151
- A társadalomtudományi kutatás és tudományszervezés tájékoztatási problémái 172
- A társadalomtudományok szakkibliográfiáinak néhány kérdése 143, 152
- Tatjana Menotti dalestje 19
- A természettudományok, különösen a magyar természettudományok történetének tanulmányozásához szükséges bibliográfiák, segédkönyvek, tudományos összefoglalások, valamint az újabb magyar tudománytörténeti irodalom válogatott bibliográfiája 110
- Tétova mozdulatok* 264
- Thomas Mann magyarul megjelent művei és a magyar Thomas Mann irodalom 119
- Titus Andronicus. Jegyzetek 115, 116, 144
- Tosca 69
- Traviata 20
- A tudományos és szakkönyvtárak vezetőinek tanácskozása 160
- Tudományos könyvtáraink olvasói katalógusával kapcsolatos vitaülés anyaga (1954. június 26.) 109
- A tudományos könyvtárak olvasószolgálatának néhány kérdéséről 114
- A tudományos tájékoztatás elméletének kialakulása 184, 208
- A tudományos tájékoztatás fejlődése hazánkban 1945–1965 186
- A tudományos tájékoztatás szakembereinek képzéséről tartott nemzetközi konferencia 179
- Tudós a pult mögött* 234
- Új hungarika bibliográfia* 197
- Az Új Magyar Vonósnygyes hangversenye 42
- Az új nemzeti könyvtár tájékoztató munkája 165
- UNISIST irányelvek az információs képzés tanterveinek fejlesztéséhez 240

Users' needs in bibliography 209

Útjelentés az International Conference on Education for Scientific Information Work és a FID\TD Képzési Bizottsága ülésén való részvételről 180

Útmutató a tudományos munka magyar és nemzetközi irodalmához 161

Ünnepi Kodály-est a Csokonai színházban 59

"Vannak feladatok, amelyeket csak mi végezhetünk el" 250

A városi zeneiskola jubiláris hangversenye 48

A városi zeneiskola növendékhangversenye 5

A Városi Zeneiskola operaestje 79

A Városi Zeneiskola tanárainak hangversenye 85

A Városi Zeneiskola zeneszerző növendékeinek szerzői estje 87

A városi zeneiskola zongoraverseny győzteseinek hangversenye 8

Végig az Aldunán 88

A world bibliography of bibliographies 120

Yves Tinayre hangversenye 38

A zeneiskola gyermekopera estje 28

A zeneiskola magyar-estje 29

A zeneiskolai zongoraverseny győzteseinek hangversenye 84

A Zenekedvelők Körének Liszt-hangversenye 24

Műfaji mutató

- Ajánló bibliográfia → Bibliográfia, válogató
- Beszámoló jelentés → Jelentés, beszámoló
- Bibliográfia, nemzeti 200, 223
- Bibliográfia, szak- 108, 110
- Bibliográfia, személyi 119, 265
- Bibliográfia, válogató 126, 136, 159
- Esszé 228, 229
- Fejlesztési terv 188
- Fordítás 97, 101, 102, 128, 145, 153, 194
- Glossza 30, 35, 37, 60
- Hír 68, 98, 99, 168, 247, 248
- Hozzászólás 6, 56, 139, 151, 170, 190, 232, 235, 243
- Interjú 41, 61, 81, 187, 197, 231, 234, 250, 256, 257
- Ismertetés 117, 119/a, 120, 124, 129, 134, 146, 154, 155, 156, 157, 161/a, 161/b, 161/c, 166, 167, 172, 176, 177, 185, 186, 189, 195, 196, 200/a, 200/b, 203, 204, 210, 241, 242, 245, 246, 251
- Jelentés, beszámoló 162, 163, 244
- Jelentés, kongresszusi 217
- Jelentés, úti- 180
- Kandidátusi értekezés 212
- Kandidátusi értekezés tézisei 213
- Kongresszusi jelentés → Jelentés, kongresszusi
- Kritika, könyv- → Ismertetés
- Kritika, mű- → Műkritika
- Kritika, színházi → Színházi kritika
- Kritika, zene- → Zenekritika
- Krónika 253
- Lapszemle 255
- Levél 252
- Méltatás 55, 57, 236, 237, 249, 266, 268
- Műkritika 27
- Műkritika 93, 94, 95, 96
- Nekrológ 83, 192, 254, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264
- Nemzeti bibliográfia → Bibliográfia, nemzeti
- Oktatási anyag 104, 106, 107, 113, 125, 130, 131, 133, 138, 150, 181, 226
- Szabibliográfia → Bibliográfia, szak-
- Szaccikk 105, 111, 114, 127, 132, 137, 140, 141, 142, 164, 182, 191, 219, 239
- Szakedolgozat 265, 271
- Szakirodalmi kalauz 161
- Személyi bibliográfia → Bibliográfia, személyi
- Szemle 230
- Színházi kritika 43, 47, 52, 73, 76
- Szócikk 224
- Tanulmány 100, 103, 109, 115, 116, 118, 121, 122, 123, 135, 143, 144, 148, 149, 152, 158, 165, 169, 171, 173, 178, 183, 184, 193, 199, 201, 202, 205, 206, 208, 209, 211, 214, 215, 216, 218, 220, 221, 222, 225, 227, 233, 238, 267, 269
- Tárca 10, 11, 12, 13, 14, 16, 31
- Tömörítés 240
- Tudósítás 72, 112, 147, 160, 174, 175, 179, 198, 207, 270
- Útijelentés → Jelentés, úti-
- Útiriport 88, 89
- Válogató bibliográfia → Bibliográfia, válogató
- Zenekritika 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 15, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 32, 33, 34, 36, 38, 39, 40, 42, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 58, 59, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 82, 84, 85, 86, 87, 90, 91, 92

Abstracts

György Sebestyén

János Szentmihályi's career

János Szentmihályi was born in Budapest on 23 July 1908. He graduated from the Faculty of Law of the Péter Pázmány University in 1931, then continued his studies in London. As a young man with a strong knowledge of languages and a European general education, he began work in Debrecen as a bank official and a contributor to the local newspapers. From 1939 he lived in Budapest and translated English literature. Between 1944 and 1949 he held a ministry post in Debrecen, then in Budapest. In 1949 he began his career as a librarian and bibliographer: he worked in the University Library until 1961 and then in the Centre for Library Science and Methodology of the National Széchényi Library. From 1953 until his death he taught in the Department of Library Science of Loránd Eötvös University. In 1973 he became a candidate in literary studies. He died on 18 December 1981.

Miklós Bényei

The Debrecen stage of János Szentmihályi's career

After earning a law degree he began to work as a bank officer in Debrecen from 1935. Through his family and friends he was a member of a community of music lovers and connoisseurs and since he was also acquainted with journalism, the cultured young man was soon writing for the Debreceni Független Újság [Debrecen Independent Newspaper] as a music critic and reporter. He followed music life in the town, regularly writing on opera and ballet performances in the Csokonai Theatre, concerts given in the town's music school and by the MÁV Philharmonic Orchestra as well as foreign guest performances. From 1936 he also worked for the Debrecen Theatre; recognising the national importance of the theatre organisation work being done by its director Árpád Horváth, in his articles he encouraged the Debrecen public to visit the theatre and listen to music. In numerous articles he stressed that art and music are vehicles and expressions of the national spirit. He found a good example of this in the work of Zoltán Kodály and Béla Bartók and spoke with special respect of those artists who helped to spread the music of Bartók and Kodály, among others Mária Basilides. In the columns of the Debreceni Független Újság and later of the Tiszántúli Független Újság [Tiszántúl Independent Newspaper] János Szentmihályi also had the opportunity to show his talent as a belletrist. In his feuilletons and reports he dealt with themes offering interesting new knowledge.

Tibor Horváth

János Szentmihályi, the colleague

János Szentmihályi was removed from his post in the ministry in 1949. He was unemployed when he met László Mátrai, director, who offered him a job in the University Library. So began his career as a librarian, which later continued in the National Széchényi Library.

The name of Szentmihályi became associated with the cause of the national bibliography. It was he who declared that the national bibliography is not only a genre but also a system. The national bibliography cannot be constrained within the current political limits; Hungarian-related material published everywhere in the world belongs in the system.

The author's recollections introduce the reader to the charming personality of the man who is now known principally as a great Hungarian bibliographer and university teacher. He was a cultivated, many-sided, generous man with a strong sense of humour and great tolerance towards students. An interesting incident from his university lectures: in the late fifties Doctor Zhivago was published in instalments in a western periodical and Szentmihályi presented it to his students in his lectures, also in instalments. His aim was to show that art and literature could not be closed away from youth.

Zsuzsanna Ferenczi

János Szentmihályi, the teacher

At the recommendation of Szentmihályi, the teaching of bibliography and documentation was modernised in the Department of Library Science of the Loránd Eötvös University. This was when bibliography became a science and also the most important tool for information. Szentmihályi took the users' point of view into account when he raised his voice against low expectations. Following Béla Kőhalmi, he stressed that the information librarian must be well trained and educated and set extremely high standards, and that these requirements are among the basic principles of training for librarians.

He regarded it as important to acquaint his students with the foreign literature in the field. He translated and edited the work of M. Hutchings, *Introduction to Library Enlightenment Work* that appeared in 1961.

Szentmihályi wrote numerous lecture notes, articles and books which are still used as teaching material in our universities and colleges.

Sándor Szabó

On the bibliographic theory and methodology of János Szentmihályi

János Szentmihályi became a librarian upon a forced decision. He learnt the profession as an adult, and was interested mostly in the theoretical and methodological aspects of bibliography and information services. He was also a lecturer in these subjects at the university. His main fields of research were: the concept of bibliographies, the evaluation of bibliographies, problems of the national bibliography and that of Hungarica bibliographies. He was the first in Hungarian literature to survey and classify social science bibliographies, and *Hungarika Külföldi Folyóíratpszemle*, started in 1971, and from 1976 on *Hungarika Irodalmi Szemle* was compiled according to his conception.

Ferenc Kégli

In the footsteps of János Szentmihályi. The programme of the bibliographic database of Hungarian books printed abroad between 1919 and 1944

The retrospective bibliography department of the National Széchényi Library paid a tribute to the memory of János Szentmihályi by planning the bibliographic database of Hungarian books printed abroad as a continuation of the retrospective bibliography of the period 1921–1944. Making the concept of "national" bibliography in relation to "Hungarica" bibliography clearer was a theoretical issue also frequently dealt with by János Szentmihályi. The prospective on-line database would cover books and similar materials printed abroad in Hungarian between 1919 and 1944. The scope of documents to be included was determined as it was in the national bibliography. Hungarian documents published in Rumania would be the first to be converted into the database. These will be followed by the input of documents printed in Czechoslovakia, Yugoslavia and Austria. A printed volume or CD-ROM publication on this period is also possibly.

Pál Bóday

János Szentmihályi (1908–1981)

All his life János Szentmihályi was loyal to his friends and to his principles. It is an example of the latter that he never denied his membership of the communist party, nor the fact that he organised and led a trade union seminar with a Marxist approach in Debrecen in 1944.

On the subject of his friendships the obituary stressed that his acquaintances, friends and students received the news of his death with incredulity. Even those who met him many years ago preserve a living image of Szentmihályi; we all miss him and will continue to miss him.

Jegyzetek

Sebestyén György: Szentmihályi János pályaképe

¹ Szabó Sándor: Szentmihályi János (1908–1981). *In:* Magyar könyvszemle, 1982. 3. sz. p. 278.

² Szentmihályi János – Vértessy Miklós: Útmutató a tudományos munka magyar és nemzetközi irodalmához. Bp. 1963. 730 p.

Bényei Miklós: Szentmihályi János pályájának debreceni szakasza

³ Debrecen története 4. 1919–1944. Debrecen, 1986. p. 303–312., 320–325., 332–345., 365–376., 379–385.; A debreceni színészet története. Debrecen, 1976. p. 110–133., 390–395.; Debrecen zenei élete a századfordulótól napjainkig. Debrecen, 1975. p. 39–40., 50., 61., 115., 122., 122., 139., 190–193., 306–309.; Sági Lajos: Debrecen település- és építéstörténete. Debrecen, 1972. p. 79–82.

⁴ Szentmihályi János: Szakom: tájékoztatás, bibliográfia, dokumentáció. [Riporter:] Vértessy Miklós. *In:* Könyvtáros 1978. 1. sz. p. 19.

⁵ Uo. p. 19.

⁶ Uo. p. 19.; Kulcsár András: Dr. Fornet Béla élete és munkássága 1890–1966. Debrecen, 1993. p. 7., 12–13., 29., 44.

⁷ Kulcsár (4. jegyz.) p. 29.

⁸ Céloz rá Pálffy József kéziratos dolgozatában: DENK Ms 11/5. A Debreczeni Független Újság és Tiszántúli Független Újság története... 3. köt. Debrecen, é.n. p. 193.; A lap címe tévesen (Debreceni Független Szemle) szerepel a Magyar életrajzi lexikon 1978–1991 (Bp. 1994.) c. kötetben p. 854.

⁹ Pálffy (6. jegyz.) p. 181., a példányszámról: uo. p. 184.

¹⁰ A Debreczeni, majd Tiszántúli Független Újság arculatáról lásd: Pálffy (6. jegyz.) p. 74–149. a munkatársakról: uo. p. 191–193.

¹¹ Szentmihályi (2. jegyz.) p. 19.

¹² Debreceni független újság (a továbbiakban: DFÚ), 1936. nov. 17. p. 7.

¹³ Értékek összefogása. *In:* Debreceni színház (a továbbiakban: DSz), 1937. jan. 15. p. 7.

¹⁴ DFÚ, 1937. okt. 26. p. 4.

¹⁵ DFÚ, 1937. jan. 15. p. 7.

¹⁶ DFÚ, 1936. jan. 24. p. 7.

¹⁷ DFÚ, 1937. nov. 21. p. 8.

¹⁸ DFÚ, 1935. ápr. 16. p. 6.

¹⁹ DFÚ, 1937. máj. 11. p. 7.

²⁰ DFÚ, 1935. okt. 18. p. 8.

²¹ DFÚ, 1936. febr. 11. p. 5.

²² DFÚ, 1937. nov. 21. p. 8.

²³ DFÚ, 1937. febr. 16. p. 7.

²⁴ DFÚ, 1935. dec. 14. p. 6.

²⁵ Tiszántúli Független Újság (a továbbiakban: TFÚ), 1938. dec. 13. p. 9.; szinte szó szerint: DSZ, 1939. jan. 1. p. 2.

²⁶ DFÚ, 1937. ápr. 20. p. 7., 1938. febr. 18. p. 7.

²⁷ DFÚ, 1938. jan. 13. p. 7.

²⁸ DFÚ, 1936. jún. 9. p. 7.

- ²⁹ Kodály Zoltán. *In*: DFÚ, 1937. máj. 21. p. 7.
- ³⁰ DFÚ, 1937. máj. 22. p. 7., 1938. jan. 6. p. 7.
- ³¹ DFÚ, 1937. máj. 22. p. 7.; Bazilides Mária. *In*: DSZ, 1937. máj. 14. p. 2.
- ³² DFÚ, 1937. febr. 12. p. 4.
- ³³ Értékek összefogása. *In*: DSZ, 1937. jan. 15. p. 7.
- ³⁴ DFÚ, 1937. febr. 10. p. 7., márc. 13. p. 9., 1938. febr. 5. p. 7.
- ³⁵ Élményszerű kísérezőzenét szerzett... *In*: DSZ, 1937. ápr. 16. p. 4.
- ³⁶ Az említett tárcacikkek: DFÚ, 1936. nov. 10. p. 9., 1936. dec. 6. p. 7., 1938. máj. 14. p. 3. – Az interjúk: DFÚ, 1937. jan. 31. p. 9–10., 1937. júl. 28. p. 4., 1938. ápr. 3. p. 15. – Az útiraportok: TFÚ, 1938. szept. 25. p. 7., 1938. okt. 9. p. 8.
- ³⁷ Szentmihályi (2. jegyz.) p. 19.
- ³⁸ Futala Tibor: „Gyászolják... a magyar könyvtárosok.” *In*: Tudományos és műszaki tájékoztatás, 1982. 1–2. sz. p. 39.
- ³⁹ Minderről: Szentmihályi (2. jegyz.) p. 19.; Szentmihályi János: „Vannak feladatok, amelyeket csak mi végezhetünk el.” [Riporter]: Tripolszky László. *In*: Népszabadság 1981. júl. 12. p. 15.; Párczer Ferenc: A „Codex” története. *In*: Magyar nemzet 1983. márc. 17. p. 8. (több pontatlansággal); Markovits Györgyi: A magyar írók harca a cenzúra ellen (1919–1944). Bp. 1985. p. 118.
- ⁴⁰ Erdélyi Károly: A debreceni Nyomdász-Egyesület harmadik huszonöt éves története. 1922–1947. Debrecen, 1947. p. 45., 110.; Olveti Gábor: Fejezetek a századforduló utáni debreceni nyomdászat történetéből. *In*: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve 20. p. 117., 122., 125., 130.; Korompai Gáborné: A nyomdák szerepe a város és környéke művelődésében. Debrecen, 1986. p. 121.
- ⁴¹ Markovits (37. jegyz.) p. 116., 205.; Magyar munkásmozgalmi bibliográfia 1848–1948. Bp. 1964. 1. köt. p. 369–371. (a Pannonia nyomda korabeli termékei).
- ⁴² Magyar munkásmozgalmi bibliográfia (39. jegyz.) p. 370–371.; A Hegel-kötet és Molnár Erik munkáit említi Sándor Pál: Baloldali könyvkiadás Horthy-Magyarországon. *In*: Magyar könyvszemle, 1962. 2–3. sz. p. 128.
- ⁴³ Szentmihályi (2. jegyz.) p. 19.
- ⁴⁴ Uo. p. 19; a rendezvénysorozatról: Bényei Miklós: Szabadegyetem 1945-ben. *In*: Juhász Géza-émlékkönyv. Debrecen, 1973. p. 476–478.
- ⁴⁵ Néplap, 1945. ápr. 1. p. 7., ápr. 11. p. 2. (innen az idézet)

Ferenczi Zsuzsanna: Szentmihályi János, a tanár

- ⁴⁶ Szentmihályi János: Felkiáltójelek a külföldi hungarika irodalom kurrens bibliográfiai feltárása kapcsán. *In*: Könyvtári figyelő, 1981. 5. sz. p. 356–365.
- ⁴⁷ Szentmihályi János: A könyvtári tájékoztatás oktatásának tartalma és módszere. *In*: Könyvtáros, 1976. 1. sz. p. 25–27.
- ⁴⁸ Szentmihályi János: Milyen legyen a korszerű könyvtáros. [Riporter]: Gárdonyi Béla. *In*: Könyvtáros, 1982. 4. sz. p. 222–223.
- ⁴⁹ Szentmihályi János: A tudományos tájékoztatás elméletének kialakulása. *In*: Tudományos és műszaki tájékoztatás, 1968. 8–9. sz. p. 597–621.
- ⁵⁰ Horváth Tibor: Informatikai alapozású könyvtárosképzés. *In*: Könyvtári figyelő, 1980. 2. sz. p. 159–170.
- ⁵¹ Szentmihályi János: A könyvtáros, dokumentációs és tájékoztatási pálya. *In*: Könyvtári figyelő, 1978. 3. sz. p. 281–289.
- ⁵² Szentmihályi János – Szepesváry Tamás: A könyvtárosi pályakép. *In*: Könyvtári figyelő, 1980. 2. sz. p. 153–158.

Szabó Sándor: Szentmihályi János a bibliográfia elméletéről és metodikájáról

- ⁵³ Szentmihályi János: Szakom: tájékoztatás, bibliográfia, dokumentáció. [Riporter]: Vértessy Miklós. *In: Könyvtáros*, 1978. 1. sz. p.19–21.
- ⁵⁴ Uo. p. 20.
- ⁵⁵ Uo. p. 20.
- ⁵⁶ Uo. p. 21.
- ⁵⁷ Uo. p. 21.
- ⁵⁸ Uo. p. 21.
- ⁵⁹ Szentmihályi János: A bibliográfia és az irodalomtörténet. *In: Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve*, 1961–1962. p. 125.
- ⁶⁰ Uo. p. 130.
- ⁶¹ Szentmihályi János: Bibliográfia és „bibliográfia”. *In: Magyar könyvszemle* 1974. 1–2. sz. p. 98.
- ⁶² Uo. p. 101.
- ⁶³ Uo. p. 103–104.
- ⁶⁴ Szentmihályi János: A társadalomtudományok szakbibliográfiáinak néhány kérdése. *In: Magyar könyvszemle* 1962. 2–3. p. 148–170.
- ⁶⁵ Szentmihályi János: A magyar és magyar vonatkozású irodalom regisztrálásának, a nemzeti bibliográfia kialakulásának indítékai. Kandidátusi értekezés. Magyar Tudományos Akadémia (Budapest) 1973. 338 fol.
- ⁶⁶ Uo. p. 142.
- ⁶⁷ Uo. p. 142.
- ⁶⁸ Uo. p. 142.
- ⁶⁹ Szentmihályi (1. jegyz.) p. 22.
- ⁷⁰ Szentmihályi János: A hungarica-bibliográfia néhány problémája. *In: Magyar könyvszemle*: 1958. 2. sz. p. 109–117.
- ⁷¹ Uo. p. 113.
- ⁷² Uo. p. 113.
- ⁷³ Uo. p. 114.

Kégli Ferenc: Szentmihályi János nyomdokain

- ⁷⁴ Fitz József: „Magyar könyvészet 1936”. *In: Magyar könyvészet*. 1936. Bp. 1939. p. III–XIX.
- ⁷⁵ OSZK Irattár 48/1941. Fitz József levele Valentiny Antalnak. Bp. 1941. febr. 8.
- ⁷⁶ Szentmihályi János: A hungarica-bibliográfia néhány problémája. *In: Magyar könyvszemle*, 1958. 2. sz. p. 109–117.
- ⁷⁷ Uo.
- ⁷⁸ Magyar könyvészet 1921–1944. 1–7. [köt.] Szerk. Komjáthy Miklósné, Kertész Gyula. Bp. 1980–1992.
- ⁷⁹ Havasi Zoltán: Kultúránk írott és nyomtatott emlékeinek kutatása. *In: Magyar könyvszemle*, 1979. 4. sz. p. 347–368.
- ⁸⁰ Szentmihályi János: Felkiáltójelek a külföldi hungarika irodalom kurrens bibliográfiai feltárása kapcsán. *In: Könyvtári figyelő*, 1981. 5. sz. p. 356–365.
- ⁸¹ OSZK Retrospektív Bibliográfiai Osztály iratai. Pályázat a Magyar könyvészet 1921–1944. Külföldi magyar nyelvű könyvek c. hungarika bibliográfiai ciklus megindításának a Magyarországtudomány – TS 4/5 – c. program keretében való támogatására.

- ⁸² Szentmihályi János: Bibliográfia és „bibliográfia”. *In:* Magyar könyvszemle, 1974. 1–2. sz. p. 98–108.
- ⁸³ OSZK Irattár 1054/1992. A Retrospektív Bibliográfiai Osztály munkája és távlati terve. Előterjesztés Főigazgatói Kollégiumra.
- ⁸⁴ A bibliográfiai adatbázis tervéről 1997 nyarán, Miskolcon, a helyismereti könyvtárosok IV. országos találkozásán is beszámoltam. Az akkor ismertetett terv néhány eleme mára már módosult (az adatbázis elnevezése, a számítógépes program stb.).
- ⁸⁵ A Cseh Nemzeti Bizottság 1918. okt. 28-án kiáltotta ki a Csehszlovák Köztársaságot, s ezt követően a Szlovák Nemzeti Tanács is kinyilatkoztatta az okt. 30-ai, turócszentmártoni deklarációban, hogy a szlovák nép a cseh néppel egységes állam keretében kíván élni. 1918. dec. 3-án a csehszlovák kormány engedélyt kapott Párizsban a Felvidék megszállására. – Sándor régensherceg Párizsban, 1918. dec. 1-jén proklamálta a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság (1929-től hivatalosan is Jugoszlávia) megalakulását. Az állam területéhez tartozott többek között Szlavónia és a Vajdaság is. – Szintén 1918. dec. 1-jén mondta ki az Erdélyi Román Nemzeti Bizottság gyulafehérvári gyűlése Erdély csatlakozását Romániához. A romániai hadsereg csapatai december folyamán megszállták Erdélyt. – A nyugat-magyarországi területek egy részét (ahol már 1918 decemberének elején Heanzenland néven önálló köztársaságot kiáltottak ki), az 1919. szept. 10-én, Saint-Germainben megkötött békeszerződés Burgenland néven Ausztriának ítélte. (A Sopron környéki rész az 1921-es népszavazás nyomán lett ismét Magyarországhé.)
- ⁸⁶ Magyar könyvészet 1911–1920. Sajtó alá rend. Kozocsa Sándor. 1–2. köt. Bp. 1939–1942.
- ⁸⁷ 1998 elején jelent meg az 1919–1940 közötti romániai magyar nyelvű könyveket tartalmazó, addig kéziratban lévő bibliográfiai kötet, amely alapját képezi a retrokonverciónak. – Magyar könyvtermelés Romániában. (1919–1940.) Összeáll. Monoki István. 1. Könyvek és egyéb nyomtatványok. Kolozsvár ; Bp. [1998]. [1–6.], V., 7–561 p.
- ⁸⁸ Kertész Gyula: A romániai retrospektív hungarika bibliográfia fejlődésének állomásai. *In:* OSZK híradó, 1996. 5–6. sz. p. 8–11.
- ⁸⁹ Az OSZK Hungarika Dokumentációs Osztály adatbázisai a hálózaton is elérhetők: Hungarika Információ; Hungarika Névkataszter; Hungarika WWW. Külföldi hungarika könyvtári gyűjtemények.
- ⁹⁰ Berke Barnabásné: Kurrens magyar nemzeti bibliográfiai információk külföldi elterjesztése számítógépes szolgáltatások útján. *In:* Régi és új peregrináció : magyarok külföldön, külföldiek Magyarországon. 3. Szeged, 1993. p. 1508–1515.
- ⁹¹ Szentmihályi János: „Vannak feladatok, amelyeket csak mi végezhetünk el.” [Riporter]: Tripolszky László. *In:* Népszabadság, 1981. júl. 12. p. 15.

A *Nemzeti téka* első száma a nagyműveltségű tudós könyvtáros, bibliográfus, egyetemi docens, Szentmihályi János emlékére rendezett konferencia előadásait adja közre, annak személyi bibliográfiájával egyetemben. A hasonló jellegű konferencia-anyagok mellett a továbbiakban a *Nemzeti téka* publikációs teret kíván nyújtani a nemzeti könyvtár tudományos munkát végző kutatói számára, nagyobb lélegzetű tanulmányaik közrebocsátásával. Nemcsak tanulmányok és előadások látnak azonban napvilágot e sorozat keretében, hanem a nemzeti könyvtár, vagy egyéb gyűjtemények hungarika vonatkozású anyagára támaszkodva készült egyedi bibliográfiák, katalógusok, repertóriumok is, segédleteket biztosítva ez által a magyar művelődés-történet kutatásához.

ISBN 963 200 418 3

9 789632 004181

Az Országos Széchényi Könyvtár fenntartója:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA